

UCHWAŁA NR XXXIV/527/2005
RADY MIEJSKIEJ KALISZA
z dnia 30.06.2005 roku

w sprawie zmiany „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza*”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 roku Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 12 ust. 1 i art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), w związku z uchwałą nr XVIII/253/2004 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 29 kwietnia 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza*”, uchwala się co następuje:

§ 1

Uchwala się zmianę „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza*”, zwaną dalej „*Studium*”.

§ 2

Studium składa się z:

1. TEKSTU - zawierającego uwarunkowania i ustalenia określające kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta – stanowiącego załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
2. RYSUNKU STUDIUM – przedstawiającego w formie graficznej ustalenia, określające kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta w skali 1:10 000 oraz 1:25 000, na który składają się:
 - 1) Rysunek studium nr 1a - struktura przestrzenna – stanowiący załącznik nr 2 do niniejszej uchwały,
 - 2) Rysunek studium nr 1b - rozwój komunikacji – stanowiący załącznik nr 3 do niniejszej uchwały,
 - 3) Rysunek studium nr 1c - środowisko przyrodnicze – stanowiący załącznik nr 4 do niniejszej uchwały,
 - 4) Rysunek studium nr 1d – główne instrumenty realizacji polityki przestrzennej – stanowiący załącznik nr 5 do niniejszej uchwały.
3. UWARUNKOWAŃ – przedstawionych w formie graficznej na planszach w skali 1:10 000 oraz 1:25 000 o następujących tytułach:
 - 1) Uwarunkowania środowiskowe oraz infrastruktura społeczna,
 - 2) Użytkowanie terenu,
 - 3) Uwarunkowania komunikacyjne,
 - 4) Uwarunkowania z zakresu infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej,
 - 5) Uwarunkowania z zakresu infrastruktury energetycznej i łączności,
 - 6) Uwarunkowania z zakresu infrastruktury technicznej – zasięgi sieci,
 - 7) Uwarunkowania kulturowe,
 - 8) Uwarunkowania prawne wynikające z planów zagospodarowania przestrzennego - stanowiących załączniki do niniejszej uchwały, odpowiednio od nr 6 do nr 13.

§ 3

Postanawia się nie uwzględniać uwag przedstawionych w załączniku nr 14 do niniejszej uchwały.

§ 4

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Kalisza.

§ 5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

UZASADNIENIE

do Uchwały Nr XXXIV/527/05 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 30.06.2005 roku w sprawie zmiany „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza*”

Na podstawie uchwały Nr XVIII/253/2004 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 29 kwietnia 2004 roku przystąpiono do sporządzenia zmiany „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza*”.

W toku prowadzonego postępowania planistycznego spełniono wymogi wynikające z art. 11 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), w tym zasięgnięto opinie i uzgodniono projekt z organami do tego upoważnionymi.

W trakcie wyłożenia projektu do publicznego wglądu oraz zorganizowanej dyskusji publicznej nad rozwiązaniami przyjętymi w projekcie zmiany studium zgłoszono uwagi do projektu zmiany studium. Dokonana analiza zgłoszonych uwag wykazała, że uwagi te nie mogą zostać uwzględnione. W związku z powyższym przedstawia się Radzie Miejskiej Kalisza listę nieuwzględnionych uwag.

Zgodnie z wymogami ustawowymi integralną częścią przedmiotowej uchwały jest tekst studium - zawierający uwarunkowania i ustalenia określające kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta, rysunek studium oraz uwarunkowania przedstawione w formie graficznej.

Obowiązująca procedura sporządzania studium została wyczerpana i pozwala przedstawić Radzie Miejskiej Kalisza opracowany projekt zmiany „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza*” do uchwalenia.

PREZYDENT MIASTA KALISZA

**Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XXXIV/527/05
Rady Miejskiej Kalisza
z dnia 30.06.2005**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO**

MIASTA KALISZA
ZMIANA STUDIUM

USTALENIA STUDIUM
PROJEKT

Instytut Rozwoju Miast
Kalisz, maj 2005

ZESPÓŁ AUTORSKI STUDIUM:

dr hab. arch. Zygmunt Ziobrowski, prof. IRM i AE – główny projektant
członek Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą
w Katowicach nr KT-031

mgr Damian Korecki
mgr inż. Ewa Goras
mgr Kinga Kuczyńska
mgr Aleksandra Ptak
mgr inż. Daniel Seidler
mgr Janusz Jeżak

OPRACOWANIE GRAFICZNE:

mgr Jakub Biegun

Dyrektor Instytutu

dr hab. arch. Zygmunt Ziobrowski

prof. IRM i AE

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
Informacje ogólne.....	5
Podstawowe problemy.....	7
ROZDZIAŁ 1. CELE I UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA KALISZA	9
1.1. Cele rozwoju.....	9
1.2. Uwarunkowania rozwoju.....	10
1.2.1. Uwarunkowania sprzyjające realizacji celów.....	11
1.2.2. Uwarunkowania ograniczające realizację celów.....	13
ROZDZIAŁ 2. KIERUNKI ROZWOJU MIASTA KALISZA	16
2.1. Założenia rozwoju społeczno-gospodarczego.....	16
2.2. Zasady i kierunki rozwoju przestrzennego miasta Kalisza.....	17
2.2.1. Zasady rozwoju przestrzennego.....	18
2.2.2. Kierunki rozwoju przestrzennego.....	19
2.3. Kierunki i zasady rozwoju systemu transportowego.....	20
2.3.1. Komunikacja drogowa.....	21
2.3.2. Komunikacja kolejowa.....	23
2.3.3. Komunikacja zbiorowa.....	24
2.3.4. Zaplecze parkingowe.....	25
2.3.5. Ścieżki rowerowe.....	28
2.3.6. Ruch pieszy.....	28
2.3.7. System organizacji i zarządzania ruchem.....	29
2.4. Kierunki i zasady rozwiązań infrastruktury technicznej.....	30
2.4.1. Zaopatrzenie w wodę.....	30
2.4.2. Odprowadzanie ścieków.....	35
2.4.3. Elektroenergetyka.....	38
2.4.4. Zaopatrzenie w ciepło.....	40
2.4.5. Zaopatrzenie w gaz.....	42
2.4.6. Telekomunikacja.....	47

2.4.7.	Gospodarka odpadami.....	48
--------	--------------------------	----

ROZDZIAŁ 3. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ	51
3.1. Polityka przestrzenna.....	51
3.2. Polityka w zakresie ochrony środowiska.....	52
3.3. Polityka w zakresie ochrony dóbr kultury.....	65
3.4. Polityka w zakresie zabezpieczenia ponadlokalnych celów publicznych.....	72
3.5. Polityka w odniesieniu do rolniczej przestrzeni produkcyjnej i leśnictwa.....	72
3.6. Polityka w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego poza rolnictwem.....	73
3.7. Polityka gospodarowania mieniem komunalnym.....	75
3.8. Standardy urbanistyczne.....	76
ROZDZIAŁ 4. INSTRUMENTY REALIZACJI POLITYKI PRZESTRZENNEJ	80
4.1. Plany miejscowe.....	80
4.1.1. Określenie obszarów, dla których sporządzenie planów miejscowych jest obowiązkowe lub pożądane z uwagi na istniejące uwarunkowania...	81
4.1.2. Obszary problemowe w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w Kaliszu.....	83
4.1.3. Obszary wskazane do objęcia programami rewitalizacji.....	83
4.2. Gospodarka gruntami.....	84
4.3. Inwestycje publiczne.....	85
4.4. Marketing.....	88
ANEKS NR 1 – ZAŁOŻENIA ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO	90
ANEKS NR 2 – ZASOBY PRZYRODY	107
ANEKS NR 3 – REJESTR ZABYTKÓW	108
ANEKS NR 4 – UZASADNIENIE DOTYCZĄCE ZMIANY STUDIUM	113
ANEKS NR 5 – SYNTEZA ZMIANY STUDIUM	115

WPROWADZENIE

1. Informacje ogólne

Studium jest aktem kierownictwa wewnętrznego. Ustalenia „Studium” są wykładnią polityki przestrzennej władz miasta w odniesieniu do całego jej obszaru, ale nie są bezpośrednią podstawą decyzji administracyjnych.

Na sesji Rady Miejskiej w Kaliszu w dniu 29 kwietnia 2004 r. podjęto Uchwałę Nr XVIII/253/2004 o przystąpieniu do sporządzenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza”¹. Realizując tę Uchwałę Prezydent Miasta zlecił w trybie przetargowym w 2004 r. Instytutowi Rozwoju Miast w Krakowie opracowanie zmiany „Studium”. Celem tego dokumentu jest określenie uwarunkowań, kierunków zagospodarowania oraz polityki przestrzennej miasta, w tym realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Zmiana studium dotyczy przede wszystkim:

- uwzględnienia terenów włączonych do miasta w 2000 r. w południowej i zachodniej części (Sulisławice, Kolonia Sulisławice, Dobrzec),
- rozwiązań układu komunikacyjnego miasta,
- zmian wynikających z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.

Powyższe zmiany, a także uwarunkowania spowodowały potrzebę dalszych korekt w stosunku do poprzedniego studium. Są to m.in.:

- korekty układu komunikacyjnego, zapewniające eliminację ruchu tranzytowego, usprawnienie relacji wewnętrznych, w tym poprawę funkcjonowania transportu publicznego,
- określenie terenów tzw. przestrzeni publicznej, w tym głównych ciągów handlowych,
- korekty i wskazanie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe niskiej i wysokiej intensywności oraz zabudowę mieszkaniowo-usługową,
- korekty i wskazanie nowych terenów pod działalność usługową (w tym usługi sportu i rekreacji) i produkcyjną,
- wyznaczenie terenów pod rozmieszczenie obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
- potrzeba uwzględnienia terenów ofertowych,

¹ Zmiana Studium dotyczy uchwalonego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza z dnia 16 czerwca 1998, opracowanego przez Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Miast i Osiedli „TEREN” sp. z o.o. z Łodzi, przez zespół projektowy pod kierunkiem generalnego projektanta mgr-a Kazimierza Balda.

- wskazanie terenów bezpośredniego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy lokalizacji nowej zabudowy kubaturowej, jak również ograniczenia wynikające z przepisów szczególnych dotyczących gospodarki wodnej,
- wskazanie terenów, na których obowiązują ograniczenia lokalizacji nowej zabudowy kubaturowej z uwagi na występowanie gleb najwyższych klas bonitacyjnych (II-III) oraz gleb pochodzenia organicznego jak również terenów o trudnych warunkach posadowienia budynków,
- pozostałe szczegółowo określone w tekście oraz na planszach i załącznikach graficznych.

W trakcie prac przeprowadzono postępowanie mające na celu uzyskanie od jednostek administracji rządowej i samorządowej, instytucji i przedsiębiorstw, organizacji społecznych i gospodarczych wniosków dotyczących rozwoju miasta oraz ich zamierzeń inwestycyjnych.

Dokument końcowy, jakim są „Ustalenia Studium”, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej Kalisza w sprawie zmiany Studium, obejmuje niniejszy tekst stanowiący załącznik nr 1, rysunki 1A w skali 1:10000, 1B, 1C i 1D w skali 1:25000.

Rysunek nr 1A – zawiera ustalenia dotyczące struktury przestrzennej,

Rysunek nr 1B – zawiera ustalenia dotyczące rozwoju komunikacji,

Rysunek nr 1C – zawiera ustalenia dotyczące środowiska przyrodniczego,

Rysunek nr 1D – zawiera ustalenia dotyczące głównych instrumentów realizacji polityki przestrzennej.

Ponadto w skład Studium wchodzi plansze uwarunkowań nr 1 w skali 1:10 000 oraz 2,3,4,5,6,7,8 w skali 1:25 000.

Plansza nr 1 – uwarunkowania środowiskowe oraz infrastruktura społeczna,

Plansza nr 2 – użytkowanie terenu,

Plansza nr 3 – uwarunkowania komunikacyjne,

Plansza nr 4 – uwarunkowania z zakresu infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej,

Plansza nr 5 – uwarunkowania z zakresu infrastruktury energetycznej i łączności,

Plansza nr 6 – uwarunkowania z zakresu infrastruktury technicznej – zasięgi sieci,

Plansza nr 7 – uwarunkowania kulturowe,

Plansza nr 8 – uwarunkowania prawne wynikające z planów zagospodarowania przestrzennego.

Problematyka „Studium” dotyczy najważniejszych aspektów rozwoju przestrzennego, których rozwiązywanie należy do zadań władz miasta. Służy temu określona w „Studium” polityka zagospodarowania przestrzennego. Ustalenia dotyczące tej polityki

będą wprowadzane do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego sporządzanych na obszarze miasta.

Ustalenia „Studium” obejmują:

- cele rozwoju przestrzennego miasta,
- uwarunkowania rozwoju miasta,
- kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- politykę rozwoju przestrzennego umożliwiającą realizację nakreślonych celów,
- politykę osłabiania czynników negatywnie wpływających na rozwój przestrzenny,
- instrumenty realizacji polityki przestrzennej,
- obszary poddane rewitalizacji.

Ustalenia te sformułowano w odniesieniu do wyznaczonych stref i obszarów, które uznano za szczególnie ważne dla rozwoju przestrzennego miasta. Dla tych stref określono zróżnicowane zasady i kierunki zagospodarowania przestrzennego.

2. Podstawowe problemy

Podstawowym problemem dla rozwoju miasta Kalisza jest stosunkowo wysoki wskaźnik bezrobocia (16,2 %) będący rezultatem redukcji zatrudnienia w dużych zakładach produkcyjnych i brak nowych miejsc pracy w liczbie rekompensującej powstałe straty na rynku pracy. Równie ważnym czynnikiem negatywnie oddziałującym na funkcjonowanie miasta jest postępujący spadek liczby jego mieszkańców, będący rezultatem niekorzystnych zmian w sferze społeczno-ekonomicznej.

Z kolei do problemów warunkujących jakość funkcjonowania miasta i jego mieszkańców, za szczególnie istotne należy uznać:

- modernizację i rozwój systemu transportowego, dążenie do ograniczenia uciążliwości powodowanych przez ruch samochodowy,
- modernizację i rozbudowę infrastruktury technicznej,
- dysproporcje w zakresie standardów obsługi ludności,
- problem mieszkaniowy wyrażający się niewystarczającą do potrzeb liczbą mieszkań,
- ochronę i przeciwdziałanie zjawiskom niepożądanym dotyczącym środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- obszary budowlane na terenach bezpośredniego zagrożenia powodzią.

Rozwiązanie przedstawionych problemów zależy od szeregu czynników, wśród których najistotniejszymi są czynniki ekonomiczne obejmujące:

- pomoc państwa w rozwiązywaniu problemów leżących w gestii administracji centralnej i wojewódzkiej (bezrobocie, inwestycje programu zadań rządowych służących miastu itp.);
- możliwości finansowe (dochody miasta);
- dostępne środki pozabudżetowe (w tym fundusze pomocowe);
- środki możliwe do uzyskania z zaciągniętych kredytów lub emisji obligacji;
- efektywne wykorzystanie mienia komunalnego (wnoszonego jako udziały przy inwestycjach i projektach szczególnie istotnych dla miasta);
- aktywność i zdolność organizacyjna samorządu (m.in. w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych);
- pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości lokalnej społeczności;
- korzystanie z dostępnych środków prawnych (w tym tworzonego prawa lokalnego);
- dostępność najnowszych technologii i środków technicznych,
- marketing szczególnie skierowany do inwestorów zewnętrznych.

ROZDZIAŁ 1. CELE I UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA KALISZA

1.1. CELE ROZWOJU²

Biorąc pod uwagę walory i potencjalne możliwości rozwoju, występujące problemy i uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego miasta jak również zamierzenia władz i dążenia społeczności Kalisza, jako główny cel rozwoju określono:

**PRZEDSIĘBIORCZY I OBYWATELSKI KALISZ – NAJSTARSZE POLSKIE MIASTO,
KONKURENCYJNE WE WSPÓLNEJ EUROPIE³.**

Podstawowymi działaniami lokalnego samorządu będą:

- powstrzymanie negatywnych zjawisk, które mogłyby utrudniać realizację założonych celów
- pozyskiwanie środków, w tym także finansowych niezbędnych dla tworzenia warunków dalszego rozwoju.

Realizacja celu głównego możliwa będzie jedynie w przypadku osiągnięcia następujących celów strategicznych:

- kreowanie nowoczesnej gospodarki wzmacniającej pozycję Kalisza jako lidera w regionie,
- poprawa jakości życia w mieście,
- wzmacnianie tożsamości miasta,
- kształtowanie ładu przestrzennego i infrastrukturalnego.

Osiągnięcie ww. celów wymaga realizacji następujących zadań:

- wspieranie przedsiębiorczości,
- budowa nowoczesnego rynku pracy,
- wzmacnianie otwartości i innowacyjności gospodarki,
- kształtowanie subregionalnej pozycji i funkcji miasta,
- wspieranie rozwoju turystyki,
- wzmocnienie promocji miasta,
- budowa samodzielnego ośrodka akademickiego,
- wzmacnianie systemu edukacyjnego miasta,
- wzmacnianie kulturalnej oraz sportowo-rekreacyjnej atrakcyjności miasta,
- przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym,

² Strategia Rozwoju Kalisza na lata 2004-2013, Kalisz listopad 2004 r.

³ ibidem, s. 6.

- kreowanie warunków dla rozwoju zasobów mieszkaniowych,
- poprawa stanu zdrowotności mieszkańców,
- rewitalizacja obszarów kryzysowych miasta,
- eksponowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego miasta,
- wzmacnianie więzi społecznych w mieście,
- wzmocnienie wewnętrznej polityki informacyjnej,
- poprawa obsługi mieszkańców przez administrację publiczną,
- ochrona zasobów środowiskowych miasta,
- poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej miasta,
- poprawa wyposażenia infrastrukturalnego miasta,
- kształtowanie efektywnej gospodarki nieruchomościami,
- poprawa zagospodarowania i estetyki miasta.

Z punktu widzenia interesów całej społeczności miasta konieczne jest zharmonizowanie jakościowego i ilościowego rozwoju zapewniającego poprawę standardów mieszkaniowych, infrastruktury społecznej oraz w szczególności infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ponadto należy stworzyć warunki do ochrony i kształtowania krajobrazu miejskiego oraz utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.

Przyjęcie zasady zrównoważonego rozwoju w działaniach zmierzających do osiągnięcia celów oznacza trwałe dążenie do zachowania równowagi pomiędzy procesami związanymi z wykorzystaniem zasobów miasta przez wszystkich użytkowników przestrzeni, a prawidłowym funkcjonowaniem środowiska naturalnego.

1.2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Realizacji celów rozwoju Kalisza towarzyszyć będzie szereg okoliczności sprzyjających bądź utrudniających ich osiągnięcie. Tworzą je uwarunkowania obejmujące zespół cech o charakterze przestrzennym, społeczno - ekonomicznym i przyrodniczym o istotnym wpływie na zakres i czas realizacji wytyczonych celów rozwoju.

Zadaniem władz samorządowych Kalisza będzie wykorzystywanie i utrwalanie uwarunkowań sprzyjających realizacji celów oraz minimalizowanie i blokowanie oddziaływania uwarunkowań ograniczających realizację celów.

1.2.1. UWARUNKOWANIA SPRZYJAJĄCE REALIZACJI CELÓW⁴

Do uwarunkowań sprzyjających realizacji celów należy zaliczyć przede wszystkim:

- duży potencjał społeczno-gospodarczy – największy po Poznaniu ośrodek w województwie wielkopolskim,
- powiązanie funkcjonalno-przestrzenne z Ostrowem Wielkopolskim dające podstawy do tworzenia się układu bipolarnego Kalisz – Ostrów Wielkopolski,
- dziedzictwo historyczno - kulturowe, obejmujące zarówno obiekty wpisane do rejestru zabytków jak i inne nie objęte ochroną prawną, a reprezentujące wysokie walory historyczne,
- walory przyrodnicze w mieście i jego bezpośrednim otoczeniu: zbiornik Gołuchów, zbiornik Szałe, pobliskie kompleksy leśne, strefy chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, parki, lasy ochronne, urozmaicona rzeźba terenu i bogata sieć rzeczna,
- duże zasoby wód podziemnych (123 tys. m³ na dobę),
- walory turystyczne. W granicach miasta istnieją obszary prawnie chronione, zlokalizowanych jest kilkadziesiąt pomników przyrody. Około 3,2 % ogólnej powierzchni miasta zajmują lasy. Atrakcyjność turystyczna miasta opiera się na dużym potencjale i walorach antropogenicznych, istnieniu wielu cennych zabytków zarówno świeckich jak i sakralnych,
- ośrodek usług wyższego rzędu (nauka, kultura i sztuka, opieka zdrowotna),
- potencjał akademicki Kalisza. W mieście działają trzy państwowe szkoły wyższe: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Wyższe Seminarium Duchowne, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej. Ponadto funkcjonuje Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych oraz powstające filie renomowanych państwowych uczelni poznańskich i łódzkich (Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Politechnika Poznańska czy Wyższa Szkoła Finansów i Informatyki w Łodzi), w których studiuje blisko 9000 studentów,
- ważny ośrodek religijny. Położenie Kalisza na trasie tzw. Maryjnego Szlaku Pielgrzymiego oraz istnienie dwóch Sanktuariów, przyczynia się do rosnącej liczby pielgrzymów odwiedzających miasto – ponad 80 tys. w 2003 r.,
- ważny ośrodek usługowo – przemysłowo - handlowy, Na terenie Kalisza organizowane są cztery imprezy targowe. Są to m.in. Targi Budownictwa, Wyposażenia i Nieruchomości KALBUD, Giełda Turystyki i Sprzętu Sportowo-Turystycznego, Targi Motoryzacyjne oraz Targi Informatyczne,

⁴ Strategia Rozwoju Kalisza na lata 2004-2013, Diagnoza stanu istniejącego, Kalisz listopad 2004. Materiały pozyskane na etapie inwentaryzacji urbanistycznej.

- rozbudowana infrastruktura wspierania przedsiębiorczości. Konsekwencją rozwoju gospodarczego Kalisza stało się powstanie i rozwój licznych placówek obsługujących sferę biznesową: banków, biur doradztwa gospodarczego, finansowego i prawnego, towarzystw ubezpieczeniowych, biur notarialnych, kancelarii adwokackich oraz wielu innych. Do instytucji takich zaliczają się bez wątpienia banki. Obecnie reprezentuje je 25 filii i oddziałów, zarówno banków polskich jak i zagranicznych. Kaliscy przedsiębiorcy korzystają z kilku regionalnych organizacji gospodarczych, do których należą m.in.: Lokalne Przedstawicielstwo Funduszu Mikro oraz Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości w ramach którego działają m.in.: Inkubator Przedsiębiorczości, Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości, Biuro Współpracy Europejskiej,
- rozwinięta sieć współpracy europejskiej. Kalisz utrzymuje partnerskie kontakty z następującymi miastami: Hautmont (od 1958 r.) Francja, Preston (od 1989 r.) Wielka Brytania, Erfurt (od 1990 r.) Niemcy, Hamm (od 1991 r.) Niemcy, Heerhugowaard (od 1992 r.) Holandia, Kamieniec Podolski (od 1993 r.) Ukraina, Martin (od 1997 r.) Słowacja, La Louviere (od 1998 r.) Belgia. Z kolei wśród miast zaprzyjaźnionych Kalisza są: Szentendre – Węgry, Adria – Włochy, Southampton – Wielka Brytania, Tongeren – Belgia,
- zróżnicowana struktura lokalnej gospodarki. W rozwiniętej strukturze gałęziowej największy udział posiadają branże produkcji tkanin i wyrobów włókienniczych, produkcji artykułów spożywczych i napojów, przetwórstwa metali i przemysłu lotniczego oraz produkcji drewna i wyrobów z drewna,
- napływ kapitału zagranicznego. Inwestorzy wywodzą się z krajów europejskich (Niemcy, Szwajcaria, Wielka Brytania, Włochy, Grecja, Holandia, Austria, Belgia, Francja), a także z USA, Kanady i Hongkongu. Wśród zagranicznych inwestorów są m.in. takie firmy jak: Nestle S.A. (koncentraty spożywcze), Pratt & Whitney, sp. z o.o. (części do silników lotniczych), Big-Star (tekstyli), Tesco (supermarket). Dziedziną gospodarki absorbującą w największym stopniu kapitał zagraniczny jest przemysł spożywczy,
- restrukturyzacja sektora usług publicznych,
- strefa wysokiej produktywności ziemi. Prawie 10 % w ogólnej powierzchni miasta zajmują gleby wysokich II i III klas bonitacji, a także gleby pochodzenia organicznego,
- utrzymanie rezerw terenów pod rozwój drogowego układu komunikacyjnego, w tym pod Trasę Bursztynową,
- możliwość realizacji efektywnych powiązań komunikacyjnych z układem dróg krajowych,

- możliwość realizacji lokalnych powiązań komunikacyjnych,
- stosunkowo bliskie sąsiedztwo budowanej autostrady A2 Berlin – Poznań – Łódź – Warszawa – Moskwa (około 50 km),
- możliwość realizacji połączeń kolejowych w skali krajowej i międzynarodowej. Połączenia kolejowe m.in. z Łodzią, Pragą, Warszawą i Wrocławiem,
- brak uciążliwości typowych dla dużych obszarów zurbanizowanych (korzystna skala wielkości miasta),
- zarezerwowanie w planach zagospodarowania przestrzennego miasta terenów pod zabudowę,
- duże zasoby majątku trwałego oraz infrastruktury towarzyszącej.

Wymienione uwarunkowania należą do grupy najistotniejszych, wpływających na całokształt rozwoju przestrzennego.

1.2.2. UWARUNKOWANIA OGRANICZAJĄCE REALIZACJĘ CELÓW

Wśród uwarunkowań ograniczających realizację celów za najważniejsze należy uznać:

- silną konkurencję ze strony miast metropolitalnych: Łodzi, Poznania i Wrocławia,
- utratę statusu miasta wojewódzkiego,
- starzenie się ludności Kalisza. Wzrost populacji w wieku poprodukcyjnym o 1,91 punktów % w ogólnej liczbie mieszkańców z 15 010 osób w 1995 r. do poziomu 17 338 osób w 2003 r.,
- zmniejszająca się dynamika wzrostu ogólnej liczby mieszkańców. Na taką sytuację wpływ ma niewątpliwie niski (ujemny) wskaźnik przyrostu naturalnego, jednakże nie jest to czynnik decydujący. Spadająca liczba urodzeń spowodowana jest niepewną sytuacją ekonomiczną ludności, która po części skutkuje wydłużaniem się okresu wstępowania w związki małżeńskie, w efekcie czego liczba małżeństw jest niższa niż to miało miejsce w latach poprzednich,
- ujemne saldo ruchów migracyjnych (-2,40 w 2003 r.),
- wysoka stopa bezrobocia (16,2 %), szczególnie wśród ludzi młodych (18-24 lata). Według stanu na koniec czerwca 2004 r., w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu zarejestrowanych było 7870 osób. W ogólnej liczbie bezrobotnych w 2004 r. 22 % stanowiły osoby nie przekraczające 24 roku życia. Równie niekorzystnym zjawiskiem jest szybko rosnące bezrobocie wśród osób posiadających wyższe wykształcenie. Ponad 4,5-krotny wzrost w ciągu ostatnich 8 lat z poziomu 94 osób w 1996 r. do ponad 530 w połowie 2004 r., spowodowany rosnącą liczbą absolwentów uczelni wyższych przy jednoczesnym braku odpowiedniej oferty lokalnego rynku pracy,

a także niechęcią pracodawców w zatrudnianiu osób nie posiadających doświadczenia zawodowego,

- opóźnienia w finansowaniu sfery infrastruktury społecznej,
- pogarszanie się bezpieczeństwa publicznego oraz wzrost zjawisk patologii społecznych. Wzrost przestępstw ogółem w 2003 r. o 61,5 % w porównaniu do 1999 r., w tym o charakterze kryminalnym (32,6 %), gospodarczym (325,6 %), drogowym (670,0 %), stwierdzonych podpaleń (87,5 %),
- Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) wymagający wysokiej ochrony jakości wód (OWO), na NW i SE od Kalisza oraz obszar wymagający najwyższej ochrony (ONO),
- zagrożenie powodziowe (tereny zalewowe),
- warunki fizjograficzne wpływające na ograniczenie powierzchni terenów o korzystnych warunkach posadwienia obiektów kubaturowych,
- zanieczyszczenia transportowe i hałas komunikacyjny,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych Proсны powyżej Kalisza. Proсны ze względu na czystość wody pozostaje poza klasą pod względem sanitarnym. Stan rzek w mieście ulega ciągłej poprawie, lecz nie jest w pełni zadowalający. Wszystkie rzeki są pozaklasowe (non)⁵. Ilość ścieków odprowadzanych bezpośrednio do wód powierzchniowych – 3000 m³/dobę w 2004 r.,
- brak kompleksowego programu rewaloryzacji zabytków w mieście,
- postępująca degradacja śródmieścia i historycznej substancji miasta,
- zakłócenia w zakresie sylwety miejskiej,
- nieuregulowane stany prawne nieruchomości stanowiące ograniczenie w zamierzeniach inwestycyjnych,
- rozdrobnienie własności gruntów wywołujące konieczność scaleń,
- niewystarczające w stosunku do potrzeb tempo zbrojenia terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i braki w uzbrojeniu terenów istniejących osiedli,
- mała fizyczna dostępność terenów pod inwestycje, szczególnie dużej skali (powyżej 10 ha),
- niewystarczający zakres usług i urządzeń infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,
- obniżenie rangi powiązań komunikacyjnych krajowych i europejskich w wyniku przyjęcia niekorzystnych dla Kalisza wariantów przebiegu autostrad i zmian w układzie tranzytowych połączeń kolejowych,

⁵ Stan środowiska miast Kalisza, Załącznik do projektu Program Ochrony Środowiska dla Kalisza – miasta na prawach powiatu na lata 2004-2011, opracowany przez firmę Arcadis Ekokonrem Sp. z o.o. z Wrocławia oraz Wydział Środowiska, Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej Urzędu Miejskiego w Kaliszu, Kalisz, kwiecień 2004, s. 33.

- nienadążająca za potrzebami rozbudowa systemu transportowego - brak zewnętrznych obwodnic miasta przejmujących ruch ciężarowy, w tym tranzyt materiałów niebezpiecznych,
- ograniczenia w przekraczaniu rzeki i linii kolejowej (mała ilość przepraw mostowych),
- brak dostatecznie rozwiniętej i uporządkowanej sieci kanalizacyjnej szczególnie w prawobrzeżnej części miasta.

Powyższe uwarunkowania tworzą zarówno możliwości jak i zagrożenia dla osiągnięcia założonych celów. Ważne jest aby realizując politykę rozwoju przestrzennego miasta wzmocnić uwarunkowania sprzyjające i równocześnie osłabić uwarunkowania negatywnie oddziałujące na realizację celów. Jest to jedno z ważniejszych zadań polityki przestrzennej. Najważniejsze spośród bogatej listy uwarunkowań sprzyjających rozwojowi miasta są:

- wciąż duży potencjał kulturowo-gospodarczy miasta,
- istniejący potencjał kulturowy i przyrodniczy określający wyjątkowy wizerunek Kalisza i tworzący specyficzny klimat,
- relatywnie bliska odległość od autostrady A2.

Te trzy dobrze wykorzystane atuty mogą w sprzyjających okolicznościach zwiększyć konkurencyjność miasta w regionie i kraju.

Szczegółowe informacje z zakresu uwarunkowań dotyczących m.in.: sytuacji demograficznej miasta, rynku pracy i zjawiska bezrobocia, rozwoju gospodarczego, współpracy zagranicznej, stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego zawarto w aneksach nr 1, 2, 3, a także w dalszych częściach niniejszego opracowania, tak w formie pisemnej jak i graficznej.

ROZDZIAŁ 2. KIERUNKI ROZWOJU MIASTA KALISZA

2.1. ZAŁOŻENIA ROZWOJU SPOŁECZNO–GOSPODARCZEGO

ZAŁOŻENIA ROZWOJU DEMOGRAFICZNEGO

Opracowane szacunkowe prognozy rozwoju ludności miasta Kalisza zakładały przyrost liczby mieszkańców do roku 2010 do poziomu nieco ponad 113 tys. Obecnie z uwagi na ujemny przyrost naturalny i zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców można uważać, iż w perspektywie najbliższych kilkunastu lat nie należy zakładać istotnych zmian w sytuacji demograficznej miasta. Jako podstawowe czynniki kształtujące sytuację ludnościową w najbliższej przyszłości wymienia się:

- malejący wskaźnik przyrostu naturalnego,
- malejąca liczba zawieranych małżeństw,
- starzenie się społeczeństwa,
- stosunkowo wysoki wskaźnik bezrobocia – brak stabilizacji ekonomicznej ludności.

Liczba mieszkańców Kalisza pod koniec 2003 r. wynosiła niespełna 109 tys. osób. Zakłada się, że do roku 2020 liczba mieszkańców miasta nie przekroczy 108 tys.⁶.

ZMIANY NA RYNKU PRACY

Analizując miejscowy rynek pracy należy zauważyć, że jego atutami są:

- posiadanie wysokokwalifikowanej kadry i bogatej bazy szkoleniowej,
- dobrze rozbudowana infrastruktura tzw. otoczenia biznesu,
- środowisko sprzyjające działalności gospodarczej,
- napływ kapitału zewnętrznego, w tym zagranicznego.

Wśród negatywnych cech jednocześnie wymienia się przede wszystkim:

- ograniczona mobilność zasobów pracy,
- niekorzystne tendencje demograficzne,
- szerzenie się zjawiska pracy nierejestrowanej,
- wysoki udział młodzieży wśród bezrobotnych.

Zagrożeń dla prawidłowego kształtowania rynku pracy upatruje się głównie w niezakończonych procesach restrukturyzacyjnych i trudnej sytuacji ekonomicznej w kraju.

Niezwykle istotnym problemem miasta jest bezrobocie, którego przyczyną są zmiany strukturalne w gospodarce krajowej. Szczególnie niepokojąca jest liczba osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku czy długotrwale bezrobotnych. Innymi negatywnymi cechami bezrobocia w mieście jest stosunkowo duży odsetek ludzi młodych i osób z wyższym wykształceniem pozostających bez pracy.

⁶ Główny Urząd Statystyczny.

Analizując zjawisko bezrobocia w Kaliszu na przestrzeni ostatnich 8 lat, można stwierdzić iż jest ono zbieżne z sytuacją gospodarczą kraju.

GOSPODARKA

Kalisz należy do grupy najszybciej rozwijających się miast wielkopolski. Świadczy o tym liczba podmiotów (12 153 – 3,6 % w województwie wielkopolskim) zarejestrowanych w systemie REGON w 2003. Pozytywnym zjawiskiem świadczącym o rozwoju gospodarczym miasta jest wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w ciągu lat 1998-2002 z 11 025 jednostek gospodarczych w 1998 roku do 12 174 podmiotów w 2002 roku. Największy przyrost firm zanotowano w 2001 roku, wówczas na terenie miasta zarejestrowano 451 nowych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Wśród zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, dominującą rolę odgrywa sektor prywatny.

W rozwiniętej strukturze gałęziowej największy udział posiadają przemysły: spożywczo-przetwórczy wykorzystujący produkty lokalnego rolnictwa, tkanin i wyrobów włókienniczych, elektromaszynowy oraz handel. Walory gospodarcze miasta coraz częściej postrzegane są przez kapitał zagraniczny. Potencjał gospodarczy miasta tworzą duże, liczące się na krajowym rynku firmy z udziałem kapitału rodzimego jak i zagranicznego. Inwestorzy wywodzą się z krajów europejskich (Niemcy, Szwajcaria, Wielka Brytania, Włochy, Grecja, Holandia, Austria, Belgia, Francja), a także z USA, Kanady i Hongkongu. Wśród zagranicznych inwestorów są m.in. takie firmy jak: Nestle S.A., Pratt & Whitney Sp. z o.o., Aerotech, Big-Star, Tesco.

Najbardziej znaczącymi firmami w Kaliszu są: FWR Runotex S.A., ZPJ „Wistil“ S.A., FFIK „Haft“ S.A., Big Star Ltd., OSM w Kaliszu, FPC „Kaliszanka” Sp. z o.o., „Hellena” S.A., Nestle Polska S.A. Oddział Kalisz, Pratt & Whitney, Aerotech, WSK-PZL-Kalisz S.A., Koncern Energetyczny ENERGA S.A. Oddział Energetyka Kaliska w Kaliszu, „Calisia” Sp. z o.o.

Ważnym elementem struktury branżowej gospodarki Kalisza jest rolnictwo. Wysoki poziom rolnictwa możliwy jest dzięki rozbudowanemu systemowi doradztwa, badań naukowych i edukacji.

Rozwojowi gospodarczemu miasta sprzyjają również kontakty z miastami partnerskimi i zaprzyjaźnionymi.

2.2. ZASADY I KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA KALISZA

Na przyjęte kierunki zagospodarowania Kalisza zasadniczy wpływ będą miały: cele rozwoju i uwarunkowania ich realizacji wynikające z istniejącego stanu zagospodarowania przestrzennego miasta i wpływu regionalnego i krajowego otoczenia na miasto, a także

założenia rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zgłoszone wnioski i wydane decyzje administracyjne.

W świetle tych przesłanek miasto powinno zwiększyć swoje znaczenie w sieci osadniczej regionu i kraju (bliskość autostrady A2). Z punktu widzenia układu przestrzennego miasto rozwijało się i rozwijać będzie po obydwu stronach Prozny, wokół ukształtowanego już centrum. Ponadto zakłada się uzupełnianie i intensyfikację oraz restrukturyzację istniejącego zainwestowania.

Dotychczasowy stan zainwestowania i zagospodarowania przestrzennego miasta w sposób zasadniczy determinuje przyszły układ funkcjonalno - przestrzenny i wpływa na przeznaczenie terenów rozwojowych Kalisza.

2.2.1. ZASADY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Ustala się następujące zasady zagospodarowania przestrzennego Kalisza:

1. Generalną zasadą w zagospodarowaniu przestrzennym Kalisza winna być ochrona i odpowiednie eksponowanie wartości przyrodniczych miasta. System przyrodniczy miasta winien być traktowany jako nienaruszalny element struktury przestrzennej. Korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym oraz pozostałe tereny o dużych wartościach przyrodniczych (wymienione w rozdz. 3.2.) powinny kształtować system chronionych terenów otwartych miasta. W związku z tym, zakazuje się na tym obszarze lokalizowania nowej zabudowy mieszkaniowej i usługowo-produkcyjnej. Dopuszcza się jedynie, za wyjątkiem terenów wzdłuż cieków wodnych oraz w granicach oddziaływania wód powodziowych, lokalizację obiektów przeznaczonych pod usługi kultury, sportu i rekreacji.
2. Kolejną zasadą rozwoju przestrzennego jest zachowanie i należyte eksponowanie występujących wartości kulturowych. Największe znaczenie przypisuje się historycznemu układowi przestrzennemu miasta, który stanowić powinien w dalszym ciągu rdzeń układu miejskiego. Ujęte w Studium strefy ochrony konserwatorskiej są istotnym narzędziem wpływającym na ochronę dziedzictwa kulturowego. Oprócz dbałości o zabytkowe obiekty i zespoły należy zwracać szczególną uwagę na odpowiednie formowanie architektury w bezpośrednim ich otoczeniu. Wprowadza się zakaz budowy obiektów zakłócających panoramę miasta z wyznaczonych punktów widokowych. Zakaz ten powinien być uwzględniony w ustaleniach planów miejscowych.
3. Przestrzenna integracja struktury przestrzennej miasta poprzez odpowiednie kształtowanie przestrzeni publicznych zapewniające zintegrowanie nowych zespołów zabudowy z historycznym centrum.
4. Eliminacja ruchu tranzytowego, usprawnienie relacji wewnętrznych, w tym poprawę funkcjonowania transportu publicznego.

5. Podnoszenie standardu cywilizacyjnego miasta poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej.
6. Zakaz budowy nowych obiektów kubaturowych w obszarze bezpośredniego zagrożenia powodzią. Zakaz ten dotyczy również lokalizacji nowej zabudowy w odległości nie mniejszej niż 50 m od stopy wału przeciwpowodziowego, a w przypadku jego braku w odległości nie mniejszej niż 60 m od linii brzegowej ciek. Ewentualna nowa zabudowa, dla której uzyskano wymagane prawem zezwolenia na terenach już zainwestowanych, a położonych w strefie bezpośredniego zagrożenia powodzią winna posiadać zabezpieczenia eliminujące zagrożenia wynikające z lokalizacji obiektów w tej strefie.
7. Wprowadza się zakaz budowy nowych siedlisk (zabudowy zagrodowej) na terenach występowania gleb najwyższych klas bonitacyjnych (II-III) oraz gleb pochodzenia organicznego.

2.2.2. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

1. Rozwój przestrzenny Kalisza w większym stopniu wynikać będzie ze wzrostu standardów zamieszkania i wypoczynku niż ze wzrostu liczby ludności.
2. Dla rozwoju mieszkalnictwa wyznaczono tereny głównie w rejonie dzielnic i osiedli: Huby, Celtycka - Słowiańska, Piwonice, Sulisławice, Kolonia – Sulisławice, Szczypiorno, Dobrzec, Majków, Chmielnik, Tynec Północ i Lis. Podział na zabudowę jednorodziną i wielorodzinną przedstawia rysunek Studium. Dla wszystkich terenów występowania zabudowy mieszkaniowej tak jednorodzinnej jak i wielorodzinnej wskazuje się konieczność dogęszczania i koncentracji, przy spełnieniu zasad określonych w punktach 6,7 w rozdziale 2.2.1.
3. Dla zabudowy mieszkaniowo-usługowej i usługowej o wysokiej, średniej i niskiej intensywności ustala się:
 - uzupełnianie brakujących elementów infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej,
 - oraz wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru centralnego;
 - poprawę stanu estetyki zagospodarowania oraz prawidłową ekspozycję budynków przy dopuszczeniu modernizacji i uzupełnień.
4. Dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy zagrodowej ustala się:
 - uzupełnienie i modernizację zabudowy dla uzyskania zwartych zespołów;
 - wyposażenie infrastrukturalne i rehabilitacyjne oraz związane z przekształceniami, intensyfikacją lub dogęszczaniem.

5. Dla terenów usługowo-produkcyjnych i techniczno-produkcyjnych zakłada się restrukturyzację i rehabilitację oraz intensyfikację poprzez wprowadzenia nowych podmiotów gospodarczych.
6. Poprzez projektowany układ przestrzenny wyraża się także dążenie do wykorzystania szans rozwojowych Kalisza wynikających z zachowania licznych zespołów i obiektów dziedzictwa kulturowego, z tradycji, z roli jaką Kalisz pełni w strukturach regionalnych i ponadregionalnych.

Rozwinięcie głównych kierunków przedstawiono w kolejnych częściach Studium.

2.3. KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU SYSTEMU TRANSPORTOWEGO

System transportowy miasta Kalisza stanowi zespół urządzeń i ich cech służących przemieszczaniu osób i towarów oraz wewnętrznym relacji między nimi, a także relacji zewnętrznych, które są zależne i częściowo determinowane przez urządzenia komunikacyjne i ich cechy znajdujące się w obszarach zewnętrznych w stosunku do obszaru miasta.

Celem generalnym rozwoju systemu transportowego jest osiągnięcie stanu zrównoważonego pod względem technicznym, przestrzennym, gospodarczym, społecznym i środowiskowym:

- czynnik **techniczny** równowagi to odpowiednie dobranie parametrów przepustowości oraz standardów jakości i bezpieczeństwa do potrzeb ruchowych,
- czynnik **przestrzenny** to warunki lokalizowania obiektów transportowych w zgodzie z potrzebami zagospodarowania terenu i uwarunkowaniami ładu przestrzennego, dobór funkcji oraz rozmieszczenia intensywności zagospodarowania pod kątem racjonalnego generowania ruchu i minimalizowania pracy przewozowej,
- czynnik **gospodarczy** ma dwa znaczenia: eliminację barier dla rozwoju gospodarczego i rozwój transportu jako działu gospodarki – ochrona rynku i konkurencji,
- czynnik **społeczny** to głównie równoprawność mobilności – zapewnienie dostępu do poszczególnych miejsc oraz dążenie do zmniejszenia zagrożenia społeczeństwa wypadkami drogowymi i minimalizacja uciążliwości transportu, w tym uwzględnianie potrzeb osób niepełnosprawnych⁷,
- czynnik **środowiskowy** to szeroko rozumiany kierunek zrównoważonego rozwoju, którego istotą jest dążenie do zachowania pojemności środowiska i ochrona różnorodności biologicznej.

Realizacja celu powinna następować przez ewolucję istniejącego systemu, co oznacza, że sukcesywne wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych, organizacyjnych, prawnych opierać się powinno na maksymalnym wykorzystaniu posiadanego majątku,

⁷ W Kaliszu mieszka ok. 11 tys. osób niepełnosprawnych, w tym ok. 5 tys. z dysfunkcją ruchu.

a przedsięwzięcia rozwojowe oceniane z punktu widzenia relacji kosztów do korzyści, muszą być silnie osadzone w analizie efektywności ekonomicznej.

Składowymi systemu transportowego Kalisza są:

- układ drogowy,
- komunikacja szynowa - kolejowa,
- transport publiczny związany z układem drogowym i układem szynowym - kolejowym,
- zaplecze parkingowe,
- układ ścieżek rowerowych,
- główne ciągi ruchu pieszego,
- polityka organizacji i zarządzania ruchem w mieście.

Na podstawie uwarunkowań identyfikuje się następujące problemy:

- rozwój systemu transportowego nie nadąża za wzrastającymi potrzebami komunikacyjnymi, związanymi z powstawaniem nowych generatorów ruchu,
- brak tras drogowych umożliwiających wyprowadzenie ruchu tranzytowego z śródmieścia miasta,
- przeciążony wewnętrzny układ ulic, szczególnie w śródmieściu,
- stan techniczny układu komunikacyjnego wymagający modernizacji, korekty i podniesienia parametrów jakościowych,
- słabo rozwinięty system parkingowy w mieście, potrzeba uwzględnienia miejsc dla pojazdów oznaczonych plakietką inwalidy,
- brak zrealizowanego układu ścieżek rowerowych – przy ich projektowaniu i wykonaniu należy uwzględnić możliwość ich wykorzystania jako ciągów komunikacyjnych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Przeprowadzone prace studialne i analiza uwarunkowań zdeterminowały następujące zasady i kierunki rozwoju systemu transportowego określone poniżej.

2.3.1. KOMUNIKACJA DROGOWA

Układ drogowy, tworzony poprzez sieć uliczną jest wynikiem procesu historycznego rozwoju i kształtowania się miasta jak również jego geograficznego położenia nad rzeką Prosną. Sieć uliczna ma modelowy układ obwodnicowo-promienisty w historycznej części miasta - szczególnie w obszarze śródmieścia oraz tzw. mieszany z cechami rusztowego w nowych obszarach zainwestowania - np. Chmielnik, zachodnie dzielnice.

Dalszy rozwój układu drogowego powinien w założeniach utrzymywać dotychczasowe tendencje rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony śródmieścia i stosowania rozwiązań uspokajających ruch i estetyzujących ten rejon miasta.

Wiele istniejących ulic w mieście jest zbyt wąskich, posiada nawierzchnię żwirową, bądź gruntową. Wymogi wzrastającego ruchu i związana z tym konieczność sukcesywnego uzupełniania układu podstawowego wymuszają przyjęcie efektywnego dla pracy układu drogowego, etapowego jego rozwoju, tak pod względem funkcjonalnym, jak i technicznym. Podstawowy układ uliczny miasta tworzą ulice główne i zbiorcze, a uzupełniający – ulice lokalne i dojazdowe. W Kaliszu na ogólną ilość ulic miejskich, w dobrym stanie technicznym jest ok. 48%; 17,0% w dostatecznym, a ok. 35% wymaga budowy, modernizacji lub przebudowy.

Za szybkim wzrostem motoryzacji i przemian strukturalno – przestrzennych nie nadąża w sposób wystarczający rozbudowa sieci ulic, co doprowadziło do przeciążenia układu ulicznego ruchem zwłaszcza w rejonie śródmieścia.

Obecnie pilnego uporządkowania wymaga ruch w centrum miasta, które jest obciążone – oprócz ruchu typowo wewnątrzmięjskiego – ruchem docelowo-źródłowym do/z miasta i ruchem tranzytowym, szczególnie z kierunku zachodniego i północnego. Oddanie do użytku realizowanej obecnie Trasy Bursztynowej winno wyeliminować ruch tranzytowy ze wskazanych powyżej kierunków.

W efekcie specjalistycznego „Studium komunikacyjnego miasta Kalisza”, opracowanego przez IGPIK O/Kraków (1997r.), dodatkowych analiz przeprowadzonych bezpośrednio już w ramach sporządzania „Studium...” (1998 r.), oraz obecnie przeprowadzonych autorskich analiz uwzględniających aktualne (2004 r.) przesądzenia i uwarunkowania przyjęto model docelowej obsługi komunikacyjnej miasta, odpowiadający wymaganiom:

- wyciszenia ruchu w centrum,
- zapewnienia realizacji powiązań międzydzielnicowych poza obszarem centrum,
- utrzymania tradycyjnego dla Kalisza układu promienisto - obwodnicowego.

Podstawowe charakterystyki modelu kierunków rozwoju komunikacji to:

- założenie podstawowej obwodnicy śródmieścia w klasie ulic o funkcji G (główniej):
 - część zachodnia: ulice Stanczukowskiego i Podmiejska do centrum komunikacyjnego (dworzec PKP i PKS), część południowo - wschodnia: Trasa Bursztynowa i jej przedłużenie do ul. Moniuszki, część wschodnia: ulice Moniuszki, Sikorskiego, część północna: Sikorskiego, Wojska Polskiego i Majkowska – do Stanczukowskiego.
- wspomagające obwody zewnętrzne tworzą ulice o funkcji G i GP (główniej ruchu przyspieszonego):
 - od strony północnej: ulice Stawiszyńska z przebiegiem do Sikorskiego i Stanczukowskiego,
 - od strony zachodniej: tzw. obwodnica zachodnia (nowoprojektowana GP),

Poznańska od granic miasta do Stanczukowskiego, Wojska Polskiego do Podmiejskiej,

- od strony wschodniej: Łódzka od Trasy Bursztynowej do granic miasta oraz połączenie ulicy Łódzkiej na wschód od Cmentarza Tynieckiego z ulicą Moniuszki,
- sieć ulic o funkcji Z wewnątrz obwodnicy śródmiejskiej (zbiorczych): Poznańska, Harcerska, Nowy Świat, Dobrzecka, Wojska Polskiego, Górnośląska, 3 – go Maja, Łódzka, Warszawska,
- sieć ulic o funkcji Z na zewnątrz obwodnicy śródmiejskiej (zbiorczych): Częstochowska, połączenie Wojska Polskiego do Metalowców, Piwonicka i dalej na południe do ulicy Wenedów – granice miasta, Złota, Bażancia, Celtycka, Romańska, Rzymska, Polna, Obozowa, Spółdzielcza, Tatrzańska, Budowlanych, Ks. Jolanty, Pokrzywnicka, Starożytna i Lubelska, jak również niektóre ulice na Chmielniku, Dobrzeczu i Sulisławicach.
- uzupełniająca sieć ulic lokalnych i dojazdowych.

W związku z proponowaną ochroną centrum i śródmieścia przed ruchem kołowym, główne inwestycje powinny być skoncentrowane przede wszystkim na szybkiej realizacji obwodnicy wokół śródmieścia i rozbudowie skrzyżowań na tej obwodnicy z ulicami poprzecznymi.

Powinien być prowadzony sukcesywny monitoring warunków ruchu w mieście i w wyniku dokonywanej diagnozy problemów ruchowych winno następować podejmowanie efektywnych działań modernizacyjnych układu komunikacyjnego – w zakresie przebudowy skrzyżowań i realizacji nowych odcinków ulic.

2.3.2. KOMUNIKACJA KOLEJOWA

Przez Kalisz przebiega regionalna linia kolejowa, relacji międzywęzłowej Wrocław – Ostrów Wielkopolski – Kalisz – Łódź – Warszawa. Linia ta zabezpiecza możliwości połączeń miasta w skali międzyregionalnej i międzynarodowej. Jakość połączeń, częstotliwości kursowania pociągów, zależą od ustaleń ponadlokalnych, gdzie efektywność rozkładów jazdy jest przedmiotem analiz i decyzji PKP. Stan torów i istniejące możliwości powiązań miasta z układem kolejowym zewnętrznym są stosunkowo dobre, kolejne usprawnienia i modernizacje zależą od ustaleń, związanych z realizacją polityki transportowej kraju.

Rekomendowane działania w zakresie transportu i infrastruktury kolejowej to:

- modernizacja istniejącej linii kolejowej relacji Wrocław – Ostrów Wielkopolski – Kalisz – Łódź – Warszawa, poprzez dostosowanie jej torowiska do prędkości pociągów 160 km/h,
- modernizacja, przebudowa dworca osobowego PKP,

- zabezpieczenie istniejącej zabudowy położonej w sąsiedztwie linii kolejowej do obowiązujących przepisów, w tym do uwzględnienia potrzeb osób niepełnosprawnych (szczególnie wózkowiczów),
- usprawnienie powiązań kolejowych regionalnych, w tym szczególnie z Ostrowem Wielkopolskim.

Nowe budynki i budowle mogą być lokalizowane w odległości nie mniejszej niż 10 m od granicy obszaru kolejowego, z tym że odległość ta od osi skrajnego toru nie może być mniejsza niż 20 m. Budynki mieszkalne, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej powinny być usytuowane w odległości zapewniającej zachowanie, w zależności od przeznaczenia budynku, dopuszczalnego natężenia hałasu i wibracji, określonego przepisami szczegółowymi.

2.3.3. KOMUNIKACJA ZBIOROWA

Celem rozwoju miejskiej komunikacji zbiorowej jest poprawa standardu usług tej komunikacji, aby uczynić ją konkurencyjną w stosunku do komunikacji indywidualnej i aby mogła pełnić funkcje socjalne dla niezmotoryzowanych mieszkańców oraz substytucyjne wobec samochodu w strefach z ograniczeniami ruchu. Celem rozwojowym jest także obniżka jednostkowych kosztów eksploatacji. Przeciwwstawienie się masowemu użytkowaniu samochodu i wzrost udziału komunikacji zbiorowej w podróżach staje się ważnym, celem polityki transportowej. Komunikacja zbiorowa stymuluje równowagę struktur: przestrzennych gospodarczych i transportowych oraz ich zdolność do rozwoju.

Przeprowadzone analizy potrzeb przewozów pasażerskich prowadzą do wniosku, że na relacjach wewnątrzmijskich najkorzystniejszym środkiem przewozowym powinien być nowoczesny autobus, który jest w stanie przewozić potoki pasażerskie do 9 000 pasażerów na godzinę w jednym kierunku⁸. Rekomendowany docelowy układ drogowy Kalisza umożliwi dobranie odpowiedniej, efektywnej marszrutyzacji linii autobusowych, przy założeniu obsługiwanym tych linii nowoczesnym taborem.

Nowoczesny autobus cechuje się:

- dużym bezpieczeństwem dla pasażera (przy awarii pojazdu, układu zasilania, itp.), pasażer powinien mieć możliwość opuszczenia unieruchomionego pojazdu,
- zadawalającą prędkością komunikacyjną,
- regularnością ruchu, ciągłością obsługi, niezawodnością – przy odpowiednio skonstruowanym grafiku przewozów,

⁸ Lehner F. Regional organization of transport and urban developments. 38 th Int. Congress UITP, London.

- zadawalającym komfortem dla pasażerów, przyjmowanym w zależności od odległości przejazdu - dla linii długich (np. o zasięgu pozamiejskim) nie można przyjmować dużego udziału miejsc stojących,
- łatwym dostępem dla osób z dysfunkcją narządu ruchu i niedowidzących,
- ograniczeniem uciążliwości dla środowiska,
- oszczędnym zużyciu energii,
- małym zapotrzebowaniem zajęcia terenu (powierzchni komunikacyjnej) i wysoką efektywnością jego wykorzystania,
- małymi kosztami inwestycyjnymi i eksploatacyjnymi w odniesieniu na jednego pasażera.

Możliwość i opłacalność włączenia systemu kolejowego w obsługę podmiejskich i miejskich przewozów pasażerskich uzależniona jest od wielu czynników.

Istniejąca struktura przestrzenna zagospodarowania terenów wzdłuż linii kolejowych (tak jak w większości innych przypadków w kraju) obecnie nie sprzyja planom szybkiego wykorzystywania kolei do masowych przewozów miejskich i podmiejskich krótkiego zasięgu. Również infrastruktura kolejowa nie jest przygotowana do obsługi ruchu podmiejskiego – w sensie znaczącego wspomagania komunikacji autobusowej, głównie chodzi o częstotliwość kursowania pociągów podmiejskich, odpowiednie przygotowanie i liczbę przystanków. Aby pociąg stanowił konkurencję dla komunikacji autobusowej musi posiadać dużą częstotliwość, a to z kolei jest opłacalne tylko przy znaczących potokach pasażerskich.

Problem ten powinien być rozwiązany poprzez działania ujmujące wiele aspektów, w tym także negocjacje z zarządem kolei, które urealnią plany w zakresie szerokiego wykorzystania kolei do przewozów krótkiego zasięgu.

Rozważając możliwości wykorzystania kolei do istotnych przewozów pasażerskich, szczególnie na linii Ostrów – Kalisz, należy stwierdzić, że ta słuszna idea wymaga podjęcia wielokierunkowych działań:

- formalno – prawnych uzgodnień z PKP,
- przygotowania przystanków, ich wyposażenia i parametrów, tak by nie stanowiły bariery czasowej (odległość) i technicznej do ich przyjaznego wykorzystywania, jak również były przystosowane do obsługi osób z dysfunkcją narządu ruchu oraz niedowidzących,
- dostosowania rozkładów jazdy do potrzeb podmiejskich podróży.

2.3.4. ZAPLECZE PARKINGOWE

Problemy parkowania, prowadzenie skutecznej polityki parkingowej są niezwykle trudne i złożone. Nie jest możliwe podanie uniwersalnej recepty na prowadzenie skutecznej i akceptowalnej polityki parkingowej, każde miasto, jego specyfika, struktura, pełnione funkcje stanowią wielowarstwowe pole możliwych rozwiązań. W każdym przypadku

podstawą powinno być dążenie do funkcjonowania systemu transportu miejskiego jako przyjaznego, czyli też bez nadmiaru ograniczeń i restrykcji, które powinny być zrozumiałe i akceptowane przez większość użytkowników systemu. Jest to zadanie, które powinno być wpisane w działania ujęte polityką transportową. Rozważyć należy możliwość rozszerzenia istniejącej strefy parkowania.

Nienadążanie za popytem parkingowym – co jest oczywiste w obszarach śródmiejskich – prowadzi w praktyce do stosowania ograniczeń czasowych, lokalizacyjnych, najczęściej w postaci opłat postojowych. Brak wprowadzenia opłat za parkowanie w centrum praktycznie wyklucza powód do zrezygnowania tam z jazdy samochodem. Doświadczenia zgromadzone w wielu miastach polskich dowodzą podstawowej roli wysokości cen za parkowanie w kształtowaniu podziału zadań przewozowych i relacji między parkowaniem, a komunikacją publiczną. Relacji rozumianych najszerzej - w postaci komfortu i czasu jazdy, dostępności źródeł i celów ruchu, kosztów przejazdu, bezpieczeństwa podróży. Niezwykle istotne dla uzyskania sukcesu, czyli zmniejszenia popytu na miejsca parkingowe jest spójne zarządzanie drogowym transportem zbiorowym i indywidualnym. Spójne zarządzanie znajduje odzwierciedlenie przede wszystkim w polityce cenowej (cena biletu w komunikacji publicznej i wycena miejsc postojowych), organizacji ruchu (np. sieć ulic jednokierunkowych w centrum, która utrudnia – ale nie uniemożliwia przejazdu samochodem osobowym), dystrybucji środków finansowych na podnoszenie komfortu jazdy komunikacją publiczną, itp.

Dobrze zaprojektowane, zlokalizowane i wycenione parkingi nie stanowią konkurencji dla efektywnego funkcjonowania transportu zbiorowego. Zagrożenie stanowią natomiast parkingi bezpłatne oraz – przy braku konsekwencji w egzekwowaniu polityki parkingowej – wszelkie uliczne postoje w śródmieściu.

Potencjalna rola parkingów strategicznych typu P&R (czyli park and ride – zaparkuj i jedź komunikacją publiczną) w zaspokajaniu potrzeb komunikacyjnych miasta nie będącego rozległą metropolią z reguły się nie sprawdza. Godne polecenia są natomiast parkingi umożliwiające realizację przemieszczeń typu P&G (czyli park and go – zaparkuj i idź).

Do 2020 roku przy założonej hipotezie motoryzacyjnej 350 samochodów na 1000 mieszkańców, zgodnie z metodą bazującą na generacji ruchu samochodowego i gęstości zakończeń podróży, szacuje się potrzeby całego miasta na około 12 500 zorganizowanych miejsc postojowych, z czego ok. 4000 dla potrzeb strefy centralnej. W podanych szacunkach pominięto mieszkańców budownictwa jednorodzinnego zakładając, że posiadają w domach własne garaże. Przyjmuje się, że w centrum powinna obowiązywać zasada hierarchii spełniania potrzeb poszczególnych grup użytkowników, kompensacji i przejrzystej organizacji parkowania. W przypadku samochodów prywatnych hierarchia powinna być następująca:

- mieszkańcy obszaru centralnego,

- klienci placówek handlowo – usługowych,
- interesanci biur i urzędów załatwiający sprawy krótkoterminowe,
- dojeżdżający do pracy w centrum.

Obszar centrum powinien mieć ograniczony dostęp dla ruchu samochodowego, szczególnie tranzytowego względem centrum, w związku z tym należy na obwodzie strefy pośredniej lokalizować parkingi typu strategicznego. Wewnątrz śródmieścia proponuje się lokalizowanie małych parkingów, wykorzystując możliwości terenowe.

Wszystkie nowo powstające inwestycje powinny zaspokajać potrzeby parkingowe w granicach własnej działki.

Poniżej zostały przedstawione proponowane wskaźniki ilości miejsc do parkowania samochodów osobowych wymagane w stosunku do nowych i modernizowanych obiektów budowlanych. Zestawienie stanowi monograficzny wybór ze stosowanych wskaźników w różnych miastach (szczególnie w Poznaniu i w Warszawie), przyjętych do stosowania w wyniku uchwały Rady tych Miast. Wykorzystane zostały również zapisy uchwalonych planów miejscowych (Katowice, Kraków) oraz doświadczenia zagraniczne.

Obszar miasta w uproszczeniu podzielono na trzy strefy dopuszczając pewną elastyczność podanych wskaźników do indywidualnych zastosowań. W strefie centralnej poleca się docelowo realizację parkingów wielopoziomowych ze względu na estetykę i koszty gruntu. Podane dolne granice należy traktować jako wymagane, granice górne jako pożądane. Dla ścisłego rejonu centralnego miasta należałoby rekomendować wskaźniki z dolnej granicy zamieszczonych w kolumnie dla „obszaru śródmiejskiego”.

W przypadku obiektów wielofunkcyjnych wymagana jest sumaryczna liczba miejsc do równoczesnego użytkowania. Niezależnie od poniższych propozycji w obszarze ściśle centralnym każdorazowo jest wymagana analiza pojemności środowiskowej. Pożądane jest zachowanie równowagi pomiędzy liczbą miejsc parkingowych, a przepustowością ulic doprowadzających ruch. Jest to szczególnie istotne w przypadku parkingów wielkopojemnych. Parkingi o małej liczbie miejsc postojowych, rozmieszczone ekstensywnie, nie stanowią zagrożenia powodującego koncentrację ruchu na sieci.

W perspektywie plac przy ul. Nowy Rynek (tereny przestrzeni publicznej) winien stać się parkingiem, a przy szczególnych okazjach placem uroczystości i imprez.

Tabela 1. Wskaźniki dotyczące liczby miejsc parkingowych dla samochodów osobowych

L.p.	Rodzaj obiektu	Jednostka odniesienia	Liczba miejsc parkingowych	
			obszar centrum	pozostały obszar miasta
1	Budownictwo mieszkaniowe intensywne	1000 mieszkańców lub jedno mieszkanie	250 - 300	330 – 350 lub 1 mp. na mieszkanie
2	Budownictwo mieszkaniowe ekstensywne	1 dom	1 – 1,25	1,5 - 2
3	Biura i urzędy ogólnomiejskie	1000 m ² pow. użytkowej	20 - 30	25 - 35
4	Biura i urzędy lokalne	1000 m ² pow. użytkowej	10 - 15	13 - 20
5	Obiekty handlowe	1000 m ² pow. użytkowej	15 - 25	20 – 50
6	Zakłady produkcyjne	100 zatrudnionych	8 - 14	15 - 32
7	Obiekty gastronomiczne	100 miejsc	12 - 20	15 - 37
8	Teatry, kina	100 miejsc	12 - 25	20 - 40
9	Miejsca zgromadzeń, obiekty sportowe	100 miejsc / użytkowników	10 - 15	12 - 20
10	Szpitala	10 łóżek	2 - 3	3 - 8
11	Hotele I kat.	100 łóżek	30 - 50	40 - 60
12	Hotele pozostałe	100 łóżek	20 - 30	20 - 45
13	Cmentarze	10 000 m ²	-	150
14	Szkoły wyższe	100 studentów 100 zatrudnionych	5 – 10 20 - 30	5 – 20 20 - 50
15	Szkoły	100 zatrudnionych	15 - 25	20 - 50
16	Ogródki działkowe	100 działek	-	15 - 25

Źródło: opracowanie własne.

2.3.5. ŚCIEŻKI ROWEROWE

Na terenie miasta, poza nielicznymi ciągami brak jest odpowiedniego układu ścieżek rowerowych, tworzących spójny system.

Miejsca szczególnie predysponowane do prowadzenia ciągów rowerowych to śródmieście miasta oraz ciągi umożliwiające wyjazdy w kierunku terenów rekreacyjnych tj. do miejscowości Szale i Gołuchów. Modernizacja i budowa ścieżek rowerowych winna uwzględniać parametry techniczne umożliwiające poruszanie się po ścieżkach osób na wózkach inwalidzkich.

Rekomendowany układ ścieżek rowerowych został pokazany na rysunku Studium.

2.3.6. RUCH PIESZY

Kształtując sieć uliczną należy dążyć do minimalizacji kolizji między głównymi kierunkami ruchu samochodowego, a ruchem pieszym. Szczególnej trosce powinno podlegać kształtowanie skrzyżowań i lokalizacja miejsc przejść dla pieszych, w tym ułatwienie przemieszczania się i zapewnienie bezpieczeństwa osobom niepełnosprawnym.

Centrum miasta powinno być tzw. strefą „uspokojenia ruchu samochodowego”, w której zdecydowanie dominować będzie ruch pieszy. Pojazdy zaopatrzeniowe do miejsc handlu i usług powinny mieć zabezpieczony wjazd w ten obszar w określonych porach porannych i wieczornych – nocnych.

2.3.7. SYSTEM ORGANIZACJI I ZARZĄDZANIA RUCHEM

Sposób organizacji i zarządzania ruchem powinien być sukcesywnie dostosowywany do realizowanej rozbudowy systemu transportowego i możliwości jakie oferuje w danym okresie system. Pełne instrumentarium organizacji i zarządzania ruchem mieszczące się w ramach prowadzonej przez miasto polityki komunikacyjnej jest bardzo bogate, szczególnie na poziomie eksploatacji systemu. Stosowane środki polityki komunikacyjnej przede wszystkim powinny oddziaływać na sposób realizacji potrzeb komunikacyjnych mieszkańców, generalnie sprowadzając się do racjonalnego równoważenia relacji „popyt - podaż” usług transportowych, z uwzględnieniem trzech wartości:

- umożliwienia wyboru środka przewozowego,
- dostępności komunikacyjnej, oraz
- stanu środowiska.

Generalną zasadą jaka z tego wynika jest przyznanie w obszarach centralnych miasta priorytetu (inwestycyjnego i ruchowego) transportowi zbiorowemu, który charakteryzuje się najwyższą efektywnością wykorzystania przestrzeni miejskiej. Natomiast w obszarach o niskiej gęstości celów podróży możliwe jest zapewnienie swobodnego korzystania z samochodu indywidualnego w sposób nienaruszający równowagi środowiskowej.

Zasady strategiczne polityki komunikacyjnej powinny zostać przyjęte do stosowania (najlepiej Uchwałą Rady Miejskiej) we wszystkich fazach oddziaływania na system transportowy - od planowania rozwoju, poprzez projektowanie, realizację, budowę urządzeń po zarządzanie systemem transportowym.

Dla potrzeb organizacji i zarządzania ruchem w mieście zaleca się wprowadzenie podziału miasta na podstawowe strefy. Charakteryzują się one zróżnicowanym podziałem zadań przewozowych między środki transportu, przy przyjęciu współdziałania podsystemów transportowych na różnych zasadach (wynikających z przyznanych im priorytetów):

- strefa centralna (w Kaliszu wstępnie można ją określić na obszar ujęty ulicami: Chopina, 3 Maja, Warszawską, Łódzką, Aleją Walecznych, granicą kanału Bernardyńskiego i wzdłuż rzeki Proсны, granicą kanału Rypinkowskiego, Częstochowską, Aleją Wolności – wzdłuż rzeki Proсны – do ulicy Chopina). Jest to rejon o wysokiej gęstości zakończeń podróży, w strefie tej podstawową rolę powinien odgrywać transport zbiorowy. Ruch dostawczy -zaopatrzenie powinien mieć wskazanie realizacji celów w godzinach nocnych lub wczesno - rannych. Ruch indywidualny samochodów powinien podlegać pełnym ograniczeniom, uzasadnionych wskazaniami realizacji zadań ustalonych przez Samorząd Miasta. Strefa ta powinna mieć zapewnione bardzo dobre warunki dla ruchu pieszego, szczególnie dla osób niepełnosprawnych, powinna też być dostępna dla ruchu rowerowego - przez segregację od ruchu kołowego. Mieszkańcom tego obszaru należy

zapewnić możliwość parkowania i poruszania się po obszarze - wg ustalonych dla nich reguł, ulgowych w stosunku do pojazdów spoza obszaru.

- strefa pośrednia (w kierunku na południowy zachód od centrum, ujęty Aleją Wojska Polskiego, Polną, Trasą Bursztynową i wzdłuż rzeki Proсны) – gdzie dopuszcza się lokalne trudności w korzystaniu z samochodu osobowego na rzecz sprawnego transportu zbiorowego. Granice tej strefy powinny zostać uściślone przez Władze Miejskie zgodnie z założeniami przyjmowanej polityki komunikacyjnej i występującymi w stanie istniejącym trudnościami w korzystaniu z układu drogowego. Strefa pośrednia przejmuje ruch do strefy centralnej, wymaga dbałości o sposób prowadzenia i zabezpieczenia ruchu pieszego, a także rowerowego. Strefą pośrednią – w zależności od stwierdzonych potrzeb – mogą zostać ujęte obszary dodatkowe o wysokiej gęstości zakończeń podróży, np. enklawy osiedli mieszkaniowych.
- Strefa tzw. obrzeżna - pozostały obszar miasta o niskiej gęstości zakończeń podróży, powinna być w niej zapewniona pełna swoboda w korzystaniu z transportu indywidualnego, transport zbiorowy winien być dostosowany do popytu wynikającego z zapotrzebowania na usługi dla osób nie korzystających z transportu indywidualnego. Ruch pieszy winien być dogodnie prowadzony do przystanków komunikacji zbiorowej i na ciągach pieszych, których kierunki wynikają z potrzeb powiązań funkcjonalnych.

Sprecyzowanie założeń szczegółowych dotyczących istniejących i przewidywanych problemów analizowanego obszaru, dotyczy działań niezmiernie istotnych:

- poprawy jakości środowiska w których w stanie istniejącym stwierdzono szczególnie drastyczne przekroczenia dopuszczalnych standardów;
- podniesienia poziomu bezpieczeństwa ruchu w szczególnie zagrożonych miejscach,
- usprawnienia obsługi transportowej konkretnych relacji lub obszarów,
- kontynuacji realizacji przedsięwzięć rozpoczętych lub ich modyfikacji: chodzi nie tylko o przedsięwzięcia inwestycyjne, ale i organizacyjne.

Działania na rzecz efektywnej organizacji transportu winny zostać określone w dokumencie pn. „Miejska Polityka Rozwoju Transportu”.

2.4. KIERUNKI I ZASADY ROZWIĄZAŃ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

2.4.1. ZAOPATRZENIE W WODĘ

1. Źródłem zaopatrzenia w wodę na terenie miasta Kalisza pozostają ujęcia infiltracyjne wzdłuż rzeki Proсны (tzw. ujęcia „Nad Proszą” lub „Na Lisie”) oparte na zasobach poziomu wodonośnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 311 i eksploatowane w ramach zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych na podstawie decyzji Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w Warszawie. W obrębie Kalisza nie ustanowiono żadnej strefy ochronnej ujęć wody.

System zaopatrzenia w wodę bazować będzie na istniejącym wodociągu komunalnym „Kalisza”. Właścicielem i zarządcą miejskiej sieci wodociągowej jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Kaliszu.

2. Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Kaliszu eksploatuje 120 ha terenów wodonośnych, 5 stacji uzdatniania wody, 363,5 km sieci wodociągowej, 2 laboratoria badania wody i ścieków oraz 40 studni głębinowych.
3. Studnie głębinowe docierające do wód poziomu jurajskiego rozmieszczone są w całym mieście w znacznym oddaleniu od siebie. Obecnie studnie znajdują się przy następujących ulicach: Fabryczna - Nowy Świat, Częstochowska, Podmiejska, Poznańska, Warszawska, Gościnna, Borkowska, Braci Niemojowskich i Chełmska (Winiary). Wymienione studnie pracują we wspólnym układzie sieciowym oprócz dzielnicy Winiary, która posiada odrębny układ sieciowy zasilany ze studni zlokalizowanej przy ul. Chełmskiej i Braci Niemojowskich.
4. Obecnie cały teren miasta Kalisza jest zaopatrywany w wodę. Miasto podzielone jest na pięć stref zasilania (SUW – Lis, SUW – Poznańska, SUW – Warszawska, SUW – Winiary, SUW – Fabryczna) z czego SUW – Lis zasila całą lewobrzeżną część miasta tj. osiedla Korczak, Dobrzec, Nosków, Czaszki, Rypinek, Zagorzynek, Piwonice. Strefy zasilania mogą się wzajemnie uzupełniać i zasilać.

5. Zatwierdzone zasoby wodne wynoszą:

- z jurajskich studni głębinowych, nr decyzji OSGW 6210/20/96 okres eksploatacji 20 lat do 2016 roku:

nr A	ul. Fabryczna	300 m	240 m ³ /h,
nr II	ul. Warszawska	350 m	171 m ³ /h,
nr IV	ul. Szerokiej	350 m	47 m ³ /h,
nr V	ul. Podmiejska	300 m,	87 m ³ /h (nie eksploatowana),
nr VI	ul. Braci Niemojewski	120 m	56 m ³ /h,
nr T-6	ul. Gościnna	130 m,	50 m ³ /h, (nie eksploatowana),
nr T-4	ul. Sulisławicka	130 m,	40 m ³ /h, (nie eksploatowana),
nr I	ul. Poznańska 190 m	134 m ³ /h,	

- z ujęć infiltracyjnych Nad Prosną „Lis” nr decyzji OSGW 6210/5/98 (pozwolenie na eksploatację do 2018 roku) 1716 m³/h
- z ujęć „Szeroka” nr decyzji OSGW 6210/19/96 (pozwolenie na eksploatację do 2016 roku) 34 m³/h
- z ujęć „Winiary” nr decyzji WSR 6223/20/01 (pozwolenie na eksploatację do 2020 roku) 30 m³/h

6. Bilans wody [m³/r] przedstawia się następująco

Bilans wody [m ³ /r]		2001	2002	2003	Po zakończeniu Projektu 2007	2028
Produkcja	[m ³ /r]	7.027.411	6.718.808	7.061.164		
W tym wody podziemne	[m ³ /r]	7.027.411	6.718.808	7.061.164	7.150.000	7.500.00
Zużycie własne	[m ³ /r]	196.593	205.222	590.146		
Woda wtłoczona do sieci	[m ³ /r]	6.830.818	6.513.586	6.471.018		
Jednostkowe zużycie wody na mieszkańca w g.d.	[1/d/MK]	119	113	112	110	106
Sprzedaż wody do g.d.	[m ³ /r]	4.059.560	3.795.957	3.669.051		
Sprzedaż przemysł	[m ³ /r]	1.951.439	1.853.141	1.734.531	1.580.000	1.580.000
Sprzedaż inne	[m ³ /r]	624.836	533.162	486.863	600.000	600.000

Źródło: Bilans GWŚiO - Miasto

Z wodociągów korzysta obecnie 96,74 % mieszkańców miasta, co daje wskaźniki:

-79,3 m³/rok na 1 korzystającego ogółem, z tego

-58,7 m³/rok dla gospodarstw domowych.

Liczbę mieszkańców odbiorców przedstawia poniższa tabela:

Liczbę mieszkańców odbiorców Wody	2001	2002	2003	Po zakończeniu Projektu 2007	2028
	105 320	105 400	105 370	105 300	105 250

Źródło: Bilans GWŚiO - Miasto

Ogólne zużycie wody w mieście spada, przemysł zużywa ok. 30 % całości produkowanej wody, większość przedsiębiorstw korzysta z miejskiego systemu wodociągowego, oprócz np. (Hellena Sp. z o.o., Wistil SA), które posiadają własne ujęcia wody.

Widoczny w ciągu ostatnich lat spadek średniego zużycia wody (mimo nieznacznego wzrostu w ciągu roku 2002), także w gospodarstwach domowych, pozwoli na zaopatrzenie w wodę potencjalnych odbiorców na terenach przeznaczonych pod zabudowę uzupełniającą mieszkaniową i usługową

7. Na podkreślenie zasługuje fakt, że sieć wodociągowa jest dobrze rozwinięta Ogólna jej długość wynosi **363,5 km**, z tego:

- magistrale wodociągowe 18,1 km
- sieć rozdzielcza 225,0 km
- sieć przyłączy 120,4 km

Sieć wodociągowa zbudowana jest z następujących materiałów:

- żeliwo 23,99 %
- żeliwo sferoidalne 2,60 %
- stal 11,08 %

- AC 6,31 %
- PCV 33,66 %
- PE 22,36 %

Z uwagi na zróżnicowanie wysokościowe terenu wprowadzone jest strefowanie ciśnień w sieci. Osiągnięto to poprzez pompownie strefowe współpracujące ze zbiornikami oraz zasady przedziałowe na sieci.

Okres eksploatacji sieci wodociągowej:

- do 5 lat 8,41 %
- od 6 do 10 lat 16,05%
- od 11 do 20 lat 25,10 %
- powyżej 20 lat sukcesywne czyszczenie odcinków sieci i instalacji wodociągowej 50,44 %.

Okres eksploatacji sieci wodociągowej miasta Kalisza jest mocno zróżnicowany, powyżej 50 % sieci jest eksploatowane więcej niż 20 lat. Ogólnie awaryjność systemu wodociągowego bardzo spada w 2003 r zanotowano ok. 120 awarii, bezpośredni wpływ na to ma proces modernizacyjny, rocznie wymienia się ok. 250 przyłączy wodociągowych. W celu dostosowania sprawności technicznej sieci wodociągowej do wzrastających potrzeb społeczności miejskiej należy prowadzić dalszą jej modernizację oraz monitorowanie sieci, obecnie monitorowane są tylko ujęcia wody i przepompownie.

Doskonalenie monitoringu systemów pomiarowych zużycia wody przewiduje się poprzez:

- zakup i montaż urządzeń pomiarowych zużycia wody przez odbiorców,
 - monitoring ilościowy strat wody na przesyle i ich minimalizacja w celu racjonalnego wykorzystywania wody.
8. Wolorami obecnego stanu zainwestowania miasta są następujące fakty:
- Kalisz posiada bardzo dobrze rozwinięty system do zbiorowego zaopatrzenia w wodę,
 - odpowiedni jest zasięg obsługi i stopień pokrycia potrzeb przez wodociągi komunalne,
 - nie tylko nie występują deficyty wody, ale istnieją rezerwy w źródłach poboru,
 - nie występuje również pilna potrzeba rozbudowy układu sieciowego (wyjątek stanowi tu osiedle Rajsków w prawobrzeżnej części miasta, do którego przewiduje się dodatkowo wykonanie wodociągu z rejonu ul. Południowej.

Kierunki polityki przestrzennej dotyczące zaopatrzenia w wodę:

1. Preferencje lokalizacyjne dla działań inwestycyjnych budownictwa ogólnego to miejsca w niedalekim oddaleniu od istniejących magistral wodociągowych.

2. Obiekty kubaturowe należy lokalizować poza strefą ochronną ujęć infiltracyjnych.

3. Istnieją bardzo duże możliwości zaspokajania komunalnych i przemysłowych potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę komunalną ze względu na spodziewane ujęcie wód komunalnych Lis II, Pokrzywnicka i Wielowieś Klasztorna.

4. Inwestycje w zakresie rozbudowy sieci wodociągowych będą realizowane równocześnie z budową nowych osiedli mieszkaniowych, zakładów usługowych i przemysłowych. W ramach tego kierunku działań przewidziano:

- rozbudowę II etapu ujęcia wody „Lis” i stacji uzdatniania wody „Lis”
- budowę nowych sieci wodociągowych na terenie miasta.

5. Głównymi inwestycjami są magistrale wodociągowe:

- rurociąg Φ 300 mm łączący strefę I z II prowadzony w granicach linii rozgraniczających projektowanej „Trasy Bursztynowej”,
- rurociąg Φ 300 mm biegnący obwodnicą zachodnią w rejonie ul. Poznańskiej.

6. Optymalizacja zużycia wody do celów przemysłowych poprzez eliminowanie nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych oraz wdrażanie nowych technologii wodooszczędnych. Do realizacji tego kierunku konieczna będzie weryfikacja pozwoleń wodno-prawnych na pobór wód podziemnych przez zakłady przemysłowe, w oparciu o zatwierdzone bilanse zasobów wodnych.

7. Jako dodatkowe źródła wody przewidywane są:

- studnie infiltracyjne wzdłuż rzeki Proсны do granic administracyjnych miasta i dalej na gruntach wsi Józefów w gminie Godziesze Wielkie (ujęcie „Lis II”). Realizacja tego zadania jest obecnie kontynuowana;
- pomocnicze ujęcia infiltracyjne przy ul. Pokrzywnickiej zasilane wodami Zalewu Pokrzywnica (Szale).

8. Na terenie miasta pozostawia się 40 studni głębinowych służących do awaryjnego zaopatrzenia ludności w wodę. Wszystkie te studnie powinny posiadać opracowane, zatwierdzone i wyznaczone w terenie strefy ochrony sanitarnej.

9. Konieczna staje się sukcesywna modernizacja i wymiana starej sieci wodociągowej, eksploatowanej powyżej 20 lat, która bezpośrednio wpłynie na poprawę funkcjonowania całego systemu.

10. Dla okresu warunkowego źródło wody stanowić ma sztuczny zbiornik retencyjny na rzece Proсны w rejonie miejscowości Wielowieś Klasztorna gm. Godziesze Wielkie. Przewiduje się realizację tego zbiornika w ramach zadań rządowych szczebla

centralnego. Ma to być zbiornik wielofunkcyjny, stanowiący m.in. źródło wody komunalnej dla Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego. Dla uzdatnienia tej wody już zarezerwowano teren przyległy do istniejącej stacji wodociągowej nad Prosną.

2.4.2. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW

1. Miasto posiada następujące systemy kanalizacji:

- system ogólnospławny w śródmieściu. System ten jest przewidziany do pozostawienia w istniejącym plus objętym opracowaniem BPBK Kalisz
- system rozdzielczy w części miasta – głównie na lewym brzegu rzeki Proсны. System ten jest przewidziany jako docelowy dla całości miasta z wyłączeniem śródmieścia,
- system nie uporządkowany, polegający głównie na tymczasowym wykorzystywaniu istniejących kanałów deszczowych do odprowadzania ścieków sanitarnych. System ten istnieje przede wszystkim w prawobrzeżnej części miasta. System ten jest przewidziany do przebudowy na system rozdzielczy.

Właścicielem i zarządcą miejskiej sieci kanalizacyjnej jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Kaliszu

Odbiornikami wód deszczowych z kanalizacji pozostaje rzeka Proсны w tym także jej dopływy: Krępicza, Piwonka i Lipówka oraz odnogi: Kanał Rypinkowski i Kanał Bernardyński.

2. Istniejąca kanalizacja deszczowa na terenie miasta pod względem hydraulicznym w większości jest grawitacyjna z odpływem do wód powierzchniowych:

- rzeka Proсны (koryto główne),
- odnoga Proсны – Kanał Rypinkowski
- odnoga Proсны – Kanał Bernardyński
- dopływ Proсны – Piwonka
- dopływ Proсны – Krępicza

Łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosi 285,3 km w tym:

- kanalizacja ogólnospławna 49,3 km,
- kanalizacja sanitarna 88,9 km,
- przyłącza 78,9 km

Długość kanalizacji deszczowej wynosi 68,2 km.

Liczba ludności korzystających z usług w zakresie odprowadzania ścieków wynosi 85,3 % ogółu mieszkańców.

3. Większość sieci (ponad 60 %) eksploatowana jest powyżej 20 lat jednakże w przeciągu ostatnich pięciu lat zaznacza się duży przyrost nowej sieci kanalizacyjnej co związane jest z dużymi nakładami inwestycyjnymi na renowację istniejącej sieci oraz budowę nowej.

Okres eksploatacji sieci kanalizacyjnej:

- do 5 lat 18,30 %
- od 6 do 10 lat 9,15 %
- od 11 do 20 lat 8,78 %
- powyżej 20 lat 63,77 %

Sieć kanalizacyjna wykonana jest z następujących materiałów:

- żeliwo 2,98 %
- beton 40,61 %
- cement 0,36 %
- PCW 12,68 %
- PE 0,56 %
- Kamionka 42,81 %

Ilość awarii na 1 km sieci kanalizacyjnej w rok (w odniesieniu do sieci kanalizacyjnej ogółem) wynosi 0,44 w tym sieci:

- ogólnospławnej 0,61
- sanitarnej 0,35
- przyłączy 0,45

4. Zgodnie z planem ogólnym kanalizacji deszczowej układ projektowanej kanalizacji deszczowej wynika z ukształtowania wysokościowego terenu miasta i układu rzek będących odbiornikami. Pod względem hydraulicznym projektowane kanały są głównie grawitacyjne z wyjątkiem:

- części osiedla Winiary (rejon ulic: Legnickiej, Połanieckiej, Raclawickiej i Kołobrzeskiej) gdzie przewidziano zbiorczą dla tych ulic przepompownię ścieków przy zbiegu ulic Legnickiej i Tuszyńskiej. Przepompownia ta będzie przetłaczała ścieki do kanału grawitacyjnego (projektowanego) przy skrzyżowaniu ulic Będzińskiej i Gajowej.
- ulicy Kubusia Puchatka, gdzie zachodzi konieczność zastosowania przepompowni dla przetłaczania wód deszczowych do kanału w ul. Częstochowskiej.

Zwarte osiedla mieszkaniowe: Dobrzec, Kaliniec, 25 – Lecia, Zagorzynek – posiadają kanalizację deszczową własną

5. Kalisz korzysta z grupowej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej w Kucharach, która została zrealizowana w 1999 roku wraz z kolektorami dosyłowymi, podczyszczalnie posiadają tylko niektóre zakłady przemysłowe.

6. Obecnie realizowana jest modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnej w mieście. Działania są zgodne ze „Strategią rozwoju miasta Kalisza do roku 2010”, która w ramach celu strategicznego wymienia „Likwidację niedoborów, modernizację i rozwój infrastruktury technicznej”.

Ścieki z zakładów przemysłowych mogą istotnie wpływać na pracę grupowej Oczyszczalni Ścieków w Kucharach. Prowadzenie stałych badań ilości i jakości ścieków wyprowadzanych do urządzeń kanalizacji miejskiej jest konieczne, ponieważ pozwolą one na identyfikację źródeł zanieczyszczeń i podejmowanie działań w przypadku stwierdzenia przekroczeń ładunków zanieczyszczeń. W ramach tego kierunku działań należy opracować i wdrożyć program ciągłego monitoringu zrzutów ścieków z zakładów przemysłowych oraz opracować i wdrożyć system zbierania i gromadzenia informacji o jakości ścieków przemysłowych.

7. Miasto Kalisz posiada szereg opracowań takich jak „Program działań inwestycyjnych związanych z gospodarką ściekową Miasta Kalisza”, „Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na lata 2003 – 2005” oraz opracowany i realizowany przez PWiK Sp. z o.o. w Kaliszu „Program likwidacji wylotów nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych”.

Kierunki polityki przestrzennej dotyczące systemu odprowadzenia ścieków

1. Porządkowanie gospodarki ściekowej miasta następuje poprzez podjęcie działań w ramach następujących kierunków:
 - Pełna inwentaryzacja wylotów kanalizacji deszczowej i urządzeń oczyszczających ścieki opadowe,
 - Rozbudowa i modernizacja miejskiej sieci kanalizacyjnej, w tym m.in.:
 - 📄 rozdział kanalizacji ogólnospławnej
 - 📄 budowa nowych odcinków kanalizacji sanitarnej i deszczowej. Przy projektowaniu nowej kanalizacji deszczowej należy przewidzieć lokalizację zbiorników wodnych do czasowego przetrzymywania ścieków deszczowych,
 - 📄 istniejąca sieć sanitarna wymaga monitorowania, czyszczenia i sukcesywnej modernizacji.
 - Likwidacja wylotów ścieków do wód powierzchniowych i kierowanie ich na GOŚ,
 - Budowa urządzeń do oczyszczania ścieków deszczowych,
 - Kontynuacja likwidacji osadników ściekowych oraz rozdziału kanalizacji ogólnospławnej na sanitarną i deszczową na terenach nieruchomości nie będących komunalnym zasobem gminy,
 - Dofinansowanie przyłączy kanalizacji sanitarnej dla nieruchomości osób fizycznych z równoczesną likwidacją szamb,

- Opracowanie i wdrożenie programu ciągłego monitoringu zrzutów ścieków z zakładów przemysłowych,
- Opracowanie i wdrożenie systemu zbierania i gromadzenia informacji o jakości ścieków przemysłowych,
- Modernizację zakładowych oczyszczalni ścieków,
- Likwidację zrzutów ścieków do Proсны i ich przesył do oczyszczalni ścieków poprzez budowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej na osiedlach Rajsków, Piwonice, Winiary, Szczypiorno, Chmielnik, Miła i Majków oraz budowę kanalizacji deszczowej i sanitarnej w ulicach asfaltowych – II etap, m. in. w Sulisławicach i Dobrzecu Płn,
- Realizacja przedsięwzięcia pod nazwą „Uporządkowanie systemu odbioru ścieków w Kaliszu” przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności w latach 2005-2007.

2.4.3. ELEKTROENERGETYKA⁹

1.Zasilanie Kalisza w energię elektryczną bazuje na jej dostawie liniami wysokich napięć systemu krajowego z elektrowni w Koninie i Turku. Wytwarzanie energii elektrycznej w elektrociepłowni Piwonice ma charakter uboczny.

2.Linie wysokiego napięcia 110 kV obramowują miasto i tworzą pierścień zasilający główne punkty zasilania, gdzie następuje redukcja napięcia ze 110 na 15 kV. Zasilanie w energię elektryczną Miasta Kalisza odbywa się z niżej wymienionych GPZ-ów:

Nazwa GPZ – u	Adres	Moc transf.
GPZ Kalisz Centrum	ul. Wioślarska	2 x 16 MVA
GPZ Kalisz Północ	ul. Wał Bernardyński	2 x 25 MVA
GPZ Kalisz Zachód	ul. Wrocławska	2 x 16 MVA
GPZ Kalisz Dobrzec	ul. Dobrzecka	2 x 16 MVA
GPZ Kalisz Piwonice	EC Kalisz Piwonice ul. Torowa	2 x 25 MVA

Wszystkie GPZ-ty posiadają podwójny układ zasilania liniami 110 kV oraz po dwa transformatory 110/15 kV, w których łączna moc zainstalowanych transformatorów wynosi 196 MVA. Transformatory GPZ posiadają obecnie 40% rezerwy mocy.

Zapotrzebowanie mocy szczytowej miasta Kalisza szacuje się na poziomie 54 MW.

⁹ Założenia do planu zaopatrzenia miasta Kalisza w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, rozdział 4.3., Uczelniane Centrum Badawcze Energetyki i Ochrony Środowiska, Politechnika Warszawska, Warszawa sierpień 1999.

4. Łączna długość linii energetycznych zlokalizowanych na terenie Miasta wynosi :

- -linie WN 110 kV -36,37 km
- -linie SN 15 kV - napowietrzne - 118,6 km
- kablowe - 181,9 km
- linie nN 0,4 kV - napowietrzne - 170,7 km
- kablowe - 335,6 km

5. Do uzyskania napięcia wymaganego do zasilania odbiorców służą stacje transformatorowe 15/0,4 kV. Ich liczba wynosi 328 sztuk. Sieć miejskich napięć 400/230 V tworzy głównie układ linii kablowych ok. 336 km, jedynie w terenach peryferyjnych występują linie napowietrzne - ok. 171 km. Liniami średniego i niskiego napięcia administruje Koncern Energetyczny ENERGA S.A. Oddział Energetyka Kaliska w Kaliszu.

6. Liczba odbiorców występujących na terenie miasta Kalisza wynosi 48292, przy czym procentowy udział odbiorców komunalno-bytowych w ogólnej wartości mocy umownej wynosi 60%.

7. Linie i obiekty elektroenergetyczne stwarzają istotne uwarunkowania przestrzenne, związane z wymogami ochrony przed porażeniem, z oddziaływaniem elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego i z wymaganiami eksploatacyjnymi. Wzdłuż istniejących i projektowanych napowietrznych linii i obiektów elektroenergetycznych powinien pozostać wolny od zabudowy oraz wysokiej roślinności pas terenu (strefa ograniczonego użytkowania terenu) o szerokości:

- 30 m – wzdłuż linii 110 kV (po 15 m z każdej strony osi trasy linii);
- 15 m - wzdłuż linii 15 kV (po 7,5 m z każdej strony osi trasy linii);
- 5 m - wzdłuż obrysu napowietrznej stacji transformatorowej 15/0,4 kV.

Wymiary zależą od wielu czynników i należy przyjąć jako zasadę, że lokalizowanie zabudowy w odległościach mniejszych od podanej powyżej powinno być każdorazowo uzgadniane z przedsiębiorstwami sieciowymi.

Kierunki polityki przestrzennej dotyczącej systemu elektroenergetycznego miasta

1. Istniejący na terenie miasta Kalisza układ sieci na poziomie napięć WN, SN i nN gwarantuje pokrycie aktualnego zapotrzebowania na moc i energię elektryczną a także odpowiedni poziom niezawodności zasilania odbiorców.

2. Rozwój systemów elektroenergetycznych miasta powinien zagwarantować dostarczenie odbiorcom komunalnym i przemysłowym energii elektrycznej o odpowiednich parametrach ilościowych i jakościowych oraz zapewnić bezawaryjne zasilanie w energię elektryczną.

3. Inwestycją elektroenergetyczną wprowadzającą ograniczenia w zagospodarowaniu terenu, realizowaną na terenie miasta Kalisza jest budowa linii WN 110 kV relacji Ostrów - Kalisz Zachód, której przybliżony termin wykonania zakładany jest najwcześniej 2010 r.

4. Z punktu widzenia możliwości zaopatrzenia w energię elektryczną najkorzystniejsza lokalizacja obiektów kubaturowych to rejon zespołu Dobrzeć, który nie wymaga budowy linii 110 kV, a jedynie stacji SN/NN i ciągów kablowych SN.

5. Intensywniejszy rozwój miasta w kierunku południowym (rejon Huby) musi wymusić budowę GP2 oraz realizację powiązań liniowych zarówno 110 kV, jak i SN-15kV.

6. W projektowanych i remontowanych układach energetycznych należy liczyć się z koniecznością wprowadzenia na szeroką skalę nowych materiałów i technologii w wykonawstwie pozwalających na:

- rozgęszczenie sieci,
- zmniejszenie uciążliwości w gospodarce terenami w pobliżu urządzeń i linii energetycznych,
- ograniczenie stref ochronnych i terenów przeznaczonych pod urządzenia energetyczne,
- poprawę bezpieczeństwa.

W przypadku modernizacji lub budowy napowietrznej linii elektroenergetycznej WN o napięciu 110 KV lub większym, jej lokalizacja i sposób zagospodarowania powinna być uzgodniona z odpowiednim organem wojskowym.

2.4.4. ZAOPATRZENIE W CIEPŁO¹⁰

1. System ciepłowniczy miasta Kalisza składa się z sieci ciepłej wysokoparametrowej zasilanej z dwóch źródeł ciepła: Ciepłowni Rejonowej (CR-1) oraz Elektrociepłowni Piwonice (EC). Sieć ciepła eksploatowana jest przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A.

Pozostali mieszkańcy miasta zaopatrzą się w energię ciepłą indywidualnie, wykorzystując w tym celu piece węglowe, piece centralnego ogrzewania opalane koksem, gazem, olejem ewentualnie używając w tym celu energii elektrycznej.

2. Miejski system ciepłowniczy dostarcza energię dla ponad 56 tys. mieszkańców miasta co stanowi ok. 51,5 % ogólnej ich liczby. Ciepło sieciowe zasila ok. 19 000 mieszkań i lokali o łącznej powierzchni ok. 1,15 mln m² co odpowiada kubaturze ok. 3,22 mln m³ i stanowi

¹⁰ Założenia do planu zaopatrzenia miasta Kalisza w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, rozdział 4.1., Uczelniane Centrum Badawcze Energetyki i Ochrony Środowiska, Politechnika Warszawska, Warszawa sierpień 1999.

59,9% kubatury budynków mieszkalnych i ok. 47 % całkowitej kubatury budynków miasta (bez budownictwa przemysłowego).

Dyspozycyjna moc cieplna m.s.c wynosi 167 MW, moc zamawiana ok. 140 MW. Z tego ok. 124 MW przypada na potrzeby związane z ogrzewaniem budynków, a ok. 16 MW na potrzeby związane z przygotowaniem ciepłej wody użytkowej.

3. Podstawowymi źródłami ciepła zasilającymi system są EC – Piwonice (93,3 MW mocy znamionowej) oraz Ciepłownia Rejonowa (58 MW). W EC – Piwonice pracują dwie kotłownie parowa i wodna. Kotłownia parowa osiąga sprawność eksploatacyjną w wysokości 80 %. Kotłownia wodna składa się z 4 kotłów wodnych WR-25, sprawność eksploatacyjna wynosi ok. 82 %. Ciepłownia Rejonowa posiada 5 kotłów WR-10 o mocy jednostkowej 11,66 MW i sprawności ok. 84 %.

Pozostałe komunalne źródła ciepła, mające znaczenie lokalne to:

- małe lokalne źródła ciepła (kotłownie wbudowane) eksploatowane przez PEC,
- kotłownie przemysłowe,
- kotłownie wbudowane eksploatowane przez inne podmioty niż PEC (najczęściej na potrzeby własne)
- piece węglowe w lokalach – głównie w starszych zasobach mieszkaniowych.

4. Liczba węzłów ciepłowniczych wynosi 559 przy średniej mocy ok. 240 kW, w tym węzłów grupowych 108. Łączna moc obliczeniowa węzłów ok. 140 MW.

W minionych latach został zrealizowany program modernizacji węzłów cieplnych, częściowo została zmodernizowana Ciepłownia Rejonowa (zmodernizowano 4 z pośród 5 kotłów WR-10 w tym 3 posiadają szczelne ściany), a także sukcesywnie modernizowane są sieci cieplne. Także został zrealizowany program likwidacji kotłowni węglowych w jednostkach oświatowych z zamianą na przyłącza do miejskiej sieci cieplnej, bądź realizacją kotłowni gazowych lub olejowych.

5. Sieć ciepłownicza wysokoparametrowa ma długość ok. 57 km i średnie obciążenie mocą ok. 2,6 MW/km. Obecny udział w rynku ciepła CR-1 i EC – Piwonice wynosi w przybliżeniu po 50 %. Na sieć ciepłowniczą składają się:

- sieć magistralna 11,6 km
- sieć rozdzielcza 27,8 km
- przyłącza 17,2 km

Kierunki polityki przestrzennej dotyczące systemu ciepłowniczego miasta

1. Ograniczenie strat energii cieplnej na przesyle w ciepłowniczych magistralach dosyłowych:

- Modernizacja miejskiego systemu ciepłowniczego na osiedlach mieszkaniowych i w starej części miasta
2. Zwiększenie ilości energii otrzymanej ze źródeł odnawialnych
 - Wykorzystanie biomasy do produkcji energii w EC Piwonice
 3. Eliminowanie węgla jako paliwa w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych i zastępowanie go ekologicznymi nośnikami energii
 - Kontynuacja akcji dofinansowania zmiany systemów ogrzewania z węglowego na ekologiczne w mieszkaniach prywatnych,
 - Modernizacja źródeł emisji w placówkach użyteczności publicznej oraz w gminnych zasobach mieszkaniowych,
 - Zamiana tradycyjnych kotłowni opalanych węglem na ekologiczne w zakładach przemysłowych.

Modernizacja sieci ciepłych kanałowych na preizolowane.

2.4.5. ZAOPATRZENIE W GAZ¹¹

1. Zaopatrzenie miasta w gaz odbywa się z krajowego systemu przesyłu gazu podgrupy E. Na terenie miasta Kalisza zaopatrzeniem w gaz zajmują się;

Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. w Poznaniu, Zakład Gazowniczy w Kaliszu.

2. Miasto Kalisz zasilane jest w gaz ziemny gazociągiem wysokiego ciśnienia:
 - Gazociąg w/c DN 400 Odolanów – Adamów, rok budowy 1971,
 - Gazociąg w/c DN 500 Odolanów – Adamów, rok budowy 1977,
 - Gazociąg w/c DN 150 odgałęzienie Kalisz III, rok budowy 1998 wraz ze stacją gazową przy ul. Pszennej o przepustowości $Q=25000\text{m}^3/\text{h}$ wybudowaną w 1996 r.,
 - Gazociąg w/c DN 150 odgałęzienie Kalisz I, rok budowy 1971 wraz ze stacją gazową przy ul. Poznańskiej o przepustowości $Q=12600\text{m}^3/\text{h}$, wybudowaną w 1992 r.,
 - Gazociąg w/c DN 150 odgałęzienie Kalisz II, rok budowy 1992 doprowadzający gaz do stacji gazowej przy ul. Poznańskiej o przepustowości $Q=12600\text{m}^3/\text{h}$, modernizowanej w 1992 r.,
 - Gazociąg w/c DN 200 odgałęzienie Pleszew, rok budowy 1998.

Stacje redukcyjno – pomiarowe zasilające miasto:

¹¹ Założenia do planu zaopatrzenia miasta Kalisza w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, rozdział 4.2., Uczelniane Centrum Badawcze Energetyki i Ochrony Środowiska, Politechnika Warszawska, Warszawa sierpień 1999.

Stacje redukcyjno-pomiarowe I stopnia w Kaliszu					
1	lokalizacja	przepustowość [m ³ /h]	rodzaj	ciśnienie wej. [MPaJ]	ciśnienie wyj. [kPa]
	Kalisz ul. Poznańska	12600	budynek	4,5	300
2	Kalisz ul. Pszenna	25000	budynek	4,5	300
Stacje redukcyjno pomiarowe II stopnia w Kaliszu					
1	Kalisz ul. Podmiejska	6000	szafka	0,3	2,2
2	Kalisz oś. Dobrzec	3000	szafka	0,3	2,2
3	Kalisz ul. Majkowska	6000	szafka	0,3	2,2
4	Kalisz ul. Wydarte	600	podziemna	0,3	2,2
5	Kalisz ul. Tuwima	3000	podziemna	0,3	2,2
6	Kalisz ul. Braci Niemojowskich	2000	podziemna	0,3	2,2
7	Kalisz ul. Bolesława Pobożnego	2000	podziemna	0,3	2,2

Źródło: Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.

Łączna długość sieci gazowej w Kaliszu wynosiła na koniec 2003r. **165 951 m**, w tym

- sieci średniego ciśnienia 41 675 m
- sieci niskiego ciśnienia. 124 276 m

3. ZG Kalisz rozprowadza gaz gazociągami niskiego ciśnienia od 0 do 10 kPa oraz gazociągami średniego ciśnienia powyżej 10 do 500 kPa.

Na terenie miasta Kalisz na koniec 2003r. było 4 606 czynnych przyłączy gazu, w tym 316 na sieci niskiego ciśnienia oraz 290 przyłączy na sieci średniego ciśnienia.

Ilość odbiorców w latach 2001 –2003;

- rok 2001 28 225 odbiorców,
- rok 2002 28 767 odbiorców,
- rok 2003 29 044 odbiorców.

Zużycie gazu w latach 2001 –2003;

- rok 2001 36 497 tys. m³,
- rok 2002 35 217 tys. m³,
- rok 2003 35 000 tys. m³.

4. Stan techniczny sieci i stacji gazowych jest zadowalający, sieć jest sukcesywnie modernizowana. Nie ma ograniczeń w dostawie gazu. Umożliwiono posiadaczom domków jednorodzinnych przejście z konwencjonalnego ogrzewania kotłów c.o. na mniej uciążliwe dla otoczenia opalanie gazem. Gaz dostarczany jest zarówno na cele socjalne, bytowe jak i technologiczne.

Więksi odbiorcy przemysłowi gazu;

Na dzień dzisiejszy na terenie miasta Kalisz jest ośmiu znaczących odbiorców przemysłowych gazu (powyżej 100m³/h).

5. Z powyższych uwarunkowań wynikają następujące możliwości:
- wykorzystanie dotychczasowych źródeł zaopatrzenia miasta w gaz dla pełnego rozwoju terenów mieszkaniowo-usługowych,
 - podniesienia jakości usług,
- oraz ograniczenia związane z brakiem sieci gazociągów średniego ciśnienia na niektórych terenach zainwestowania miejskiego.

Kierunki polityki przestrzennej dotyczące systemu gazowniczego miasta

1. Wydajność stacji gazowych I-go i II-go stopnia jest wystarczająca dla ewentualnych potrzeb miasta w najbliższych latach. Dla stacji I-go stopnia w okresie zimowym (największe godzinowe pobory mocy) stopień wykorzystania wynosi odpowiednio:
 - ok. 50% dla stacji na ul. Poznańskiej,
 - ok. 20% dla stacji na ul. Pszennej.
 2. Wykorzystanie stacji II-go stopnia w analogicznym okresie wynosi średnio ok. 45%. Widać z powyższego że rezerwy na stacjach są znaczne.
 3. Lokalizacja obiektów budowlanych względem w/w sieci gazowej wysokiego ciśnienia powinna być zgodna z wymaganiami zawartymi w przepisach wg których sieć ta została wybudowana. W związku z powyższym lokalizacja obiektów budowlanych względem gazociągów, dla których pozwolenie na budowę wydano:
 - przed 10.08.1989r. - powinna być zgodna z Rozporządzenie Ministra Górnictwa w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 21 poz. 94 z 1978r.) oraz normą branżową BN-71/8976-31. Wynika z niej, że odległości podstawowe bezpieczne przykładowych obiektów terenowych od istniejących gazociągów DN 400 i DN 500 wynoszą:
 - dla budynków użyteczności publicznej – 65 m na stronę,
 - dla oddzielnie stojących budynków mieszkalnych i zespołów budynków stanowiących jedno gospodarstwo – 35 m na stronę,
 - dla obiektów zakładów przemysłowych – 50 m na stronę,
 - dla autostrad i dróg publicznych I, II, III klasy – 50 m na stronę od pasa jezdni,
 - dla dróg publicznych IV i V klasy oraz dróg zakładowych – 30 m na stronę od pasa jezdni.
- W przypadku istniejącego gazociągu DN 150 odległości te wynoszą odpowiednio:
- dla budynków użyteczności publicznej – 35 m na stronę,
 - dla oddzielnie stojących budynków mieszkalnych i zespołów budynków stanowiących jedno gospodarstwo – 20 m na stronę,
 - dla obiektów zakładów przemysłowych – 25 m na stronę,

- dla autostrad i dróg publicznych I, II, III klasy – 25 m na stronę od pasa jezdni,
 - dla dróg publicznych IV i V klasy oraz dróg zakładowych – 20 m na stronę od pasa jezdni.
- przed 21.12.1995r. - powinna być zgodna z Rozporządzenie Ministra Przemysłu w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 45 poz. 243 z 1989r.). Wynika z niego, że odległości podstawowe bezpieczne przykładowych obiektów terenowych od istniejącego gazociągu DN 150 Kalisz II wynoszą:
 - dla budynków użyteczności publicznej – 35 m na stronę,
 - dla oddzielnie stojących budynków mieszkalnych i zespołów budynków stanowiących jedno gospodarstwo – 20 m na stronę,
 - dla obiektów zakładów przemysłowych – 25 m od granicy terenu.

W przypadku istniejącej stacji gazowej w/c odległości podstawowe wynoszą:

- dla budynków użyteczności publicznej – 100 m od granicy terenu,
 - dla obiektów zakładów przemysłowych – 40 m na stronę,
 - dla budynków mieszkalnych o wysokości do 50 m – 50 m na stronę.
- przed 12.12.2001r. - powinna być zgodna z Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 139 poz. 686 z 1995r.). Wynika z niego, że odległości podstawowe bezpieczne przykładowych obiektów terenowych od istniejących gazociągów DN 150 Kalisz III i DN 200 odgałęzienie do Pleszewa wynoszą:
 - dla budynków użyteczności publicznej – 35 m na stronę,
 - dla oddzielnie stojących budynków mieszkalnych i zespołów budynków stanowiących jedno gospodarstwo – 20 m na stronę,
 - dla obiektów zakładów przemysłowych – 25 m od granicy terenu.

4. Plan rozwoju PGNiG S.A. na lata 2003 – 2006 nie zakłada rozbudowy sieci gazowej wysokiego ciśnienia na terenie miasta Kalisza. W dniu 29.06.2004 r. została wydana „Informacja o możliwości przyłączenia do sieci gazowej PGNiG S.A.” dla firmy Central European Energy Yentures Sp. z o.o. dotycząca budowy turbiny na terenie Elektrociepłowni „Kalisz – Piwonice” w Kaliszu przy ul. Torowej 115.

W związku z planowanym przyłączeniem wyżej wymienionej informacji zostały zaproponowane trzy warianty rozbudowy sieci gazowej:

Warianty rozbudowy sieci gazowej wysokiego ciśnienia;

- **Wariant I** - gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150 PN 6,3 MPa o długości ok. 8,0 km (miejsce włączenia gazociąg wysokiego ciśnienia DN 400 Skaryszew - Pólko).
- **Wariant II** - gazociąg wysokiego ciśnienia DN 400 PN 6,3 MPa o długości ok. 4,5 km relacji Pólko-Rozdząły, gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150 PN 6,3 MPa o długości

ok. 18,7 km (miejsce włączenia gazociąg wysokiego ciśnienia DN 400 Skaryszew - Pólko).

- **Wariant III** - gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150 PN 6,3 MPa o długości ok. 25 km, (miejsce włączenia - układ gazociągów DN 400/500 relacji Odolanów – Gustorzyn w rejonie miasta Nowe Skalmierzyce) oraz stacja pomiarowa o przepustowości $Q = 8\,500\text{ m}^3/\text{h}$ PN 6,3 MPa.

5. Plany inwestycyjne sieci średniego i niskiego ciśnienia;

- Budowa gazociągu średniego ciśnienia łączącego stacje redukcyjne przy ul. Tuwima i ul. Godebskiego.
- Rozbudowa sieci średniego ciśnienia w ul. Wał Piastowski, Elektryczna, Częstochowska, Budowlanych - w przyszłości zamknięcie pętli średnim ciśnieniem wokół miasta, zasilenie Szałe od strony Kalisza.
- Rozbudowa sieci w ul. Sienkiewicza, Tuwima, Kruczkowskiego - połączenie z siecią gazową gminy Blizanów.
- Rozbudowa sieci średniego ciśnienia w ul. Złotej, Bażanciej, Majkowskiej.
- Gazociąg w ulicy Złotej wraz z przyłączem do Wyższego Seminarium Duchownego.
- Modernizacja sieci niskiego ciśnienia w ul. Winiarskiej i Urzędniczej.
- Sieć gazowa średniego ciśnienia na osiedlu Dobrzec oraz gazociąg w ul. Obozowej, Piwonickiej – w przyszłości Sulisławice, Zagorzynek osiedle Huby i Piwonice.
- Gazociąg niskiego ciśnienia w ulicach Nowobiskupickiej oraz Zagorzynek wraz z przyłączami do OUM i DROP S.A.
- Sukcesywne przyłączanie nowych odbiorców indywidualnych jak i przemysłowych na zasadach obowiązującego Prawa Energetycznego.

☞ Należy preferować rozwój gazownictwa nie tylko dla potrzeb gospodarstw domowych, ale i jako paliwo energetyczne w obiektach gospodarki ciepłej.

☞ W rejonach niezgazyfikowanych dopuszcza się lokalizację sieci gazowej w liniach rozgraniczających dróg.

W przypadku jakichkolwiek planów lokalizacji obiektów terenowych w odległości mniejszej od maksymalnych odległości przyjętych dla istniejących gazociągów lub stacji gazowych wysokiego ciśnienia zlokalizowanych na przedmiotowym terenie, zachodzi konieczność szczegółowego uzgodnienia wszelkich zbliżeń, kolizji oraz ingerencji w odległości podstawowe istniejącej sieci gazowej wysokiego ciśnienia w Regionalnym Oddziale Przesyłu w Poznaniu (PGNiG S.A. w Warszawie) oraz konieczność ścisłego nadzoru przedstawiciela ROP w Poznaniu nad pracami budowlanymi w tej strefie.

6. Dla zapewnienia równomiernego zaopatrzenia w gaz całego obszaru Wielkopolski przewiduje się realizację sieci nowych gazociągów magistralnych oraz głównych gazociągów obwodowych i odbočných.

2.4.6. TELEKOMUNIKACJA¹²

1. Przez teren Kalisza przebiega magistrala telefoniczna światłowodowa relacji Poznań – Kalisz - Łódź. W mieście ułożona ona jest w kanalizacji telefonicznej.

2. Usługi telefoniczne na terenie miasta Kalisza świadczy głównie Telekomunikacja Polska SA poprzez układ sieci telefonicznych. Sieć ta w 91,5% jest siecią podziemną, a tylko w 8,5% siecią napowietrzną. Wszystkie centrale telefoniczne są zautomatyzowane.

3. Kalisz uzyskuje połączenia automatyczne z całym krajem i z zagranicą. Centrala cyfrowa na osiedlu Korczak umożliwia obsługę grup abonentów za pomocą telefonów komórkowych.

Oprócz TP S.A. usługi w zakresie stacjonarnej sieci telekomunikacyjnej świadczy również Netia.

Obecnie na terenie Polski eksploatowane są następujące sieci telefonii komórkowej:

- sieć analogowa NMTi, w paśmie 450 MHz – operator PTK Centertel,
- sieć cyfrowa Idea Centertel, w paśmie 900 i 1800 MHz – operator PTK Centertel,
- sieć cyfrowa Era GSM, w paśmie 900 i 1800 MHz – operator Polska Telefonii Cyfrowa,
- sieć cyfrowa Plus GSM, w paśmie 900 i 1800 MHz – operator Polkomtel.

Kalisz położony jest w obszarach działania centralnych okręgów telekomunikacji poszczególnych, wymienionych powyżej, operatorów telefonii komórkowej.

4. Wskaźnik telefonizacji wynosi ok. 334 numerów na 1000 mieszkańców. Pojemność central telefonicznych wynosi ogółem 34 650, a liczba abonentów 30 330, z czego indywidualnych abonentów 25 600. Rezerwa pojemności central wynosi 4320 numerów.

5. Kalisz ma (jak na warunki krajowe) korzystny wskaźnik gęstości telefonów.

Z powyższych uwarunkowań wynikają następujące możliwości:

- obecność w mieście kilku operatorów konkurencyjnych ofertowo i cenowo,
- wysoki wskaźnik gęstości telefonicznej,
- nowoczesny system łączności przewodowej oparty o centrale cyfrowe i analogowe,
- możliwość korzystania z szerokiego wachlarza usług oferowanych przez centrale cyfrowe (transmisja danych, wideokonferencje, internet itp.),

¹² Telekomunikacja Polska S.A. oraz materiały Urzędu Miejskiego w Kaliszu.

- obsługa abonentów różnymi systemami telekomunikacyjnymi: przewodowym, radiowym, komórkowym.

Kierunki rozwoju i modernizacji systemu telekomunikacji

1. Działalność dużych operatorów telekomunikacyjnych, dysponujących koncesjami na obszar całego kraju, posiadających nowoczesne systemy komunikacyjne i światłowody w teletransmisji, pozwala na szybki i nieskrępowany warunkami przestrzennymi rozwój. Wśród operatorów największe znaczenie ma Telekomunikacja Polska S.A. Bazować ona będzie na istniejących już obecnie centralach cyfrowych nowej generacji, posiadających możliwości rozbudowy pojemności w istniejących obiektach central głównych.

2. Na terenie miasta Telekomunikacja Polska S.A. świadczyć może pełen zakres usług w zakresie transmisji głosu (telefonia analogowa i telefonia cyfrowa ISDN) oraz transmisji danych SDI, POLPAK i POLPAKT –T.

3. Szanse podłączenia nowych abonentów, dzięki sukcesywnemu zwiększeniu pojemności central, możliwościom przesyłowym światłowodów oraz korzystaniu z łączności bezprzewodowej, są nieograniczone od strony technicznej. Należy jednak podkreślić, że rozwój infrastruktury telekomunikacji podlega regułom rynkowym i w związku z tym jest zwykle ściśle związany z zamożnością lokalnych społeczności.

4. Linie kablowe i urządzenia rozdzielcze telekomunikacji przewodowej nie stwarzają istotnych uwarunkowań przestrzennych.

5. Plany rozwojowe operatorów telefonii bezprzewodowej, w których obszarze działania znajduje się miasto, to znaczy sieci cyfrowej PLUS GSM, ERA GSM, Idea przewidują stały wzrost abonentów i użytkowników tego typu łączności.

6. Przewidywana jest znaczna rozbudowa sieci i urządzeń telekomunikacyjnych w najbliższych latach celem osiągnięcia wskaźnika 40-tu telefonów na 100 mieszkańców.

7. Realizacja zespołów kubaturowych na terenach nie uzbrojonych wymagać będzie:

- budowy central cyfrowych,
- budowy kabli światłowodowych.

2.4.7. GOSPODARKA ODPADAMI¹³

1. Ustawa z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r o odpadach, przeniosły problem gospodarki odpadami komunalnymi w całości na lokalne władze samorządowe. Dotyczy to również problemu odpadów komunalnopodobnych powstających w małych zakładach przemysłowych

¹³ Źródło: Wspólny plan gospodarki odpadami dla gmin – członków Związku Komunalnego Gmin „Czyste miasto, czysta gmina”, Kalisz, maj 2004.

i usługowych, głównie przetwórstwa rolno-spożywczego. Ustawa o odpadach precyzuje również obowiązki wytwórcy odpadów przemysłowych.

2. Gospodarka odpadami dotyczy zarówno odpadów bytowych (komunalnych) jak i przemysłowych. W celu racjonalnego gospodarowania odpadami miasto zobowiązane jest do opracowania i realizacji programu ochrony środowiska. W programie tym uwzględnia się m.in. ewidencję składowisk odpadów zarówno funkcjonujących jak i nie eksploatowanych. Dotyczy to również gromadzenia odpadów w miejscach, które nie zostały do tego celu wyznaczone odpowiednią decyzją (tzw. dzikie wysypiska).
3. W granicach miasta znajduje się system zbiornic surowców wtórnych.
4. Odpady stałe z miasta wywożone są na wysypisko komunalne w rejonie wsi Kamień w gminie Ceków. Powierzchnia wysypiska wynosi 4,9 ha.
5. Ścieki ze zbiorników bezodpływowych wywożone są na wylewisko w GOŚ Kuchary.
6. Wytwarzane osady ściekowe w oczyszczalni ścieków są obecnie wykorzystywane niemal w 100 % do nawożenia lub rekultywacji gruntów,
7. Usuwanie odpadów prowadzą:
 - Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych SA w Kaliszu; obsługuje ono około 80% posesji miasta,
 - Przedsiębiorstwo Oczyszczania Miasta „EKO” w Kaliszu, obsługuje ono około 20% posesji miasta.
8. Dla miasta Kalisza na podstawie wydanych pozwoleń przeprowadzono analizę rodzajów i ilości odpadów wytwarzanych przez 95 podmiotów gospodarczych. Wynika z niej, że poszczególne podmioty wytwarzają aż 102 rodzaje odpadów. Łączna ilość odpadów, która może być wytworzona w tych jednostkach wynosi około 52,2 tys. Mg/rok w tym około 6,6 tys. Mg/rok odpadów niebezpiecznych. Według danych WIOŚ w 2002 roku w Kaliszu wytworzono około 34 tys. Mg odpadów z działalności gospodarczej, w tym około 0,4 tys. Mg odpadów niebezpiecznych, z czego odzyskano 87 % wytworzonych odpadów i 52 % odpadów niebezpiecznych, unieszkodliwiono odpowiednio poniżej 0,1 % i 38 %, składowano 4 % odpadów innych niż niebezpieczne i 7 % odpadów niebezpiecznych. Resztę odpadów magazynowano.

Selektywna zbiórka odpadów przeznaczonych do odzysku w Kaliszu zebrano w 2002 roku w przeliczeniu na jednego mieszkańca, 2 kg szkła, ponad 7,5 kg makulatury i około 0,8 kg tworzyw sztucznych.

9. W zakresie gospodarki odpadami występuje szereg zagrożeń, a mianowicie:
 - istniejące wysypisko w Kamieniu nie zapewnia możliwości pokrycia potrzeb na dłuższy okres,

- brak jest mogilników dla odpadów niebezpiecznych.

Kierunki polityki przestrzennej dotyczące systemu usuwania odpadów miasta

1. Poza obszarem Kalisza budowany jest obecnie nowoczesny Zakład Utylizacji i Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych, który będzie obsługiwać m.in. miasto Kalisz. Planuje się segregację odpadów pod kątem odzysku surowców wtórnych. Nie przewidziano w projekcie odzysku gazu wysypiskowego (metanu), który mógłby zostać użyty do spalania w silnikach spalinowych produkujących ciepło i prąd elektryczny.
2. W Kaliszu zostaną utworzone parki kontenerowe jako miejsca gromadzenia i tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych, odpady te będą inwentaryzowane i selektywnie składowane do czasu zgromadzenia partii transportowej odpadu danego rodzaju i wysyłki do firm specjalistycznych celem utylizacji.
3. Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich wykorzystania i unieszkodliwiania m.in. poprzez budowę:
 - rejonowej kompostowni przy oczyszczalni ścieków,
 - rejonowego punktu zlewnego ścieków przy oczyszczalni ścieków.
4. Konieczna jest realizacja działań wynikających z uwzględnionego Wspólnego Planu Gospodarki Odpadami Komunalnymi na obszarze działania Związku Komunalnego Czyste Miasto-Czysta Gmina.

Realizacja zamierzeń inwestycyjnych i organizacyjnych (selektywność gromadzenia odpadów) rozwiąże problemy miasta związane z gromadzeniem i utylizacją odpadków).

ROZDZIAŁ 3. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

3.1. POLITYKA PRZESTRZENNA

Podstawowe ustalenia polityki przestrzennej w odniesieniu do miasta Kalisza dotyczą zapewnienia warunków rozwoju zrównoważonego tj. takiej organizacji przestrzennej, która eliminowałaby konflikty między ochroną środowiska i dóbr kultury, a rozwojem gospodarczym i działaniami na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców.

Przedstawione aspekty polityki przestrzennej dotyczą zagospodarowania obszaru wynikające z ograniczeń szczegółowo ustalonych w przepisach szczególnych, względnie proponowane do przyjęcia w ramach ustaleń planów miejscowych jako prawa lokalnego z uwagi na konieczność zabezpieczenia powszechnie uznanych wartości. Dotyczy to szczególnie zapewnienia warunków ochrony środowiska i ochrony dóbr kultury.

Oprócz zapewnienia realizacji przestrzennych aspektów ochrony środowiska, w tym zieleni i krajobrazu i ochrony dóbr kultury, a także zabezpieczenia warunków dla funkcjonowania i realizacji ponadlokalnych celów publicznych do podstawowych zadań polityki przestrzennej miasta Kalisza należą:

- stworzenie warunków przestrzennych dla poprawy jakości życia mieszkańców;
- stworzenie warunków przestrzennych dla ożywienia życia gospodarczego miasta (w tym także dla przekształceń rolnictwa i wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej);
- zwiększenie efektywności gospodarowania terenami oraz zapewnienie warunków ładu przestrzennego.

W zakresie poprawy warunków życia mieszkańców kierunki polityki przestrzennej dotyczą:

- zapewnienia odpowiedniej wielkości terenów mieszkaniowych w obszarach posiadających szczególne predyspozycje dla rozwoju tej funkcji w warunkach nie stwarzających istotnych kolizji z występującymi zasobami przyrodniczo - krajobrazowymi i uwarunkowaniami ochrony środowiska oraz zasobami kulturowymi;
- tworzenia warunków dla rozwoju inicjatyw ludności zmierzających do uruchomienia działalności związanej z obsługą mieszkańców w zakresie usług komercyjnych (handel, gastronomia, rzemiosło usługowe i inne);
- ustalenia przestrzennych warunków sprzyjających rozbudowie systemu infrastruktury technicznej;
- doskonalenia systemu komunikacyjnego oraz zapewnienia warunków dostępności dla wyznaczonych terenów mieszkaniowych.

W odniesieniu do ożywienia życia gospodarczego politykę przestrzenną należy ukierunkować na:

- pełne wykorzystanie istniejących zasobów kubaturowych dawnych zakładów produkcyjnych w Kaliszu przez dokończenie procesów restrukturyzacyjnych w dostosowaniu do wymogów ochrony środowiska;
- zapewnienia przestrzennych warunków realizacji inwestycji strategicznych w obszarach przydatnych dla tych celów w ramach istniejącego zainwestowania lub terenów wyznaczonych w dotychczas obowiązującym planie ogólnym miasta oraz wyznaczenie nowych terenów dla tych inwestycji w obszarach ustalonych dla urbanizacji pod warunkiem spełnienia wymogu ich nieuciążliwości dla otoczenia;
- uporządkowanie i uzupełnienie istniejących zespołów usługowo-produkcyjnych;
- wyznaczenie nowych terenów dla rozwoju funkcji gospodarczych, w tym szczególnie usług i urządzeń obsługi mając na uwadze występujące uwarunkowania;
- wspieranie inicjatyw lokalnej ludności w zakresie uruchomienia drobnej działalności gospodarczej;
- tworzenie warunków dla rozwoju nieuciążliwych dla środowiska rolniczych gospodarstw specjalistycznych w obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Zwiększenie efektywności gospodarowania przestrzenią dotyczy zarówno gospodarowania terenami, jak i zasobami kubaturowymi i jest związane z:

- intensyfikacją użytkowania terenów poprzez uzupełnienia lub rozbudowę istniejącego programu kubaturowego oraz wykonanie pełnego programu towarzyszącego lub uzupełniającego (w tym zieleni i urządzeń komunikacyjnych);
- przeciwdziałaniu rozproszeniu zabudowy;
- zmianą funkcji lub charakteru niektórych terenów przez wprowadzenie bardziej intensywnych form w dostosowaniu do warunków lokalnych (w tym szczególnie uwarunkowań środowiskowych);
- racjonalnym gospodarowaniu istniejącymi obiektami kubaturowymi i ich wykorzystaniem poprzez ustalenie odpowiednich funkcji użytkowych (dotyczy budynków stanowiących mienie gminy lub własność Skarbu Państwa).

Powyższe wiąże się z prawidłowym wykorzystaniem istniejącego oraz projektowanego uzbrojenia, a konsekwencją tych działań winno być osiągnięcie poprawy ładu przestrzennego.

3.2. POLITYKA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zagadnienia ogólne

Kalisz położony jest w regionie będącym najcieplejszym obszarem Polski, o stosunkowo małych opadach atmosferycznych. Jednocześnie posiada rozwiniętą sieć dolin

rzecznych, będących kanałami przewietrzania miasta, co sprawia, że posiada względnie korzystne warunki aerosanitarne dla osadnictwa.

Miasto leży w obszarze korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym (ECONET-PL), którego osią jest rzeka Proсна. Tworzy ona wraz z kanałami Bernardyńskim i Rypinkowskim oraz dopływami Pokrzywnica, Swędrnia, Piwonka i Krępica - Kaliski Węzeł Wodny. Wraz z systemem obszarów chronionego krajobrazu (Dolina rzeki Swędrni na północnym wschodzie, Dolina rzeki Proсны i Kotliny Grabowskiej na południowym wschodzie i Dolina rzeki Ciemnej na północnym zachodzie), kaliska część Doliny Proсны zapewnia ciągłość systemu przyrodniczego o wysokiej aktywności przyrodniczej. Integralną częścią tego systemu są powierzchnie leśne i zbiorniki wodne (Las Winiarski położony na wschodzie miasta, czy sztuczny zbiornik retencyjny Szałe, leżący tuż za wschodnią granicą miasta), które uatrakcyjniają miasto pod względem rekreacyjnym,

Bardzo istotnym elementem systemu wysokiej aktywności przyrodniczej rejonu Kalisza są nieznacznie zanieczyszczone (poza doliną Proсны), łatwe do uzdatniania wody podziemne GZWP (Zbiornik rzeki Proсны nr 311). Ponieważ warstwa wodonośna w piętrze jury posiada znaczny nadkład utworów słabo przepuszczalnych, a obliczony czas przesączania przez kompleks skał czwarto- i trzeciorzędowych wynosi ok. 500 lat - nie ma bezpośredniego zagrożenia mogącego pochodzić z powierzchni terenu (poza doliną Proсны). Stąd też nie ma potrzeby wyznaczania strefy ochrony pośredniej dla ujęć komunalnych jury kaliskiej (za wyjątkiem ujęcia „Lis”, zlokalizowanego na granicy obszaru zasobowego jurajskich ujęć Kalisza),

Na terenie miasta nie jest obecnie prowadzona eksploatacja surowców mineralnych, co powoduje brak uciążliwości w tym zakresie.

Warunki fizjograficzne, takie jak poziom wód gruntowych, nośność gruntów, zagrożenie powodziowe, wpływają na znaczne zmniejszenie powierzchni terenów o korzystnych warunkach posadowienia obiektów kubaturowych.

Ponadto występowanie na terenie miasta kompleksów bardzo dobrych gleb klasy bonitacyjnej II-III podlegających ochronie, o dużej zawartości próchnicy i wysokiej żyzności, ogranicza obszary możliwe do zainwestowania (np. Tyniec, Majków, Winiary, Dobrzec, Szczypiorno, Nosków).

Zasady polityki przestrzennej

Do podstawowych zasad w ramach zrównoważonego rozwoju przestrzennego i kształtowania ładu przestrzennego, w aspekcie środowiska przyrodniczego, dla miasta Kalisza zalicza się:

- nienaruszalność najcenniejszych elementów systemu przyrodniczego,
- ochronę i kształtowanie systemu terenów otwartych,

- rekultywację i udostępnianie obszarów zdegradowanych,
- konieczność ochrony zasobów wód podziemnych oraz ochrony terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi,
- ochronę gruntów najwyższych klas bonitacyjnych.

System przyrodniczy miasta powinien być traktowany jako nienaruszalny element struktury przestrzennej Kalisza. Obszary prawnie chronione, położone na południowym-wschodzie miasta, obszary chronionego krajobrazu leżące tuż poza granicami miasta oraz dolina rzeki Proсны wraz z dopływami, będąca korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym (ECONET-PL) – są głównymi elementami, w oparciu o które powinien być kształtowany system chronionych terenów otwartych miasta. System ten powinien być uzupełniany zielenią osiedlową oraz ogólnie dostępną zielenią towarzyszącą usługom, a także zielenią ogrodów działkowych i izolacyjną.

Jednocześnie należy pamiętać, że intensyfikacja zabudowy w ramach korytarza ekologicznego, zabudowywanie dolin rzecznych prowadzi do zdecydowanego ograniczenia jego pozytywnych funkcji, m.in. utrudnienia przepływu i wymiany powietrza. W obrębie strefy kształtowania systemu przyrodniczego procesy urbanizacyjne powinny być więc podporządkowane ochronie i zachowaniu wartości przyrodniczych poprzez całkowite ograniczenie zabudowy lub poprzez duży udział powierzchni biologicznie czynnej w ogólnej powierzchni terenów przeznaczonych pod zainwestowanie.

Główne powiązania przyrodnicze (korytarze ekologiczne) zarówno w obrębie miasta, jak i z terenami zewnętrznymi ukształtowane powinny być w powiązaniu z systemem hydrograficznym poprzez zabezpieczenie terenów przyrodniczych wzdłuż Proсны i jej dopływów. Tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi, są równocześnie obszarami predysponowanymi do pełnienia funkcji przyrodniczych. Ograniczenie bądź wyeliminowanie zabudowy na tych terenach spowoduje nie tylko zachowanie cennych wartości przyrodniczych, ale również wpłynie na zmniejszenie strat powodziowych w przypadku wystąpienia powodzi.

Przystosowanie części wyrobisk poeksploatacyjnych do celów rekreacyjnych i estetycznych (oczka wodne wraz z otaczającą je zielenią) niewątpliwie wzbogaciłoby system przyrodniczy miasta.

Główne zadania

Polityka przestrzenna w zakresie kształtowania systemu przyrodniczego i ochrony wartości przyrodniczych ma za zadanie:

- zabezpieczenie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych,
- utrzymanie różnorodności biologicznej,

- ochronę wód powierzchniowych i podziemnych,
- kształtowanie korzystnych warunków aerosanitarnych,
- zwiększenie dostępu do terenów rekreacyjnych,
- rekultywację terenów zdegradowanych i włączenie ich w strukturę miasta,
- ograniczenie zagrożenia powodziowego.

Wyżej wymienione zadania realizowane powinny być poprzez ochronę prawną istniejących cennych zasobów środowiska przyrodniczego, kształtowanie nowych wzajemnie ze sobą powiązanych struktur przyrodniczych, wyłączenie terenów istotnych przyrodniczo z zabudowy lub wprowadzenie standardów zagospodarowania, które będą zabezpieczały przed niekorzystnym ich przekształcaniem i pomogą w eliminacji głównych zagrożeń na terenach szczególnej wrażliwości.

Kształtowanie systemu przyrodniczego miasta polegać powinno na:

1. Ochronie systemu przyrodniczego przed naporem inwestycyjnym na tereny cenne przyrodniczo, z uwzględnieniem:
 - istniejących wartości przyrodniczych,
 - niewystarczającej powierzchni urządzonych terenów rekreacyjnych,
 - potrzeby utrzymania korzystnych warunków aerosanitarnych i kształtowania nowych kanałów przewietrzania miasta.
2. Dostosowaniu zasad i sposobu zagospodarowania do istniejących uwarunkowań, wynikających z:
 - ustanowionych stref ochronnych ujęć wody,
 - ustanowionego obszaru o zaostrzonych rygorach gdzie nakłada się szczególny obowiązek ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z wód systemu dolinnego,
 - występowania terenów wyrobisk poeksploatacyjnych,
 - występowania skupisk gleb ochronnych klas II-III.
3. Zmniejszaniu zagrożenia powodziowego poprzez:
 - a) wyznaczenie terenów zalewowych, nie przeznaczonych do obwałowania,
 - b) budowanie wałów przeciwpowodziowych,
 - c) zakaz inwestowania na terenach zalewowych.

Kierunki polityki przestrzennej w kształtowaniu systemu przyrodniczego

1. Głównymi kierunkami polityki przestrzennej w zakresie kształtowania systemu przyrodniczego i ochrony wartości przyrodniczych są:

- Zachowanie niezabudowanych terenów tworzących system przyrodniczy miasta,
- Kształtowanie zasięgu i struktury terenów stanowiących system przyrodniczy miasta, z uwzględnieniem:

- wartości przyrodniczych i krajobrazowych,
 - przebiegu kanałów przewietrzania miasta,
 - zapotrzebowania na tereny rekreacyjne,
 - potrzeb kształtowania zieleni izolacyjnej,
 - zasad ochrony wód podziemnych i powierzchniowych,
- Kształtowanie systemu przyrodniczego miasta w powiązaniu z systemem hydrograficznym,
 - Zachowanie ciągłości terenów zielonych w obrębie miasta i powiązanie ich z obszarami sąsiednimi,
 - Kształtowanie terenów wchodzących w skład systemu przyrodniczego miasta, zróżnicowanych pod względem rodzaju użytkowania gruntu, sposobu urządzenia, udostępnienia i form ochrony.

2. Terenami o dużych wartościach przyrodniczych, proponowanych do objęcia ochroną prawną są:

- dolina rzeki Swędrni od projektowanej drogi głównej w rejonie Cmentarza Tynieckiego do granic miasta jako przedłużenie obszaru chronionego krajobrazu „Dolina rzeki Proсны”,
- dolina Proсны w południowej części miasta jako przedłużenie obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Proсны i Kotlina Grabowska”, w którym znalazły się: obszar bezpośredniego zagrożenia powodzią położony na południe od ujścia Piwonki do Proсны.

3. Wyznacza się **strefę kształtowania systemu przyrodniczego miasta**, w której sposób zagospodarowania jest podporządkowany ochronie wartości i zasobów środowiska przyrodniczego.

Strefa ta obejmuje:

- tereny prawnie chronione,
- obszary istotnych walorów przyrodniczych oraz inne tereny wymagające objęcia ochroną prawną,
- większe zespoły zieleni miejskiej, tereny parków, skwerów, ciągów pieszych i rowerowych, alej, wód płynących i zbiorników wodnych,
- tereny pracowniczych ogrodów działkowych,
- dolinę Proсны wraz z jej dopływami, jako głównych kanałów przewietrzania miasta i terenów miejskiej zieleni publicznej,
- tereny poeksploatacyjne wymagające rekultywacji,
- tereny zagrożone powodzią, głównie w SE i NW części miasta,

- tereny w projektowanej strefie ochrony pośredniej ujęcia wody „Lis”.

Poza strefą kształtowania systemu przyrodniczego zachowuje się istniejące tereny zieleni i tereny otwarte cenne z uwagi na ochronę środowiska. Do poprawy stanu środowiska przyczyni się również kształtowanie nowych zespołów zieleni osiedlowej, izolacyjnej oraz towarzyszącej dużym obiektom usługowym i przemysłowym, które ograniczą uciążliwości związane z zainwestowaniem.

W obrębie strefy kształtowania systemu przyrodniczego, wyznacza się:

- 1) Tereny chronione przed zabudową, obejmujące:
 - obszary prawnie chronione i proponowanie do ochrony prawnej,
 - lasy,
 - tereny miejskiej zieleni publicznej (parki, zieleńce, planty, skwery, aleje, zieleń izolacyjną),
 - tereny otwarte (łąki, sady, zadrzewienia, zieleń nieurządzona).
- 2) Tereny przeznaczone do zabudowy, w których nie dopuszcza się do powstawania obiektów szczególnie uciążliwych dla środowiska. Udział powierzchni biologicznie czynnej w standardach projektowanej zabudowy nie powinien być mniejszy niż 50%, a gospodarka wodno-ściekowa powinna być prowadzona z wielką dbałością o ochronę zasobów środowiska przyrodniczego.

Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych

Obecnie nie jest eksploatowane żadne z istniejących w latach ubiegłych złóż surowców mineralnych, w których w ostatnich latach prowadzono wydobywanie na terenie miasta Kalisza (złoże „Winiary”, „Rypinek”, Piwonice, Tynec i „Okręglica”). Wszystkie złoża po zakończeniu ich eksploatacji wymagają rekultywacji. Pożądany kierunek rekultywacji to: tereny lasów, zabudowy usługowej, tereny rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², tereny sportu i rekreacji oraz tereny usług w zieleni.

Zagospodarowanie tych terenów powinno się wiązać z późniejszym włączeniem ich w system przyrodniczy miasta, w sposób określony przez warunki geologiczne podłoża. Należy wykluczyć składowanie w wyrobiskach jakichkolwiek odpadów organicznych i toksycznych, z uwagi na możliwość przeniknięcia zanieczyszczeń w głąb podłoża, co tym samym mogłoby zagrozić jakości wód podziemnych GZWP.

W projektach rekultywacji należy uwzględnić możliwość przystosowania części wyrobisk do celów rekreacyjnych i estetycznych (zbiorniki wodne, zieleń urządzona i nieurządzona, urządzenia rekreacji nadwodnej, urządzenia i obiekty sportu itp.), tak jak miało to miejsce w przypadku Parku Przyjaźni.

W części terenów poeksploatacyjnych, których warunki techniczne pozwalają na posadowienie obiektów budowlanych, należy uwzględnić możliwość przeznaczenia ich pod zainwestowanie zabudową mieszkalną bądź usługową, nie dopuszczając do powstawania obiektów szczególnie uciążliwych dla środowiska. Udział powierzchni biologicznie czynnej w standardach projektowanej zabudowy nie może być mniejszy niż 50%, a gospodarka wodno-ściekowa powinna być prowadzona z wielką dbałością o ochronę zasobów środowiska przyrodniczego.

Ochrona i wykorzystanie wód

Wody powierzchniowe

Przez teren miasta przepływa rzeka Proсна, która wraz z kanałami Bernardyńskim i Rypinkowskim oraz dopływami Pokrzywnica, Swędźnia, Piwonka i Krępicą tworzy Kaliski Węzeł Wodny. Na terenie miasta występuje także mniejsze bezimienne cieki oraz zbiorniki wodne (głównie w terenach poeksploatacyjnych).

Poprawa stanu czystości wód płynących tylko w części zależy od działań ochronnych prowadzonych na terenie miasta. Aby znacznie poprawić sytuację w tej kwestii należy podjąć współpracę z władzami sąsiednich gmin położonych w zlewni rzek płynących przez teren Kalisza. W stosunku do rzeki Proсны należałoby także podjąć współpracę z władzami wojewódzkimi (woj. wielkopolskiego i łódzkiego) odpowiedzialnymi za jej ochronę.

Główne kierunki działań na rzecz ochrony i właściwego wykorzystania wód to:

- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej Kalisza, maksymalne ograniczenie zrzutów zanieczyszczeń do gruntu i wód powierzchniowych (szczególnie substancji biogennych, organicznych i toksycznych). Planowane rozwiązania w tym zakresie powinny uwzględniać:
 - aby obiekty towarzyszące tym działaniom w maksymalnym stopniu eliminowały indywidualne sposoby utylizacji ścieków sanitarnych,
 - ograniczenie wynikające z zainwentaryzowanych stref ochronnych ujęć wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona obrzeży rzek, jako niezbędnego filtra biologicznego,
- ochrona zbiorników wód stojących wraz z obrzeżami przed zanieczyszczeniami i zaśmiecaniem oraz wykorzystanie ich do celów rekreacyjnych,
- ochrona istniejących systemów drenarskich w użytkach rolnych na terenie osiedli Szczypiorno, Nosków, Dobrzec, Kolonia Sulisławice, Majków, Winiary,
- regulacja i utrzymanie Piwonki i Krępicą, jako pełniących istotną rolę w odprowadzaniu nadmiaru wód z miasta,
- budowa polderów zalewowych,

- wykorzystanie dolin rzecznych w funkcjonowaniu głównych kanałów przewietrzania miasta.

Wody podziemne

Kalisz położony jest w obrębie obszarów wymagających wysokiej ochrony wód (OWO) i częściowo (NW – Piskorzewie, E – Piwonice i SE część miasta) w obszarze wymagającym najwyższej ochrony (ONO), Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP nr 311).

Aby chronić i właściwie wykorzystać wody podziemne, należy:

- dostosować lokalizację nowych obiektów szczególnie szkodliwych dla środowiska do struktur hydrogeologicznych,
- ograniczyć intensywną eksploatację wód jury kaliskiej z uwagi na powiększanie się leja depresyjnego w obrębie miasta, zwłaszcza ujęć przemysłowych,
- wyznaczyć strefę ochrony pośredniej ujęcia wody „Lis” i wdrażać zasady jej ochrony (proponowany jej zasięg przedstawiono na rysunku Studium),
- określić zasady ochrony GZWP w dolinie rzeki Proсны wraz z ograniczeniami zagospodarowania na tych terenach (szczególnie w obszarze o zaostzonych rygorach).

Konieczne jest kontynuowanie działań zmierzających do zabezpieczania ujęć wody, sanitacji wraz z unieszkodliwieniem odpadów oraz minimalizację uciążliwości spowodowanych działalnością gospodarczą.

Ochrona przeciwpowodziowa

Kalisz jest jednym z miast najbardziej zagrożonych zalaniem wodami powodziowymi w województwie wielkopolskim (przede wszystkim osiedla: Piskorzewie, Zawodzie, Rajsków).

Skuteczna ochrona przeciwpowodziowa Kalisza i ograniczenie skutków ewentualnej powodzi wymagać będzie kompleksowych działań zarówno lokalnych, w obrębie miasta, jak i ponadlokalnych.

Działania lokalne powinny obejmować:

- budowę brakujących odcinków wałów przeciwpowodziowych oraz regulację Krępic i Piwonki (wg „Koncepcji programowo-przestrzennej regulacji cieków Piwonka i Kręcica” UM Kalisza, 2002-2003) wraz z budową polderów zalewowych oraz zbiorników małej retencji,

- regulację i obwałowanie rzeki Swędzni od mostu na ul. Łódzkiej do ul. Sportowej, pozostawienie pasów o szerokości 60 m po obydwu stronach linii brzegowej w celu wykonania obwałowań,
- zabezpieczenie terenów do wykonania lewobrzeżnego obwałowania rzeki Proсны i prawobrzeżnego rzeki Proсны na zachód od ul. Stanczukowskiego do połączenia z Wałem Bernardyńskim (most na Kanale Bernardyńskim w miejscowości Warszówka w gminie Blizanów), dotyczy ochrony osiedla Piskorzewie,
- utrzymanie istniejących cieków wodnych (rowów) dla zabezpieczenia odpływu wód opadowych,
- odmulenie kanałów kaliskiego węzła wodnego, poniżej jazów, a tym samym zwiększenie ich retencji korytowej,
- zabezpieczenie ciągów i obiektów infrastruktury technicznej, położonych w strefie bezpośredniego zagrożenia powodzią.
- obowiązuje zakaz rozprzestrzeniania nowej zabudowy na nowe przestrzenie wolne od zabudowy, z dopuszczeniem realizacji, po uzyskaniu wymaganych prawem zezwoleń, obiektów budowlanych na terenach już zainwestowanych (zabudowa plombowa),
- ewentualna nowa zabudowa, dla której uzyskano wymagane prawem zezwolenia na terenach już zainwestowanych, a położonych w strefie bezpośredniego zagrożenia powodzią winna posiadać zabezpieczenia eliminujące zagrożenia wynikające z lokalizacji obiektów w tej strefie,
- ograniczenie inwestycji na obszarach potencjalnego zagrożenia powodzią, dostosowanie ich lokalizacji, funkcji i warunków technicznych posadowienia budynków do obszaru oraz zakaz lokalizowania na tych terenach obiektów szczególnie szkodliwych dla środowiska,
- w przypadkach uzasadnionych pozostawienie terenów wolnych od zabudowy w pasach 50 m po odpowiedniej stronie wałów przeciwpowodziowych art. 85 ust. 1 Ustawy z dn. 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U.01.115.1229) oraz innych obszarów przyległych do wałów, charakteryzujących się wysokim poziomem wód gruntowych i trudnych do odwodnienia,

Poza działaniami lokalnymi niezbędne będą działania dotyczące inwestycji zlokalizowanych poza obszarem miasta (przy których niezbędna będzie współpraca z sąsiednimi gminami), a w szczególności:

- budowa zbiorników retencyjnych, łagodzących falę powodziową (np. budowa zbiornika w Wielowsi Klasztornej),

- przygotowanie obszarów polderowych na otwartych terenach podmiejskich.

Ochrona gleb

Na terenie miasta występują kompleksy bardzo dobrych gleb klasy bonitacyjnej II-III podlegające ochronie, o dużej zawartości próchnicy i wysokiej żyzności (np. Tyniec, Majków, Winiary, Dobrzec, Szczypiorno, Nosków). W celu ochrony tych kompleksów i możliwości wykorzystania ich w gospodarce rolnej, należy:

- chronić gleby najwyższych klas bonitacyjnych (II-III) przed zainwestowaniem,
- rozwiązania wodno-ściekowe prowadzić w sposób całkowicie wolny od zanieczyszczania terenów cennych rolniczo,
- nie lokalizować w pobliżu tych terenów inwestycji szczególnie szkodliwych i uciążliwych dla środowiska,
- prowadzić zabiegi agrotechniczne przeciwdziałające skutkom skażeń.

Ochrona powietrza atmosferycznego

Wartości stężeń podstawowych zanieczyszczeń w mieście Kaliszu nie przekraczają wartości dopuszczalnych, określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dn. 6 czerwca 2002 r. w *sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji* (Dz.U.02.87.796). Jedynie stężenie pyłu zawieszonego PM10 jest nieco wyższe od wartości dopuszczalnych, ale nie przekracza marginesu tolerancji dla tych wartości. Miasto jest dość dobrze przewietrzane, głównie dzięki dolinom rzecznych. Jednak z uwagi na główne kierunki wiatrów z W i SW oraz na orientację głównego odcinka osi rzecznej Proсны S-N, dużą rolę odgrywają także tereny otwarte, mieszczące się w zachodniej i południowo-zachodniej części Kalisza. Największym źródłem zanieczyszczeń na terenie miasta są źródła energetycznego spalania paliw, źródła technologiczne (zanieczyszczenia pochodzące z procesów technologicznych) oraz transport drogowy, szczególnie dokuczliwy w centrum miasta i przy głównych trasach przelotowych.

Wobec powyższego, główne działania polegające na ochronie powietrza i ograniczeniu skutków zanieczyszczeń, powinny polegać na:

- uspokojenie ruchu samochodowego, głównie w centrum miasta, gdzie jest szczególnie wysokie zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym PM10,
- zaprojektowaniu zieleni izolacyjnej wzdłuż głównych tras komunikacyjnych,
- utrzymaniu obecnych i tworzeniu nowych kanałów przewietrzania miasta w oparciu o doliny rzeczne Proсны i jej dopływów oraz większe obszary otwarte (zwłaszcza w zachodniej i południowo-zachodniej części miasta),

- modernizacji urządzeń technicznych zabezpieczających środowisko przed emisją pyłową i gazową największych źródeł zanieczyszczeń.

Ochrona przed hałasem

Głównym źródłem hałasu na terenie Kalisza jest ruch samochodowy. Szczególnie dokuczliwy jest on w centrum i przy głównych trasach przelotowych miasta.

W celu zmniejszenia uciążliwości wywołanych przez hałas, należy:

- odciążyć centrum Kalisza poprzez zmianę organizacji ruchu, wyznaczenie stref ograniczających lub zakazujących ruch pojazdów w centrum miasta,
- w przypadkach uzasadnionych wprowadzić pasy zwartej zieleni izolacyjnej lub ekrany akustyczne wzdłuż dróg najbardziej uciążliwych z punktu widzenia poziomu hałasu,
- wyznaczać nowe tereny mieszkaniowe w odpowiedniej odległości od ciągów komunikacyjnych i obiektów przemysłowych emitujących ponadnormatywny hałas.

Tereny zieleni urządzonej

Główne funkcje obszaru:

- ogólnodostępne obszary w formie parków miejskich, plant, skwerów, placów, alej, ciągów spacerowych i rowerowych, urządzeń sportu i rekreacji, wód płynących i zbiorników wodnych,
- tereny pracowniczych ogrodów działkowych (z możliwością przekształcenia w zieleni),
- cmentarze.

Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- ukształtowanie miejskiego systemu zieleni publicznej w oparciu o istniejące zasoby przyrody, włączonego w korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym,
- urządzenie terenów miejskiej zieleni publicznej jako przestrzeni o wysokich walorach estetycznych, przyrodniczych, krajobrazowych i funkcjonalnych,
- zagospodarowanie parków zgodnie z projektami ich rewaloryzacji,
- zagospodarowanie terenów objętych ochroną prawną, zgodnie z ustalonymi dla nich przepisami oraz planami ochrony,
- objęcie ochroną prawną obszarów o najwyższych walorach przyrodniczo-krajobrazowych,
- łączenie przestrzenne ciągów spacerowych i rowerowych w ramach terenów zielonych, ze szczególnym uwzględnieniem zieleni nadrzecznej i parków miejskich,

- kształtowanie zespołów rekreacji nadwodnej w oparciu o zbiorniki wodne terenów poeksploatacyjnych,
- zróżnicowanie terenów zieleni w zależności od intensyfikacji zabudowy, odległości od zespołów zabudowy mieszkaniowej ogólnomiejskiej oraz walorów przyrodniczych danego obszaru,
- wprowadzenie terenów zieleni urządzonej o funkcji sportowo-rekreacyjnej na każdym osiedlu zabudowy mieszkaniowej.
- tereny rekreacji indywidualnej, zapewniające możliwość prowadzenia upraw ogrodniczych na własne potrzeby (pracownicze ogrody działkowe),

Warunki wykorzystania obszaru:

- wykluczenie zainwestowania obniżającego wartość zasobów przyrodniczych i ich wielkość,
- kształtowanie terenów zieleni izolacyjnej w celu obniżenia uciążliwości ciągów komunikacyjnych, ograniczenia skutków zanieczyszczeń gazami i spalinami oraz hałasu,
- kształtowanie zieleni z uwzględnieniem warunków przewietrzania miasta,
- kształtowanie terenów zielonych w pobliżu rzek z uwzględnieniem wymogów ochrony przeciwpowodziowej oraz ich roli w kształtowaniu systemu ekologicznego miasta,
- utworzenie stref ochronnych cmentarzy, wolnych od zainwestowania budynkami mieszkalnymi,
- w przypadku ogrodów działkowych zgodnie z ustawą o pracowniczych ogrodach działkowych.

Tereny otwarte

Główne funkcje obszaru:

- łąki, sady, zadrzewienia, cieki i zbiorniki wodne.

Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- ochrona przed zainwestowaniem terenów niezabudowanych, które stanowią elementy systemu przyrodniczego i krajobrazu miasta, a dodatkowo wspierają korytarze dolin rzecznych w przewietrzaniu miasta,
- udostępnienie części terenów jako ciągów spacerowych i rowerowych z uwzględnieniem powiązań z terenami zieleni publicznej.

Warunki wykorzystania obszaru:

- wykluczenie prawa zabudowy,
- budowa elementów infrastruktury technicznej z zachowaniem zasad ochrony walorów krajobrazowych.

Tereny leśne

Główne funkcje obszaru:

- lasy wraz z obiektami obsługującymi gospodarkę leśną i urządzeniami służącymi udostępnianiu rekreacyjnemu lasów.

Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- zagospodarowanie lasu zgodnie z planem jego urządzenia,
- urządzenie lasu jako terenu rekreacji, nie kolidującego z zasadami ochrony i nie zagrażającego walorom przyrodniczym lasu.

Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Główne funkcje obszaru:

- uprawy polowe, obiekty produkcji rolnej.

Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- ochrona istniejących kompleksów gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych dla rozwoju gospodarki warzywno-sadowniczej i ogrodnictwa,
- utworzenie trwałych kompleksów przestrzeni rolniczej mającej na celu nie rozdrabnianie arealu ziemi uprawnej.

Warunki wykorzystania obszaru:

- lokalizacja i wykorzystanie obszarów produkcji rolnej z zachowaniem dystansu od szczególnie uciążliwych inwestycji, takich jak główne ciągi komunikacyjne, tereny przemysłowe, i wielkoprzestrzenne tereny usługowe,
- rozwiązania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej nie zanieczyszczające wód i gleb obszaru,
- prowadzenie zabiegów agrotechnicznych przeciwdziałających skutkom skażeń.

Z punktu widzenia warunków środowiska przyrodniczego, nowej zabudowy nie powinno się wprowadzać na tereny:

- chronione przed zabudową w strefie kształtowania systemu przyrodniczego miasta,

- bezpośredniego zagrożenia powodzią,
- o niekorzystnych warunkach gruntowo-wodnych, słabej nośności,
- kompleksów gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych (II-III),
- projektowanej strefy ochrony pośredniej ujęcia wody „Lis”,
- obszaru o zaostrzonych rygorach,
- stref ochronnych od:
 - wałów przeciwpowodziowych,
 - linii brzegowych rzek przewidzianych do regulacji i obwałowania,
 - głównych ciągów komunikacyjnych,
 - cmentarzy.

3.3. POLITYKA W ZAKRESIE OCHRONY DÓBR KULTURY

Do najważniejszych celów polityki przestrzennej zaliczyć można zachowanie wyjątkowych wartości kulturowych miasta i przeciwdziałanie przeobrażeniom struktury i sposobom zagospodarowania, które mogłyby stanowić zagrożenie dla wartości zabytkowych, krajobrazowych oraz tożsamości miasta.

Przedmiotem tej polityki są zarówno obiekty objęte ochroną na podstawie przepisów szczególnych (wpisane do rejestru zabytków), jak i obiekty nie objęte ochroną prawną, a reprezentujące wysokie walory historyczne.

Dla tych dwóch kategorii obiektów wyróżnia się odmienne działania odnoszące się do zróżnicowanych form własności i zróżnicowanych kompetencji.

Ochroną konserwatorską objęte są stanowiska archeologiczne. Ponadto pozostałe obiekty zabytkowe figurujące w ewidencji zabytkowej architektury i budownictwa: zespoły sakralne, założenia rezydencjonalne oraz pojedyncze przykłady, jak: budynki użyteczności publicznej, przemysłowe, kaplice, szkoły, budynki mieszkalne itd. podlegają przepisom prawa budowlanego, w ramach którego powinny być respektowane ogólne wymagania konserwatorskie, odnoszące się do ww. obiektów.

Obiekty zabytkowe

Obiekty wpisane do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu przedstawiono w aneksie do studium.

Na indywidualny charakter Kalisza wpływają: układ historycznego śródmieścia, elementy osadnictwa wiejskiego, ukształtowanie terenów otwartych oraz pojedyncze obiekty o charakterze dominant w skali miasta i jego fragmentów.

Za elementy dziedzictwa kulturowego Kalisza uznaje się:

- złożony układ przestrzenny stanowiący rezultat długotrwałego procesu urbanizacyjnego i poddany odmiennym wpływom miasta współczesnego,
- struktury osadnicze położone w obrębie obecnego terytorium miejskiego lecz odrębne pod względem historycznej genezy, włączane funkcjonalnie bądź administracyjnie w granice miasta od XIX w. po czasy obecne,
- elementy dziedzictwa kulturowego Kalisza w postaci budowli uznanych za zabytkowe oraz dominanty przestrzenne.

Dominanty przestrzenne

Głównymi obiektami zabytkowymi oraz dominantami przestrzennymi, które powinny być brane pod uwagę w kształtowaniu przestrzeni publicznych są:

- bazylika mniejsza d. kolegiata Wniebowzięcia NMP (wieża barokowa),
- kościół św. Mikołaja (wieża neogotycka),
- ratusz;
- kościół franciszkański św. Stanisława (od strony Proсны),
- zespół więzienia na Tyńcu z 1844 r.,
- kościół św. Gotarda na Rypinku z lat 1908/10,
- kościół Opatrzności Bożej z l. 1967/72 przy ul. Polnej,
- kościół Miłosierdzia Bożego z l. 1977/88 na Osiedlu Asnyka,
- szpital wojewódzki przy ul. Poznańskiej z l. 1975/88 (od zachodu),
- kościół św. Michała na Dobrzecu z l. 1881/6,
- grodzisko i kościół św. Wojciecha dla Zawodzia,
- szpital Matki i Dziecka na Chmielniku,
- kompleks zabudowań jezuickich obejmujący budynki dawnego kolegium jezuickiego, kościół (ob. garnizonowy) i dawny pałac gubernatorski,
- zespół monumentalnej zabudowy al. Wolności (Trybunał. Teatr, Bank),
- kościół i klasztor pobernardyński z lat 1594-1622, przy ul. Stawiszyńskiej, obecnie oo. Jezuitów,
- dawna fabryka B. Repphana przy pl. Kilińskiego
- d. wieża ciśnień z 1920 r. u zbiegu ul. Górnośląskiej i Legionów dla Kalińca,
- d. zespół podworski i kościół NMP Królowej Polski z l. 1983/90 na Majkowie,
- zespół fabryki fortepianów z końca XIX w. przy ul. Chopina i Złotej (Piskorzewie),
- rogatka wrocławska na skrzyżowaniu ul. Śródmiejskiej i Nowy Świat,
- d. koszary carskie w środkowej strefie Szczypiorna,
- cerkiew prawosławna pw. Piotra i Pawła,
- kościół poreformacki ob. św. Rodziny (zwany Nazaretanki).

Strefy konserwatorskie

Jednym z podstawowych skutecznych rozwiązań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego miasta Kalisza jest wyznaczenie stref konserwatorskich, określających znaczenie poszczególnych obszarów oraz zakres działań, jakie w odniesieniu do nich powinny być podejmowane.

Utrzymuje się wyznaczone strefy konserwatorskie:

A – pełnej ochrony układu urbanistycznego i obiektów zabytkowych, obejmującą następujące podstrefy:

- **A1 Miasto Lokacyjne w linii fortyfikacji średniowiecznych** z uwagi na znaczną koncentrację wartości kulturowych o podstawowym znaczeniu dla obrazu miasta, jego postrzegania przez samych mieszkańców i przyjezdnych. Przy Placu Jana Pawła II zlokalizowane są relikty zamku średniowiecznego,
- **A2 Park Miejski** stanowiący unikatowy kompleks parkowy o istotnych walorach przyrodniczych i kulturowych,
- **A3 Wyspa z założeniem urbanistycznym Alei Wolności** ze względu na potrzebę silniejszego niż dotąd zaakcentowania jego wartości kompozycyjnych i urbanistyczno-architektonicznych, założenia alejowego wraz z obudową.

B - ochrony zachowanych elementów zabytkowych (głównie otulina układu staromiejskiego) obejmującą następujące podstrefy:

- **B1** d. Przedmieście Wrocławskie z kościołem poreformackim wraz ze wschodnim fragmentem Nowego Świata i Rogatką,
- **B2** Kwartaly zabudowy XIX/XX w. ulic Pułaskiego (do ul. Czaszkowskiej) i Fabrycznej,
- **B3** Rejon historycznych cmentarzy przy Rogatce Wrocławskiej - rzymsko-katolicki, prawosławny i ewangelicki,
- **B4** Zachodnie „Czaszki” ciągi zabudowy ul. Nowy Świat, Kościuszki, Kopernika,
- **B5** Zabudowa d. Piskorzewia - ul. Wodna, Chopina, Ciasna, Złota z fabryką (do al. Wojska Polskiego) ,
- **B6** Zabudowa pierzei ul. Babina wraz z Plantami i Nowym Rynkiem ze względu na zachowanie zwartości bezpośredniego otoczenia Miasta Lokacyjnego wraz z zespołami zabudowy i wnętrzami urbanistycznymi z XVIII-XIX w.
- **B7** d. Przedmieście Toruńskie wraz z pl. Kilińskiego, dawną fabryką Repphana i kościołem pobernardynskim.

K - ochrony krajobrazu, obejmującą następujące podstrefy:

- **K1** d. Glinki z rozstajem drożnym, d. folwarku i zespół więzienny,
- **K2** Tereny parkowo-sportowe u ujścia Swędni,
- **K3** Wał Piastowski,
- **K4** Rejon ul. 3 Maja,
- **K5** Porta Calissia,
- **K6** Strefa ochrony krajobrazu wiejskiego i elementy układu przestrzennego Dobrzeca,
- **K7** Strefa ochrony krajobrazu wiejskiego i elementy układu przestrzennego Piwonic.

W - ochrony reliktyw i obserwacji archeologicznych ze względu na fakt:

- występowania reliktyw przeszłości miasta na obszarze uznanym już za rezerwaty archeologiczne. (dot. W1 - Rezerwatu archeologicznego grodziska na Zawodziu),
- konieczności zabezpieczenia strefy aktywnej ochrony otuliny grodziska na Zawodziu (KOW),
- istnienia przesłanek dotyczących zasadności prowadzenia dalszych prac archeologicznych na innych terenach, na obszarach istniejących i postulowanych obserwacji archeologicznych (OW).

E - ochrony ekspozycji historycznego układu przestrzennego i związanych z nim elementów środowiska przyrodniczego obejmującą następujące podstrefy:

- **E1** Strefa ochrony ekspozycji doliny rzecznej i skarpy od wschodu,
- **E2** Strefa ekspozycji i ochrony wschodniej sylwety miasta (Strefy A1, A2, A3),
- **E3** Strefa ochrony ekspozycji północno-zachodniej sylwety miasta – „Ogrody Majkowa”,
- **E4** Strefa ochrony ekspozycji północnej sylwety miasta – „Przyczółek Mostowy”.

Utrzymuje się wyznaczone rejony:

- **krajobrazu ulicznego i zabudowy pierzejowej poza strefami A i B** ze względu na znaczenie historyczne bądź kompozycyjne. Powinny one zostać objęte specjalną polityką urbanistyczno – architektoniczną. Dotyczy to fragmentów między innymi następujących ciągów ulicznych, które sukcesywnie powinny być weryfikowane lub uzupełniane: Kościuszki, Jabłkowskiego, Podgórze, Harcerska, Widok, Cmentarna,

Górnośląska, Czaszkowska - Łączna, Lipowa, Legionów-Ułańska, Staszica, Nowy Świat, Bolesława Pobożnego, Stare Miasto, Zawodzie, Bolesława Chrobrego.

- **rejony ochrony zwartych założeń przestrzennych bądź ich reliktyw wartościowych kulturowo**, ze względu na: zasadność ich ochrony, ekspozycji, lepszego wykorzystania; wydobycie zagrożonych elementów krajobrazu podmiejskiego; dążność do uporządkowania i identyfikacji krajobrazu.

Do obszarów tych zaliczono:

- zespół dworsko-folwarczny Majków,
- zespół cmentarza wojskowego na Majkowie,
- zespół cmentarza rzymsko-katolickiego na Tyńcu,
- zespół cmentarza izraelickiego na ul. Podmiejskiej,
- zespół cmentarza wiejskiego na Dobrzeczu,
- relikty folwarku Nosków,
- zespół dworski z parkiem krajobrazowym w Sulisławicach,
- zespół dawnych koszar carskich w Szczypiornie,
- zespół więzienny przy ul. Łódzkiej,
- pozostałości zespołu dworsko-folwarcznego we Winiarach,
- zespół cmentarza Petlurowców w Szczypiornie oraz obozu internowanych,
- relikty zespołu dworskiego w Szczypiornie,
- zespół komory celnej i dworca Szczypiorno,
- zespół fortyfikacji polowych i bunkrów Szczypiorna.

Zakres działań w ramach proponowanych stref konserwatorskich

Zasadnicze działania w proponowanych strefach ochrony konserwatorskiej dotyczyć powinny rozwiązania niżej przedstawionych problemów w stosunku do stref:

- **A - pełnej ochrony** - bezwzględna ochrona historycznej substancji i rozplanowania sieci ulicznej; zaleca się stopniową eliminację ruchu tranzytowego, głównie w odniesieniu do strefy A1. Konieczne staje się wykonanie szczegółowego opracowania historyczno-urbanistycznego dla obszaru zespołu Miasta Lokacyjnego, przedpola dawnych fortyfikacji, Parku i „Wyspy”.
 - w strefie A1 wybija się zagadnienie rehabilitacji kwartałów zabudowy z okresu międzywojennego,
 - w strefie A2 (Park) postuluje się: realizację posiadanego przez miasto szczegółowego opracowania dotyczącego zarówno historii Parku, stanu środowiska przyrodniczego, kierunków prac pielęgnacyjnych, jak i określającego obszary zagrożone, zdegradowane, poddane destrukcji przestrzennej, problemy rewaloryzacji styku ze strefą A1,

- w strefie A3 (Wyspa z założeniem urbanistycznym Alei Wolności) postuluje się: określenie zakresu rewaloryzacji i sanacji zabudowy historycznej, rehabilitację zdegradowanych obrzeży Wyspy (zwłaszcza krańca zachodniego), zakresu wprowadzania na ten obszar obiektów nowych przy respektowaniu historycznego rozplanowania, znaczenia poszczególnych budynków, potrzeb badań archeologicznych,
- **B - ochrony zachowanych elementów zabytkowych** - dopuszcza się wprowadzenie nowej zabudowy dostosowanej do historycznego otoczenia i korekty układu zabudowy o ile nie naruszałaby w zasadniczy sposób istniejącego układu urbanistycznego i komunikacyjnego. Jednym z podstawowych zadań jest rewaloryzacja zespołów zabudowy z przełomu wieków (szczególnie „otuliny” Miasta Lokacyjnego i Wyspy). Za obszar szczególnych zagrożeń uznaje się podstrefę B2 i B5 o wielkim stopniu dekapitalizacji.
- **K - ochrony krajobrazu** – konieczna jest ochrona krajobrazu miasta i wglądu w jego sylwetę – unikanie wprowadzania elementów, które dezorganizują krajobraz miasta. Ważne w tej strefie są działania zmierzające do kształtowania uporządkowanych przestrzennie i reprezentacyjnych wjazdów do miasta. Dominuje tu problematyka ochrony krajobrazu (miejskiego i charakterystycznych elementów układów wiejskich). Wyznaczenie strefy przyczółków mostowych ma charakter wytycznych intencyjnych (kreacyjnych) tzn. ochrony walorów kompozycyjnych (wgląd w sylwetę staromiejską), a także zwrócenie uwagi na potencjalnie dobre warunki stworzenia reprezentacyjnego wjazdu do miasta. W stosunku do wyznaczonych stref należy rozważyć stopień szczegółowości i restrykcyjności zapisu ograniczającego swobodę działań - niemniej bezwzględnie należy dążyć do utrzymania układów komunikacyjnych i otwartego charakteru dolin potoków leżących w osiach Dobrzeca i Piwonic,
- **W - ochrony reliktyw i obserwacji archeologicznych** - zakazuje się wszelkiej działalności budowlanej. Ich funkcja ogranicza się do muzealnej i rekreacyjnej. Nadzorowi konserwatorskiemu podlega sposób kształtowania zieleni i komunikacji:
 - w strefie W1 - Rezerwatu archeologicznego grodziska na Zawodziu - szczegółowe zasady ochrony zostaną zawarte w planie miejscowym, który jest w trakcie opracowania.
 - w strefie KOW – j.w.

- w strefie OW (obserwacji archeologicznych) postuluje się wykonanie specjalnych opracowań przez służby archeologiczne WUOZ i PAN, co umożliwi prowadzenie właściwej polityki przestrzennej i ochronnej.
- **E - ochrony ekspozycji historycznego układu przestrzennego i związanych z nim elementów środowiska przyrodniczego** – konieczne jest określenie szczegółowych zasad inwestowania na tych terenach. Ich niewłaściwe zagospodarowanie przekreślić może ekspozycję charakterystycznej panoramy Kalisza stanowiącej także istotny walor miasta.

Z kolei zakres działań w ramach wyznaczonych rejonów powinien dotyczyć:

- **rejon ochrony krajobrazu ulicznego i zabudowy pierzejowej poza strefami A i B** – w zależności od walorów i stopnia nasycenia zabudową historyczną, konieczne staje się określenie m.in. zasad wprowadzania nowej zabudowy, jej formy, wysokości, zasięgu, stosunku do parametrów jezdni, itp.,
- **rejon ochrony zwartych założeń przestrzennych bądź ich reliktyw o wartościach kulturowych (nie zawsze zabytkowych)** – różne formy ochrony, od ochrony szczególnej do ograniczonej (np. tablice pamiątkowe, pomniki, tablice informacyjne), jak i bardziej złożone jak np. rewaloryzacja zespołów parkowo-dworskich.

Szczegółnej uwagi wymaga rozwiązanie problemów związanych z ochroną systemu fortyfikacji z czasów II wojny światowej jak również dziedzictwa przemysłowego przy ulicach: Piskorzewie, Majkowskiej, Wrocławskiej, Obozowej, Stawiszyńskiej i Długosza.

Określenie strefy widokowej dla panoramy Kalisza m.in. od strony ulicy Poznańskiej, będzie możliwe po wykonaniu szczegółowego opracowania w tym zakresie.

Brak szczegółowych wskazań zapisanych w prawie lokalnym, a odnoszących się do środowiska kulturowego może doprowadzić do konfliktów i negatywnie wpływać na procesy rozwojowe miasta. Niezbędne jest więc określenie praw i obowiązków mieszkańców ww. obszarów. Doprecyzowanie ewentualnych rozbieżności możliwe będzie jedynie przy uszczegółowieniu odpowiednich zapisów przez służby - z racji swych ustawowych obowiązków - odpowiedzialne za ochronę dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza w trakcie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

3.4. POLITYKA W ZAKRESIE ZABEZPIECZENIA PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

W przekazanych przez Wojewodę Wielkopolskiego wnioskach skierowanych do niniejszego „Studium” na etapie prac wstępnych, nie wskazano żadnych zadań rządowych oraz odpowiednich programów z tym związanych na szczeblu województwa służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

Z kolei w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego zapisane zostały tylko propozycje zadań wynikające z następujących dokumentów:

- „Raport o stanie województwa” (wykonany w ramach „Strategii...”),
- „Diagnoza stanu” (j.w.),
- „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego”,
- „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju”,
- akty prawne (ustawy, rozporządzenia, uchwały),
- dokumentacje techniczne, programy

oraz z opracowań nie posiadających jeszcze mocy prawnej, jednak ujmujących istotne dla regionu elementy zagospodarowania przestrzeni:

- propozycje dostosowania prawa do standardów europejskich,
- koncepcje i opracowania studialne w zakresie elementów infrastruktury technicznej,
- koncepcje zagospodarowania przestrzennego, będące w opracowaniu studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin itp.

Jednocześnie stwierdza się możliwość uzupełnienia tych zadań w konsultacji z lokalnym samorządem i władzami wojewódzkimi na etapie sporządzania planów miejscowych.

Z zabezpieczeniem ponadlokalnych celów publicznych wiążą się elementy funkcjonujące w obszarze gminy i wywołujące określone uwarunkowania dla otoczenia przez strefy z nimi związane, a mianowicie :

- strefy od przebiegających magistralnych ciągów uzbrojenia o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym;
- strefy od linii kolejowej i inne.

3.5. POLITYKA W ODNIESIENIU DO ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ I LEŚNICTWA

Rolnictwo w obszarze miasta Kalisza wykazuje malejące znaczenie w strukturze gospodarczej, przede wszystkim z uwagi na sukcesywne ograniczanie areалу.

Podstawowym celem polityki przestrzennej dotyczącej rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest:

- utworzenie stosunkowo trwałych kompleksów przestrzeni rolniczej, odpornych na zmienne warunki rozwoju miasta, dla utrwalenia pewności ekonomicznej użytkowania;
- nastawienie produkcji na powiększający się ilościowo rynek zbytu Kalisza, zainteresowany zaopatrzeniem w produkty świeże;
- stwarzanie trwałych warunków pracy i zamieszkania rolnikom decydującym się na wyłączenie utrzymania z rolnictwa, a prowadzących produkcję również poza obszarem miasta, z dopuszczeniem np. drobnego przetwórstwa.

Wprowadza się zakaz jakiegokolwiek nowej zabudowy na terenach zagrożonych powodzią oraz obszarach występowania kompleksów rolnych i gruntów o klasach bonitacji II i III, a także gleb pochodzenia organicznego.

Na obszarach sklasyfikowanych w Studium jako tereny rolnicze dopuszcza się możliwość lokalizacji obiektów budowlanych na terenach już zainwestowanych w ramach istniejących siedlisk, po uzyskaniu odpowiednich zgód.

Podtrzymuje się generalny kierunek intensyfikacji upraw oraz przejścia na uprawy ogrodnicze i sadownicze.

W odniesieniu do gospodarki leśnej wyłącza się z zainwestowania miejskiego obszar leśny „Winiary”. Powyższe ustalenie nie dotyczy:

- obiektów związanych z prowadzoną gospodarką leśną
- istniejących magistralnych ciągów infrastruktury technicznej i dróg;
- terenów leśnych położonych pomiędzy istniejącym zainwestowaniem miejskim, możliwych do wykorzystania na cele zieleni urządzonej, częściowo urządzonej, usług z towarzyszącą zielenią.

Zasady gospodarowania w obszarach leśnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi określa „Plan urządzenia lasu”.

3.6. POLITYKA W ZAKRESIE ROZWOJU SPOŁECZNEGO – GOSPODARCZEGO POZA ROLNICTWEM

Generalnym ustaleniem dotyczącym polityki rozwoju gospodarczego miasta Kalisza jest konieczność przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom gospodarczym i społecznym.

Rozwiązanie powyższego zagadnienia wiąże się z osiągnięciami ustalonych w punkcie 1.1. celów rozwoju miasta, a mianowicie:

- stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości, nowoczesności i innowacyjności gospodarki lokalnej oraz usług wyższego rzędu,
- poprawa warunków życia i stanu bezpieczeństwa publicznego,
- likwidacja niedoborów, modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej,
- ochrona dziedzictwa historyczno - kulturowego i podnoszenie turystycznej atrakcyjności miasta,

- poprawa stanu środowiska przyrodniczego i racjonalne zagospodarowanie przestrzeni miasta.

Ożywienie gospodarcze Kalisza oraz związane z tym zmniejszenie bezrobocia w sektorze produkcyjnym zapewnić winna prowadzona polityka przestrzenna polegająca na:

- kontynuacji przeobrażeń strukturalnych i własnościowych w dużych przedsiębiorstwach, ukierunkowanych na zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów materialnych;
- rozwoju różnej wielkości przedsiębiorstw, o zróżnicowanej strukturze produkcji dostosowanej do potrzeb rynkowych;
- promocję i tworzenie ofert lokalizacyjnych, dotyczących zakładów małych i drobnej wytwórczości;
- rozwoju nowoczesnego budownictwa, uwzględniającego potrzeby rynkowe;
- intensyfikacji wykorzystania istniejącego zaplecza technicznego i terenowego ww. funkcji poprzez promocję i interwencjonizm fiskalny.

Dążenie do równowagi sektora produkcyjnego i usługowego należy uzyskać poprzez prowadzenie sprzyjającej polityki dla rozwoju:

- szkolnictwa średniego, policealnego i wyższego oraz nauki (specjalistyczne instytuty badawczo - rozwojowe);
- sektora „około biznesowego”;
- handlu hurtowego organizowanego w zespoły na terenach przemysłowo - usługowych;
- handlu detalicznego i usług, w ramach terenów mieszkaniowych oraz w sąsiedztwie głównych arterii komunikacyjnych;
- innych usług i urządzeń obsługi dających miejsca pracy, zapewniających sprawne funkcjonowanie miasta i zaspokajających potrzeby jego mieszkańców.

W polityce rozwoju gospodarki Kalisza należy w pełni uwzględnić rosnącą rolę transportu, zapewniającego otwarcie komunikacyjne miasta. Powyższe wiąże się z tworzeniem przestrzennych warunków dla:

- selektywnego rozwoju przedsiębiorstw transportowych, zwłaszcza towarowych przewozów drogowych w dostosowaniu do potrzeb obsługi miasta i jego aktywności, zapewniając im warunki lokalizacji przestrzennej w ramach istniejących zespołów przemysłowo - bazowych, położonych na obszarach zainwestowania miejskiego;
- sprzyjania przez lokalizację powstawaniu firm o charakterze spedycji i szeroko pojętej obsługi transportu;
- zapewnienia dostępności głównych koncentracji miejsc pracy, przez środki transportu zbiorowego, przy podwyższaniu standardów podróży i przejazdów, m.in. poprzez wprowadzanie do użytkowania autobusów niskopodwoziowych dla wózkowiczów i osób poruszających się o kulach oraz niedowidzących oraz zapewnienie tym osobom miejsc w zadaszonych punktach przystankowych.

3.7. POLITYKA GOSPODAROWANIA MIENIEM KOMUNALNYM

Gospodarowanie całością gruntów położonych na terenie miasta ma za zadanie w szczególności zabezpieczenie interesów publicznych, zwiększenie efektywności wykorzystania gruntów budowlanych i równowagę rynku nieruchomości.

Jednocześnie dla prowadzenia bieżącej polityki przestrzennej oraz polityki gospodarczej za niezbędne uważa się uwzględnienie zmieniającej się własności osób fizycznych. Powyższe jest szczególnie istotne w sporządzaniu informacji dla inwestorów zewnętrznych, a także dla działań szeroko opisanych poniżej dotyczących gospodarowania mieniem komunalnym.

Gospodarowanie mieniem komunalnym winno prowadzić do osiągnięcia następujących celów:

- zapewnienie dochodów gminie,
- pozyskanie narzędzia do sterowania rozwojem przestrzennym i osiągnięcie warunków ładu przestrzennego,
- poprawa warunków życia mieszkańców.

Za szczególnie istotne w gospodarowaniu mieniem komunalnym uważa się następujące działania:

- a)dokonywanie sprzedaży gruntów nie stwarzających dla gminy perspektyw aktywnego gospodarowania, w tym użytków rolnych oraz pojedynczych niewielkich działek w ramach terenów istniejących lub przewidywanych do zainwestowania;
- b)dokonywanie sprzedaży gruntów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele mieszkaniowe lub mieszkań z zasobu komunalnego, a uzyskane środki przeznaczając na uzbrojenie terenów i zapewnienie dostępności komunikacyjnej nowych obszarów mieszkaniowych (szczególnie tych, które stanowią mienie gminne);
- c)nabywanie gruntów przyległych do terenów stanowiących mienie gminne oraz pojedynczych działek dla realizacji ustalonych celów publicznych;
- d)korzystanie z prawa pierwokupu;
- e)stosowanie instrumentu scaleń i podziałów w warunkach niekorzystnego układu przestrzennego własności (w tym nabywanie gruntów dla uzyskania wymaganego udziału gruntów gminnych w procesie scalenia) oraz dokonywanie dobrowolnej wymiany gruntów z podmiotami uspołecznionymi i prywatnymi;
- f)gromadzenie środków finansowych na udział w wykupie terenów, które mogą stanowić ofertę dla inwestycji strategicznych;
- g)przeznaczanie w zapisach planów miejscowych obszarów, mienia gminnego dla umożliwienia realizacji celów publicznych oraz inwestycji istotnych dla rozwoju miasta.

Proponuje się zróżnicowanie przestrzenne polityki gospodarowania mieniem komunalnym w dostosowaniu do występujących uwarunkowań i ustalonych kierunków polityki miasta oraz szczególnie w dostosowaniu do obszarów funkcjonalnych określonych w niniejszym dokumencie.

Szczególnie aktywna polityka gospodarowania mieniem komunalnym winna następować w obszarach przewidzianych do urbanizacji.

W pozostałych obszarach, a szczególnie w obszarach związanych z utrzymaniem funkcji rolniczych i leśnych, gospodarowanie mieniem winno dotyczyć zabezpieczenia celów publicznych.

3.8. STANDARDY URBANISTYCZNE

Standardy urbanistyczne służą realizacji polityki przestrzennej, w części dotyczącej interesu publicznego, a także zwiększeniu skuteczności działań administracji. Są one ustalane w Studium jako wytyczne do planów miejscowych, po uchwaleniu których są częścią przepisów gminnych.

Podstawowe parametry jakościowego rozwoju określono przy założeniu stabilizacji liczby ludności Kalisza na poziomie 108 tys. mieszkańców.

Założono, że przyrost nowych terenów dla zainwestowania będzie wynikał przede wszystkim z potrzeby poprawy warunków zamieszkania i wypoczynku oraz wzrostu różnorodności i standardu usług, a także z potrzeby przygotowania szerszej niż dotąd oferty dla różnego rodzaju inwestycji komercyjnych. W związku z tym ogólny wskaźnik terenów zainwestowanych wzrośnie z 215,23 m²/ Mieszkańca w 2005 r. do 396,26 m²/ Mieszkańca w przypadku realizacji projektu zmiany Studium.

1. Wielkość terenów przeznaczonych w Studium do zainwestowania wynosi 4316,08 ha, w tym pod:

mieszkalnictwo	2071,89 ha,
usługi	989,33 ha,
produkcję	108,99 ha,
transport	526,52 ha,
infrastrukturę techniczną	9,96 ha,
tereny ofertowe	192,84 ha,
zielen	416,55 ha.

1. Wskaźniki jakości życia to m.in.:

- poziom zanieczyszczeń powietrza nie powinien przekraczać dopuszczalnych norm,
- w strefie kształtowania systemu przyrodniczego wprowadzenie na nowych terenach budowlanych wymogu zachowania nie mniej niż 70 % powierzchni terenu jako

biologicznie czynnej, z wyłączeniem terenów przeznaczonych w niniejszym Studium pod zabudowę mieszkaniową i zabudowę usługową, dla których wynosi nie mniej niż 30 %;

- na terenach zabudowy mieszkaniowej niskiej intensywności (do 0,6) wprowadzenie wymogu zachowania nie mniej niż 40 % powierzchni działki jako biologicznie czynnej, pod zieleń urządzoną w szczególności pod place zabaw, parki, zieleńce;
- na terenach zabudowy mieszkaniowej wysokiej intensywności (powyżej 0,6) wprowadzenie wymogu zachowania nie mniej niż 30 % powierzchni działki jako biologicznie czynnej, pod zieleń urządzoną w szczególności pod place zabaw, parki, zieleńce;
- na terenach zabudowy mieszkaniowej wysokiej intensywności o powierzchni nie mniejszej niż 10 ha wprowadzenie wymogu przeznaczenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego min. 10 % tych terenów pod zieleń urządzoną w szczególności pod place zabaw, parki, zieleńce ogólnodostępne;
- osiągnięcie w mieście następujących wskaźników infrastruktury społecznej w zakresie wyznaczonym przez graniczne wielkości podane w poniższej tabeli.

Lp.	Wyszczególnienie dziedzin infrastruktury społecznej	Miernik	Graniczne wielkości
1.	Mieszkalnictwo: zagęszczenie mieszkań wygoda zamieszkania wielkość zasobów mieszkaniowych	liczba osób/1mieszkanie m ² pow. użyt. /1 M ¹⁾ liczba mieszkań/1000 M	2,80-2,50 25,0-28,0 400,0
2.	Oświata i wychowanie: Szkoły podstawowe: Liczba uczniów w klasie Odległość dojazdu do szkoły Gimnazja: Liczba uczniów w klasie Odległość dojazdu do szkoły Szkoły średnie: Liczba uczniów w klasie Czas dojazdu do szkoły	Ilość uczniów/klasa metry Ilość uczniów/klasa metry Ilość uczniów/klasa minuty	20-25 800-1000* 20-25 800-1000* 25-30 do 30
3.	Ochrona zdrowia: -warunki obsługi przez nagłą pomoc lekarską	Czas dojazdu karetki pogotowia	max. 10 min.
4.	Sport i rekreacja: -możliwość organizacji imprez sportowych	Liczba M/1 obiekt	

stadiony		60000-70000
boiska sportowe		1500-2000
pływalnie kryte		35000-40000
lodowiska sztuczne kryte		80000-120000
zespół kortów tenisowych		12000-20000
hale sportowe		45000-50000
sale ćwiczeń		2800-3200
-zieleń urządzona	m ² pow. terenu/ 1 M	20-22
-tereny sportowe i zieleń rekreacyjna	m ² pow. terenu/ 1 M	6-8

* powyżej tego dystansu gmina zapewnia dowóz dzieci
Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie wskaźników wskazanych w powyższej tabeli wynika, iż w Kaliszu powinno być zlokalizowanych przynajmniej: 1 stadion, 50 boisk sportowych, 3 kryte pływalnie, 1 sztuczne kryte lodowisko, od 5 do 10 zespołów kortów tenisowych oraz 35 sal do ćwiczeń.

3. Wskaźniki dotyczące liczby miejsc parkingowych dla samochodów osobowych przedstawiono w poniższej tabeli:

L.p.	Rodzaj obiektu	Jednostka odniesienia	Liczba miejsc parkingowych	
			obszar centrum	pozostały obszar miasta
1.	Budownictwo mieszkaniowe intensywne	1000 mieszkańców lub jedno mieszkanie	250 - 300	330 – 350 lub 1 mp. na mieszkanie
2.	Budownictwo mieszkaniowe ekstensywne	1 dom	1 – 1,25	1,5 - 2
3.	Biura i urzędy ogólnmiejskie	1000 m ² pow. użytkowej	20 - 30	25 - 35
4.	Biura i urzędy lokalne	1000 m ² pow. użytkowej	10 - 15	13 - 20
5.	Obiekty handlowe	1000 m ² pow. użytkowej	15 - 25	20 – 50
6.	Zakłady produkcyjne	100 zatrudnionych	8 - 14	15 - 32
7.	Obiekty gastronomiczne	100 miejsc	12 - 20	15 - 37
8.	Teatry, kina	100 miejsc	12 - 25	20 - 40
9.	Miejsca zgromadzeń, obiekty sportowe	100 miejsc / użytkowników	10 - 15	12 - 20
10.	Szpital	10 łóżek	2 - 3	3 - 8
11.	Hotele I kat.	100 łóżek	30 - 50	40 - 60
12.	Hotele pozostałe	100 łóżek	20 - 30	20 - 45
13.	Cmentarze	10 000 m ²	-	150
14.	Szkoły wyższe	100 studentów 100 zatrudnionych	5 – 10 20 - 30	5 – 20 20 - 50
15.	Szkoły	100 zatrudnionych	15 - 25	20 - 50
16.	Ogródki działkowe	100 działek	-	15 - 25

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku miejsc parkingowych należy pamiętać o zapewnieniu 10 % ogółu miejsc na miejsca dla pojazdów przewożących osoby niepełnosprawne z dysfunkcją narządu ruchu

poprzez złączenie uskok z poziomu parkingu na poziom chodnika wzdłużparkingowego, poszerzenie miejsca parkingowego w celu przesiadki z auta na wózek inwalidzki.

Przed podjęciem uchwały o przystąpieniu do opracowania planu miejscowego dla obszaru o powierzchni większej niż 2 ha Urząd Miasta określi zakres ochrony interesu publicznego dotyczącego co najmniej:

- 📄 zakresu ochrony lokalnych wartości przyrodniczych i kulturowych,
- 📄 wielkości programu usług publicznych (w tym dostępności do terenów rekreacyjnych).

Kalkulacja dostępności usług publicznych wg standardów zawartych w ustaleniach Studium powinna być dokonywana:

- 📄 w obrębie osiedla – dla szkół podstawowych, gimnazjów, przedszkoli,
- 📄 w obrębie miasta – dla szkół średnich, uczelni wyższych, lecznictwa specjalistycznego, obiektów sportu i rekreacji.

ROZDZIAŁ 4. INSTRUMENTY REALIZACJI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

4.1. PLANY MIEJSCOWE

Obecnie, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w Kaliszu objętych jest około 1830 ha terenów miejskich. Do końca 2004 roku uchwalono 15 mpzp (505,91 ha), kolejne 1321,30 ha to obszary, wobec których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Z uwagi na ogólny charakter Studium, celem zapewnienia elastyczności jego ustaleń określa się następujące zasady:

- wyznaczone w Studium funkcje mają charakter podstawowy i dopuszcza się ich wzbogacenie o funkcje uzupełniające, lecz nie kolidujące z funkcją podstawową,
- wyznaczone granice terenów są orientacyjne do uściślenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Poniżej przedstawiono zestawienie wszystkich opracowań planistycznych dla miasta Kalisza będących bądź oczekujących na realizację.

Tabela 2. Lista obszarów objętych planami w Kaliszu

Lp.	Obszary objęte planami	Data uchwalenia
1.	MPZP „Parafialna”	29.10.1996
2.	MPZP terenu w rejonie ulic: Długa, Grzybowa i Szeroka	30.10.1997
3.	MPZP terenu w rejonie ulic: Serbinowska, Młynarska	26.05.1998
4.	Zmiany MPOZP miasta Kalisza dla terenu kopalni ilów „Winiary”	30.06.1999
5.	MPZP „Cmentarz Komunalny”	16.09.1999
6.	MPZP terenu w rejonie ulic: Cicha - Prosta	17.02.2000
7.	MPZP „Tereny Przydworcowe”	17.02.2000
8.	MPZP terenu w rejonie ulic: Tuwima i Kruczkowskiego	27.09.2001
9.	MPZP „Poznańska 201-207”	23.05.2002
10.	MPZP w rejonie ulicy Wysokiej	30.12.2002
11.	MPZP terenu „Regionalnej Strefy Gospodarczej Rypinek”	27.03.2003
12.	MPZP dla osiedla „Dobrzec”	22.05.2003
13.	MPZP „Chmielnik – część południowa”	25.09.2003
14.	MPZP „Tyniec”	25.09.2003
15.	MPZP terenu ograniczonego ulicami Częstochowską, Budowlanych, Polną i planowaną „Trasą Bursztynową”	29.12.2003
16.	MPZP „Chmielnik – północ”	w opracowaniu
17.	MPZP „Zawodzie”	w opracowaniu
18.	MPZP w rejonie ulic: Celtycka – Słowiańska	w opracowaniu
19.	MPZP terenu w rejonie ulicy Braci Niemojowskich	w opracowaniu
20.	MPZP dla osiedla Dobrzec-Północ	w opracowaniu
21.	MPZP terenu w rejonie ulicy Owsianej	w opracowaniu
22.	MPZP Sulisławice-Kolonia	w opracowaniu
23.	MPZP terenów położonych na osiedlu Rajsków	w opracowaniu
24.	MPZP dla Dobrzec - Zachód	w opracowaniu
25.	MPZP dla Dobrzec – Zachód – część południowa	w opracowaniu
26.	MPZP dla strefy usługowo-handlowej w rejonie Al. Wojska Polskiego	w opracowaniu
27.	MPZP terenu w rejonie ulicy Toporowej	w opracowaniu
28.	MPZP „Wieża Ciśnień”	nie rozpoczęty

29.	MPZP terenu w rejonie ulic: Gościńska, Domowa	nie rozpoczęty
30.	MPZP „Las Winiarski”	nie rozpoczęty
31.	MPZP „Zachodnia”	nie rozpoczęty
32.	MPZP „Huby”	nie rozpoczęty

Źródło: Urząd Miejski w Kaliszu.

Oprócz wspomnianych w powyższej tabeli planach miejscowych, w ramach polityki przestrzennej miasta należy zwrócić również uwagę na zapisy odnoszące się do koncepcji zagospodarowania przestrzennego terenów Sołectwa Dobrzec oraz wydanych decyzji dotyczących lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

W przypadku opracowywania planów miejscowych, wskazuje się konieczność uwzględniania przy projektowaniu nowej i modernizacji już istniejącej zabudowy potrzeb osób niepełnosprawnych.

4.1.1. OKREŚLENIE OBSZARÓW, DLA KTÓRYCH SPORZĄDZENIE PLANÓW MIEJSCOWYCH JEST OBOWIĄZKOWE LUB POŻĄDANE Z UWAGI NA ISTNIEJĄCE UWARUNKOWANIA

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (art. 10 ust. 2 pkt. 8) mówi, że w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy określa się obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Do obszarów takich należą:

- wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości,
- rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
- obszary przestrzeni publicznej,
- wskazane w przepisach odrębnych, np. tereny górnicze.

Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego to:

- I. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej przy ul. Łódzkiej, Łęgowej i Próżnej,
- II. Tereny budownictwa mieszkaniowego o podwyższonym standardzie i specjalnych wymogach kształtowania krajobrazu miejskiego „Dobrzec Północ” – północna strona ulicy Poznańskiej,
- III. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej pomiędzy ulicami: Łódzką, Kujawską, Gajową, Fromborską, Kołobrzeską i Okręglicką,
- IV. Centrum pielgrzymkowo-turystyczne „Porta Calisia”,
- V. Teren chronionego krajobrazu doliny rzeki Swędrni,
- VI. Teren centrum usługowo-gospodarczego „Wschód”,
- VII. Teren górniczy kopalni iłów „Winiary”,
- VIII. Teren Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Proсны i Kotliny Grabowskiej” (fragment postulowany do ochrony - Piwonice-Wschód),

- IX. Tereny handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² przy ulicy Kordeckiego,
- X. Teren budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnej niskiej intensywności przy ul. Rzymskiej,
- XI. Teren budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego „Huby”,
- XII. Teren budownictwa socjalnego „Szczypiorno”,
- XIII. Teren zespołu przyrodniczo - krajobrazowego „Piskorzewie”,
- XIV. Teren zespołu przyrodniczo - krajobrazowego „Rajsków”,
- XV. Teren budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego w rejonie ulic Owsianej i Pszennej,
- XVI. Tereny zabudowy usługowej przy ul. Warszawskiej.

Za zgodne ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uznaje się nowe plany miejscowe, w których:

- jest zachowana ciągłość przebiegu ustalonych w studium tras komunikacyjnych oraz zachowane są obowiązujące warunki techniczne,
- jest utrzymana z tolerancją do 10%, ta sama co w studium procentowa struktura użytkowania terenów a szczególnie ten sam procent terenów przewidzianych do zainwestowania i terenów otwartych (tereny rolne, leśne i wody powierzchniowe),
- są uwzględnione/ustalone w studium rezerwy terenów pod urządzenia infrastruktury technicznej, społecznej i komunikacyjnej, jeśli zainteresowane podmioty publiczne nie zgłoszą rezygnacji we wniosku do planu, bądź jeśli specjalnie przeprowadzona analiza nie wykaże inaczej,
- są wprowadzone, nie ustalone w studium, a wynikające z uściślenia jego ustaleń dodatkowe kategorie przeznaczenia terenów i warunki ich zagospodarowania.

W trakcie prac nad miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego dopuszcza się możliwość korekty granic terenów przewidzianych do opracowania planów miejscowych.

Zasięg ww. obszarów przedstawiony został na załączniku graficznym do studium.

4.1.2. OBSZARY PROBLEMOWE W ZALEŻNOŚCI OD UWARUNKOWAŃ

I POTRZEB ZAGOSPODAROWANIA WYSTĘPUJĄCYCH W KALISZU

Obszary problemowe występujące w Kaliszu to:

- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi wodami 20-letnią i 100-letnią,
- obszary o bardzo trudnych warunkach posadowienia budynków,
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji,

W przypadku byłych jak i potencjalnych terenów górniczych, obowiązywać będzie przeznaczenie wskazane na rysunku Studium, przy czym docelowo obszary te po zaprzestaniu działalności odkrywkowej przeznaczają się do rekultywacji. Szczegółowe warunki rekultywacji zostały przedstawione w rozdziale 3.2.

Zasięg ww. obszarów przedstawiony został na załączniku graficznym do studium.

Z kolei do terenów zamkniętych należą:

- działki nr: 15/3; 16/2; 16/4 obręb Śródmieście będące w użytkowaniu MON¹⁴,
- działki nr: 290 obr. 46; 77/1 obr. 82; 29/1 obr. 94; 39/1 obr. 97; 20/17 obr. 98; 10 i 12 obr. 102; 5 i 7/1 obr. 104; 11/1 obr. 113; 1 obr. 116; 1, 2/6, 2/7, 3 obr. 117; 1 obr. 118; 1 obr. 121; 1 obr. 122; 73/7 obr. Kalisz Nosków; 134/2 obr. Kalisz Szczypiorno; 464 obr. Kalisz Winiary będące w użytkowaniu wieczystym Przedsiębiorstwa Państwowego „Polskie Koleje Państwowe”¹⁵.

4.1.3. OBSZARY WSKAZANE DO OBJĘCIA PROGRAMAMI REWITALIZACJI

Obszary przewidziane do objęcia programami rewitalizacji w mieście Kaliszu to:

- teren pomiędzy ulicami: Mostową, Ciasną, Żółtą, Parczewskiego, Franciszkańską, Targową i Babina,
- teren po jednostce wojskowej przy ul. Poznańskiej.

Zasięg ww. obszarów przedstawiony został na załączniku graficznym do studium.

Niezależnie od granic terenów założonych w obu programach rewitalizacji ustalenia studium nie ograniczają możliwości rozszerzenia obszarów objętych programami. W szczególności dotyczy to programu rewitalizacji terenów miejskich, który może ulegać modyfikacjom, w tym również w zakresie dotyczącym przebiegu granic i wielkości obszaru.

Podobnym korektom może zostać poddany teren po jednostce wojskowej przy ul. Poznańskiej z uwagi na fakt, że część zadań inwestycyjnych określonych w programie, a integrujących centrum miasta z terenami powojskowymi wykracza poza granice oznaczone na rysunku studium.

¹⁴ Na podstawie Decyzji Ministra Obrony Narodowej Nr 0-11/MON z dnia 28 grudnia 2000 r., w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie Obrony Narodowej.

¹⁵ Na podstawie Decyzji nr 42 Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 28 grudnia 2000 r., w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych.

Ponadto założenia studium nie ograniczają wprowadzania innych obszarów poddanych programom rewitalizacji.

4.2. GOSPODARKA GRUNTAMI

Ustala się następujące zadania gospodarki gruntami wynikające z kierunków rozwoju przestrzennego miasta :

- a) przeprowadzenie wykupu, bądź wywłaszczenia terenów przeznaczonych na cele publiczne, a w szczególności dla:
 - realizacji inwestycji wpływających na usprawnienie układu komunikacyjnego;
 - realizacji magistralnych ciągów infrastruktury technicznej z urządzeniami umożliwiającymi inwestowanie na terenach rozwojowych (w zakresie zadań realizowanych przez miasto);
 - realizacji budownictwa mieszkaniowego społecznego;
 - usług publicznych (w tym szczególnie z zakresu oświaty);
 - organizacji systemu zieleni publicznej;
- b)przeprowadzenie scalania i podziału terenów przewidzianych dla zorganizowanego budownictwa jednorodzinnego, w celu przygotowania ich dla indywidualnych lub komercyjnych inwestorów;
- c)uporządkowania własności ulic miejskich, wraz z niezbędnymi poszerzeniami pasów ulicznych, w celu zapewnienia możliwości realizacji uzbrojenia podziemnego, zapewnienia dojazdu pojazdów straży pożarnej oraz innych służb specjalnych;
- d)tworzenie komunalnego zasobu gruntów w celu zabezpieczenia roszczeń za działki;
- e) pozyskiwanie zasobu gruntów dla prowadzenia aktywnej polityki lokalizacyjnej.

Biorąc pod uwagę wymogi harmonijnego rozwoju miasta oraz konieczność ograniczenia nadmiernego rozprzestrzeniania zabudowy i potrzebę ochrony środowiska, założono, że będzie się ono rozwijać przede wszystkim wokół ukształtowanego centrum oraz na kierunkach południowym (Huby, Celtycka - Słowiańska, Sulisławice, Kolonia – Sulisławice, Piwonice), południowo-zachodnim (Szczypiorno), zachodnim (Dobrzec), północnym (Majków i Chmielnik) oraz wschodnim (Tyniec Północ). Jako granice strefy docelowego rozwoju miasta przyjęto granicę terenów zalewowych, korytarza ekologicznego oraz terenów otwartych.

Na podstawie inwentaryzacji urbanistycznej dokonano oceny struktury użytkowania terenów dla tego obszaru. Strukturę prezentuje tabela 3.

Wśród terenów zainwestowanych (4316,08 ha), większość stanowią tereny zabudowy jedno- i wielorodzinnej oraz mieszkaniowo-usługowej (48 %), a także tereny zabudowy usługowej, usługowo-produkcyjnej i produkcyjnej (około 24 %). Nieco ponad 12 % powierzchni stanowią grunty pod transport i infrastrukturę techniczną. Pozostałe 15,6 %

przypada na tereny ofertowe, usługi sportu, cmentarze, parki i ogródki działkowe, które stanowią jednocześnie rezerwę terenową miasta.

Ocenia się, że dla prawidłowego, harmonijnego rozwoju miasta wskaźnik powierzchni terenów zainwestowanych przypadających na jednego mieszkańca powinien wynosić około 250 m². Dotychczas wskaźnik ten wynosił 215,23 m². W wyniku zwiększenia ww. terenów z 2344,48 ha do 4316,08 ha, wskaźnik ten wynosić będzie 396,26 m²/1 mieszkańca.

Tabela 3. Obecna i docelowa struktura użytkowania gruntów w mieście Kaliszu

Rodzaj użytkowania	Obecnie		W projekcie Studium	
	Powierzchnia [ha]	Udział [%]	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (w tym zagrodowej)	832,46	11,98	1334,85	19,21
Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej	-	-	382,00	5,50
Tereny zabudowy wielorodzinnej	233,63	3,36	355,04	5,11
Tereny zabudowy usługowej	170,83	2,48	400,10	5,76
Tereny rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ²	-	-	97,34	1,40
Tereny sportu i rekreacji	25,37	0,36	66,13	0,95
Cmentarze	35,08	0,51	56,12	0,81
Tereny zieleni urządzonej	205,14	2,95	360,43	5,19
Tereny zabudowy techniczno-produkcyjnej	377,64	5,44	108,99	1,57
Tereny zabudowy usługowo-produkcyjnej	-	-	425,76	6,13
Tereny ofertowe	-	-	192,84	2,78
Tereny urządzeń komunikacji	14,21	0,20	29,60	0,43
Tereny przestrzeni publicznej	-	-	1,15	0,02
Tereny infrastruktury technicznej	4,94	0,001	9,96	0,14
Tereny kolei	39,18	0,56	51,73	0,74
Tereny dróg i ulic	406,00	5,84	444,04	6,39
tereny zainwestowane ogółem	2344,48	33,68	4316,08	62,13
Lasy	222,14	3,20	246,62	3,55
Tereny zieleni niskiej	305,57	4,42	418,93	6,03
Tereny rolnicze	4008,35	57,73	1913,52	27,54
Tereny wód powierzchniowych-śródlądowych	66,46	0,97	51,85	0,75
RAZEM	6947,00	100,00	6947,00	100,00

Źródło: opracowanie własne.

4.3. INWESTYCJE PUBLICZNE

Inwestycje służące realizacji celów publicznych są najważniejszym instrumentem rozwoju miasta.

Poprzez te inwestycje osiąga się następujące cele:

- realizuje się politykę państwa (ponadlokalne cele publiczne),
- realizuje się zadania i programy wynikające ze strategii rozwoju województwa,
- zapewnia się wzrost poziomu życia mieszkańców,

-zapewnia się warunki dla przestrzennego rozwoju miasta (realizacja strategii miasta w sferze planowania gospodarczego),

-wzmacnia się atrakcyjność i konkurencyjność dzięki realizacji ważnych, prestiżowych inwestycji,

-krystalizuje się strukturę i kształtuje nowe obszary aktywności.

Ustala się następujące ważniejsze inwestycje służące realizacji celów publicznych:

- ❑ realizację drugiego etapu budowy oczyszczalni dla Kalisza,
- ❑ budowę zbiornika retencyjnego w Wielowsi Klasztornej dla ochrony przeciwpowodziowej Kalisza,
- ❑ uruchomienie terminalu subregionalnego w ramach tworzonego centrum logistycznego Poznania w zespole miast Kalisz – Ostrów Wielkopolski,
- ❑ utworzenie Wielkopolskiego Centrum Informacyjnego w Kaliszu,
- ❑ włączenie do dróg ekspresowych drogi nr 12 - Poznań – Pleszew – Kalisz – Sieradz,
- ❑ włączenie do dróg głównych ruchu przyspieszonego drogi nr 25 – Ostrów, Kalisz, Konin,
- ❑ budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej i deszczowej na osiedlach Rajsków, Piwonice, Winiary, Szczypiorno, Chmielnik, Miła i Majków,
- ❑ przedłużenie Trasy Stanczukowskiego na odcinku od ul. Majkowskiej do ul. Łódzkiej – włączenia do drogi krajowej 25 i 12,
- ❑ budowa Trasy Bursztynowej na odcinku od ul. Łódzkiej do ul. Wrocławskiej,
- ❑ modernizacja ul. Łódzkiej na odcinku od mostu do granic miasta,
- ❑ modernizacja ul. Elektrycznej z przebudową skrzyżowania ul. Częstochowskiej – Ks. Jolanty wraz z odwodnieniem i ścieżkami rowerowymi,
- ❑ budowa II etapu Gimnazjum na osiedlu Dobrzec wraz z halą widowiskowo-sportową i salą treningową (11),
- ❑ modernizacja miejskiego systemu ciepłowniczego na osiedlach mieszkaniowych i starej części miasta,
- ❑ modernizacja ul. Wrocławskiej wraz z odwodnieniem, oświetleniem i ścieżkami rowerowymi,
- ❑ modernizacja wałów przeciwpowodziowych w dzielnicy Rajsków,
- ❑ budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w ulicach asfaltowych II etap m.in. w Sulisławicach, Dobrzecu Płn.,
- ❑ budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz sieci wodociągowych na terenach objętych uchwalonymi mpzp,
- ❑ regulacja cieków Krępiczy i Piwonki, z utworzeniem polderów zalewowych oraz budową kolektora deszczowego w ul. Zachodniej,

- ❑ rekultywacja wysypiska odpadów komunalnych w Kamieniu,
- ❑ dokończenie budowy ul. Stanisława Wojciechowskiego i budowa ul. M. Skłodowskiej – Curie (do Alei Wojska Polskiego),
- ❑ dobudowa skrzydła do budynku przy ul. Kościuszki 1a,
- ❑ budowa ścieżki rowerowej do tamy na Szałe,
- ❑ zagospodarowanie strefy ochronnej grodziska średniowiecznego na Zawodziu,
- ❑ budowa odcinka drogi krajowej nr 25 od planowanego węzła drogowego w rejonie przedłużenia Alei Wojska Polskiego do ul. Poznańskiej wraz z odwodnieniem, oświetleniem i ścieżką rowerową,
- ❑ budowa odcinka drogi krajowej od ul. Poznańskiej do ul. Majkowskiej (połączenie do drogi krajowej nr 12 i 25),
- ❑ budowa drugiej jezdni ul. Nowy Świat od Rogatki do ulicy Rzemieśniczej wraz z kanalizacją deszczową, oświetleniem i ścieżką rowerową,
- ❑ modernizacja ulicy Warszawskiej od ul. Moniuszki do ul. Łódzkiej wraz z modernizacją odwodnienia, oświetlenia i budową ścieżek rowerowych,
- ❑ modernizacja ul. Skarszewskiej od ul. Stawiszyńskiej do Alei Gen. Sikorskiego wraz z odwodnieniem, oświetleniem i ścieżką rowerową,
- ❑ modernizacja ulicy Stawiszyńskiej od ulicy Godebskiego do granicy miasta, wraz z modernizacją odwodnienia i oświetlenia i budową ścieżek rowerowych,
- ❑ kontynuowanie budowy systemu ścieżek rowerowych łączących centrum miasta z osiedlami mieszkaniowymi oraz umożliwiającymi wyjazd z miasta w kierunku na Szałe i do Gołuchową, wzdłuż modernizowanych ciągów drogowych oraz nowo budowanych układów komunikacyjnych.

Prócz tego planuje się realizację:

- ❑ projektu - Porta Calisia - centrum obsługi pielgrzymek i ruchu turystycznego (1),
- ❑ Centrum Sportu, Rehabilitacji i Rekreacji (2),
- ❑ Kaliskiego Centrum Akademickiego (3),
- ❑ Kaliskiego Parku Archeologicznego (4) i projektu Błoni Szlaku Bursztynowego (5),
- ❑ projektu Centrum Komunikacyjne (6),
- ❑ projektu - Centrum Zachód (7),
- ❑ Centrum Rekreacyjno-Kongresowego (8),
- ❑ programu podniesienia jakości przestrzeni publicznej ul. Górnośląskiej (9),
- ❑ Centrum Sportów Zimowych przy ul. Tuwima (10).

Zapewnienie realizacji inwestycji publicznych wymagać będzie przede wszystkim:

- podjęcia działań dla uzyskania odpowiednich decyzji administracyjnych,

- pozyskania terenów – wykupu, ewentualnie zastosowania innych form pozyskania gruntu,
- przystąpienia do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – w odniesieniu do inwestycji planowanych do realizacji w dalszym horyzoncie czasowym.

4.4. MARKETING

Marketing obejmujący analizy rynkowe, segmentację rynku, kształtowanie produktu miejskiego, promocję, reklamę jest adresowany do:

- mieszkańców miasta,
- lokalnych podmiotów gospodarczych,
- firm, osób i instytucji spoza Kalisza.

Wyróżnia się następujące podstawowe zadania marketingu:

- informowanie o gminie i planach jej rozwoju, tworzenie wizerunku gminy,
- kształtowanie opinii społecznej i podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców o problemach rozwoju miasta; wyjaśnianie zasad i uwarunkowań rozwoju, kompetencji władz publicznych, problematyki inwestycji publicznych, uzyskiwania korzyści globalnych poprzez ograniczanie uprawnień społeczności lokalnych i jednostek,
- uzyskanie akceptacji społecznej, przychylności, a także współdziałania przy realizacji celów,
- pozyskanie dla ich realizacji kapitału i potencjału wykonawczego.

Działania promocyjne obejmą zarówno skierowane do wewnątrz jak i działania tworzące wizerunek miasta.

Działania skierowane do wewnątrz to:

- kształtowanie świadomości społecznej,
- zmierzające do uzyskania akceptacji i współdziałania, skierowane do ogółu mieszkańców oraz do rozmaitych grup społecznych takich jak: lokalnych społeczności, grup zawodowych, grup interesu, grup politycznych.

Działania skierowane na zewnątrz:

- tworzące wizerunek miasta w kraju i za granicą,
- promocja skierowana do szerokiego kręgu odbiorców na wysokim poziomie ogólności i możliwie atrakcyjna w formie,
- promocja skierowana do firm i agencji działających w tej branży, wymagająca informacji szczegółowej zarówno w zakresie oferowanych atrakcji jak i warunków pobytu,
- skierowane na pozyskanie kapitału i potencjału wykonawczego.

ANEKS NR 1 - ZAŁOŻENIA ROZWOJU SPOŁECZNO -GOSPODARCZEGO

1. ANALIZA ROZWOJU DEMOGRAFICZNEGO

W 1996 r. opracowana została prognoza demograficzna dla miasta Kalisza¹⁶.

Według wymienionej Prognozy stan ludności Kalisza w latach 2000, 2005 i 2010 miał wynosić odpowiednio: 107 825 osób, 110 358 i 113 009 osób. Z kolei przyrost naturalny i migracje powinny się kształtować następująco:

- przyrost naturalny:
 - 166 osób w 2000 r.,
 - 421 osób w 2005 r.,
 - 374 osób w 2010 r.
- migracja:
 - 133 osób w 2000 r.,
 - 203 osoby w 2005 r.,
 - 74 osoby w 2010 r.

Na podstawie ww. prognozy stwierdzono, iż w latach 1996 – 2010:

- obniży się liczebność grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym z 25 975 osób do 24 230 osób (o 1745 osób),
- znacznie powiększy się liczebność grupy ludności w wieku produkcyjnym z 65 767 osób do 72 418 osób (o 6651 osób),
- wzrośnie liczebność grupy ludności w wieku poprodukcyjnym z 15 054 osób do 16 361 osób (o 1307 osób).

Tabela 4. Prognoza demograficzna dla miasta Kalisza

Grupy wiekowe w latach	Stan ludności*				
	Lata				
	2000	2005	2010	2015	2020
Ogółem	106436	106137	106765	107665	107962
0-2	3076	3059	3576	3508	3175
3-6	4611	4101	4271	4900	4634
7-12	7679	6856	6163	6441	7254
13-15	4328	3755	3295	3029	3198
16-18	5110	4085	3799	3235	3143
19-24	9925	9337	7706	6963	6015
0-17	23054	20488	19854	20023	20377
18-59K/64M	67420	68907	67807	65095	62463
18-44	41710	41030	41362	40944	38441
45-59K/64M	25710	27877	26445	24151	24022
K 60+/M 65+	15962	16742	19104	22547	25122

Stan w dniu 31 grudnia.

Źródło: Prognoza ludności według wieku w przekroju powiatów na lata 2000-2020.

GUS Warszawa 2000.

¹⁶ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza, Zarząd Miasta Kalisza 1998 r. s. 65.

Z kolei prognoza demograficzna dla miasta Kalisza na lata 2000-2020 sporządzona przez Główny Urząd Statystyczny różni się w swoich założeniach od prezentowanej powyżej. Wynika z niej bowiem, iż liczba mieszkańców w 2010 r. osiągnie poziom ok. 107 tys., a w 2020 r. zaledwie o tysiąc osób więcej. Oczywiście rozstrzygnięcie obecnie na temat liczby ludności Kalisza w przyszłości jest bezzasadne z uwagi na rozbieżności natury statystycznej, oraz szybkość dokonujących się zmian o charakterze ekonomicznym.

Analizując sytuację demograficzną miasta Kalisza w latach 1995-2002, można zauważyć iż liczba ludności systematycznie rośnie. O ile pod koniec 1995 r. liczba mieszkańców wynosiła 107 149, to już w 2002 r. 109 624, a więc wzrosła o 2,3 %. Z kolei w roku następnym tj. 2003 nastąpił nieznaczny spadek do poziomu 108 920 osób.

Okolo 11 tys. mieszkańców miasta to osoby niepełnosprawne, w tym ok. 5 tys. z dysfunkcją narządu ruchu.

Udział liczby kobiet w ogólnej liczbie ludności jest stały i wynosi nieco ponad 53 %.

Mimo niewielkiego stałego wzrostu liczby mieszkańców, w dalszej perspektywie należy raczej spodziewać się jej spadku. Powodem tego zjawiska jest obniżająca się liczba urodzeń żywych przy jednocześnie stałej liczbie zgonów. O ile bowiem w 1995 r. przyrost naturalny wynosił zaledwie – 0,3 ‰ to już w 2002 r. osiągnął poziom – 1,87 ‰, a w 2001 r. był najniższy (- 2,23 ‰).

Tabela 5. Sytuacja demograficzna w Kaliszu w latach 1995-2003

Lata	Ludność*					Urodzenia żywe ogółem	Zgony ogółem	Przyrost naturalny [%]
	Ogółem	Kobiety	w wieku					
			przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym			
1995	107149	56892	26404	65292	15010	1162	1202	-0,3
1996	107078	56959	25791	65777	15178	1094	1114	-0,1
1997	106970	56780	25143	66158	15418	1089	1137	-0,4
1998	106956	56781	24436	66670	15535	1062	1199	-1,28
1999	106802	56735	23828	66983	15765	1029	1137	-1,01
2000	108216	57504	23591	68229	16277	1058	1117	-0,54
2001	108056	57531	22707	68447	16519	954	1195	-2,23
2002	109624	58221	21915	70311	17159	932	1138	-1,87
2003	108920	57820	21139	70443	17338	949	1058	-1,00

* stan na 30 czerwca wg faktycznego miejsca zamieszkania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR, www.stat.gov.pl, Strategia Rozwoju Kalisza na lata 2004-2013, Kalisz listopad 2004.

Tabela 6. Sytuacja demograficzna w Kaliszu w [%] w latach 1995-2003

Lata	Ludność*				
	Ogółem	Kobiety	w wieku		
			przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
1995	100	53,10	24,64	60,94	14,01
1996	100	53,19	24,09	61,43	14,17
1997	100	53,08	23,50	61,85	14,41
1998	100	53,09	22,85	62,33	14,52
1999	100	53,12	22,31	62,72	14,76
2000	100	53,14	21,80	63,05	15,04
2001	100	53,24	21,01	63,34	15,29
2002	100	53,11	19,99	64,14	15,87
2003	100	53,08	19,41	64,67	15,92

* stan na 30 czerwca wg faktycznego miejsca zamieszkania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR, www.stat.gov.pl, Strategia Rozwoju Kalisza na lata 2004-2013, Kalisz listopad 2004.

Na realny spadek liczby ludności ma wpływ niewątpliwie malejący wskaźnik przyrostu naturalnego, jednakże nie jest to czynnik decydujący. Spadająca liczba urodzeń spowodowana jest niepewną sytuacją ekonomiczną ludności, która po części skutkuje wydłużaniem się okresu wstępowania w związki małżeńskie, w efekcie czego liczba małżeństw jest niższa niż to miało miejsce w latach poprzednich.

W grupie osób w wieku przedprodukcyjnym, ich udział w ludności ogółem zmniejszył się o 5,23 punkty procentowe z 24,64 % w 1995 r. do 19,41 % w 2003 r. Nieznaczny wzrost nastąpił wśród populacji w wieku poprodukcyjnym (1,91 punktów % w ogólnej liczbie mieszkańców) do poziomu 17338 osób. Z kolei udział % grupy produkcyjnej uległ zwiększeniu o 3,73 punktów % do nieco ponad 70 tys. Analizując jednakże poszczególne grupy wiekowe, można stwierdzić, iż ludność w grupie I zmniejszyła się o 5265 osób (około 20 %), natomiast w grupie II i III uległa zwiększeniu odpowiednio: 5151 osób (7,89 %) i 2328 osób (15,51 %).

Podsumowując można stwierdzić, iż w perspektywie najbliższych kilku lat sytuacja demograficzna miasta nie ulegnie zmianom. Na taki stan rzeczy składa się kilka czynników, a mianowicie:

- stosunkowo wysoki wskaźnik bezrobocia – brak stabilizacji ekonomicznej ludności,
- niski (ujemny) wskaźnik przyrostu naturalnego wywołany m.in. spadkiem liczby urodzin,
- malejąca liczba zawieranych małżeństw,
- malejąca liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i jednoczesny jej wzrost w grupie poprodukcyjnej (starzenie społeczeństwa).

Trudno jest obecnie prognozować liczbę mieszkańców miasta, jednak biorąc pod uwagę dotychczasową sytuację demograficzną, zmiany dotyczące liczby ludności będą

kształtować się na poziomie około 2 % w ciągu najbliższych 15 lat (zarówno wzrost jak i spadek).

2. ANALIZA RYNKU PRACY

Pracujący

Podstawową przesłanką kształtującą potencjał zasobów pracy są zmiany liczebności ludności w wieku produkcyjnym.

Podstawowym wyznacznikiem stopnia równowagi na rynku pracy jest wielkość bezrobocia mierzona stopą bezrobocia.

O zmianach jego rozmiarów decydować będzie wiele czynników między innymi:

- ❑ strategia działających w mieście podmiotów gospodarczych (wielkość bezrobocia zależy będzie od kondycji finansowo - gospodarczej przedsiębiorstw);
- ❑ przekształcenia własnościowe;
- ❑ restrukturyzacja rolnictwa, w tym na terenach sąsiednich gmin (walka z bezrobociem agrarnym);
- ❑ proces napływu kapitału zewnętrznego, w tym zagranicznego;
- ❑ zmiany w systemie edukacji (dostosowanie struktury kształcenia do potrzeb rynku, a więc przeciwdziałanie bezrobociu absolwentów, podniesienie poziomu wykształcenia, a przez to zwiększenie aktywności zawodowej).

Lokalny rynek pracy charakteryzuje się :

-posiadaniem wysokokwalifikowanej kadry oraz bazą szkoleniową - m.in. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Wyższe Seminarium Duchowne, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej. Ponadto funkcjonuje Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych oraz powstające filie renomowanych państwowych uczelni poznańskich i łódzkich (Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Politechnika Poznańska czy Wyższa Szkoła Finansów i Informatyki w Łodzi),

-możliwościami przyrostu nowych miejsc pracy dzięki:

- stosunkowo dobrze rozbudowanej infrastrukturze tzw. otoczenia biznesu (banki, biura doradcze);
- środowisku sprzyjającemu działalności gospodarczej;
- napływowi kapitału zewnętrznego, w tym zagranicznego.

Do negatywnych czynników wpływających na kształtowanie rynku pracy w Kaliszu należą:

- pogłębiający się proces starzenia się lokalnych zasobów pracy (w tym wzrost udziału ludności w wieku niemobilnym);
- ograniczona mobilność przestrzenna zasobów pracy (migracje stałe i wahadłowe);

- zjawisko pracy nierejestrowanej,
- wysoki udział młodzieży wśród bezrobotnych.

Zagrożeniem dla prawidłowego kształtowania rynku pracy są:

a) po stronie popytowej:

- niezakończone procesy restrukturyzacji wielu podmiotów gospodarczych;
- nadal niewielki udział sektora małych i średnich przedsiębiorstw, gwarantujących najwyższe tempo przyrostu liczby miejsc pracy;
- nadmierna koncentracja miejsc pracy;

b) po stronie podażowej:

- prawdopodobny wzrost obciążenia ludności w wieku produkcyjnym grupą zawodowo – bierną;
- relatywne zawężenie się grupy produkcyjnej związane ze zmianami struktury wewnątrz grupy (mały udział ludzi w wieku mobilnym, który można rekompensować poprawnym prowadzeniem odpowiedniej polityki migracyjnej);
- niskie tempo przyrostu ludności związane z ograniczeniem napływu migracyjnego do miasta.

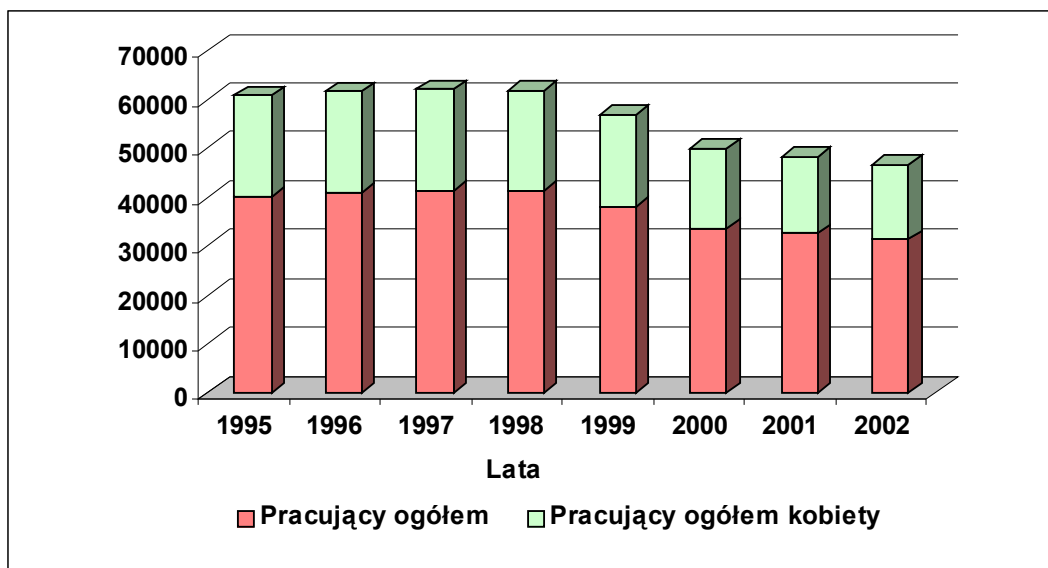
Podstawowym zadaniem w przyszłości będzie dążność do równoważenia zachwianej równowagi na miejscowym rynku pracy.

Tabela 7. Pracujący w Kaliszu w latach 1995-2002

	Lata							
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Pracujący ogółem	40170	40976	41431	41271	38039	33602	32521	31347
Pracujący ogółem kobiety	20645	20631	20573	20547	18707	16303	15853	15393

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR, www.stat.gov.pl

Rysunek 1. Pracujący w Kaliszu w latach 1995-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR, www.stat.gov.pl

Bezrobocie

W ciągu ostatnich 15 lat, zjawisko bezrobocia stało się istotnym problemem o charakterze społeczno-gospodarczym. Według stanu na koniec czerwca 2004 r., w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu zarejestrowanych było 7870 osób. Miasto będąc największym skupiskiem ludności regionu kaliskiego, stanowi jednocześnie największy rynek pracy, gdyż tu właśnie zlokalizowane są główne zakłady takie jak: FWR Runotex S.A., ZPJ „Wistil” S.A., FFIK „Haft” S.A., Big Star Ltd., OSM w Kaliszu, FPC „Kaliszanka” Sp. z o.o., „Hellena” S.A., Nestle Polska S.A. Oddział Kalisz, Pratt & Whitney, Aerotech, WSK-PZL-Kalisz S.A., Koncern Energetyczny ENERGA S.A. Oddział Energetyka Kaliska w Kaliszu, „Calisia” Sp. z o.o..

Powstanie zjawiska bezrobocia na obszarze Kalisza to efekt zmian strukturalnych w gospodarce. Kształtowanie się zjawiska bezrobocia w mieście i kraju przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 8. Stopa bezrobocia w latach 1996-2004

Stopa bezrobocia [%]		
Lata*	Kalisz	Polska
1996	11,9	13,2
1997	8,3	10,3
1998	7,9	10,4
1999	10,8	13,0
2000	13,0	15,0
2001	15,7	17,4
2002	16,0	18,1
2003	16,2	18,0
2004**	16,2	19,5

* stan na 31 grudnia., ** stan na 30 czerwca.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu.

Analizując zjawisko bezrobocia w Kaliszu na przestrzeni ostatnich 8 lat, można stwierdzić iż jest ono zbieżne z sytuacją gospodarczą kraju. Spadek bezrobocia do 7,9 % w 1998 r. został skutecznie wyhamowany na rzecz szybkiego wzrostu w kolejnych trzech latach, by ostatecznie w czerwcu 2004 r. osiągnąć poziom 7870 osób, a więc o 8,3 % więcej niż 6 lat wcześniej.

Tabela 9. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Kaliszu w latach 1995-2004

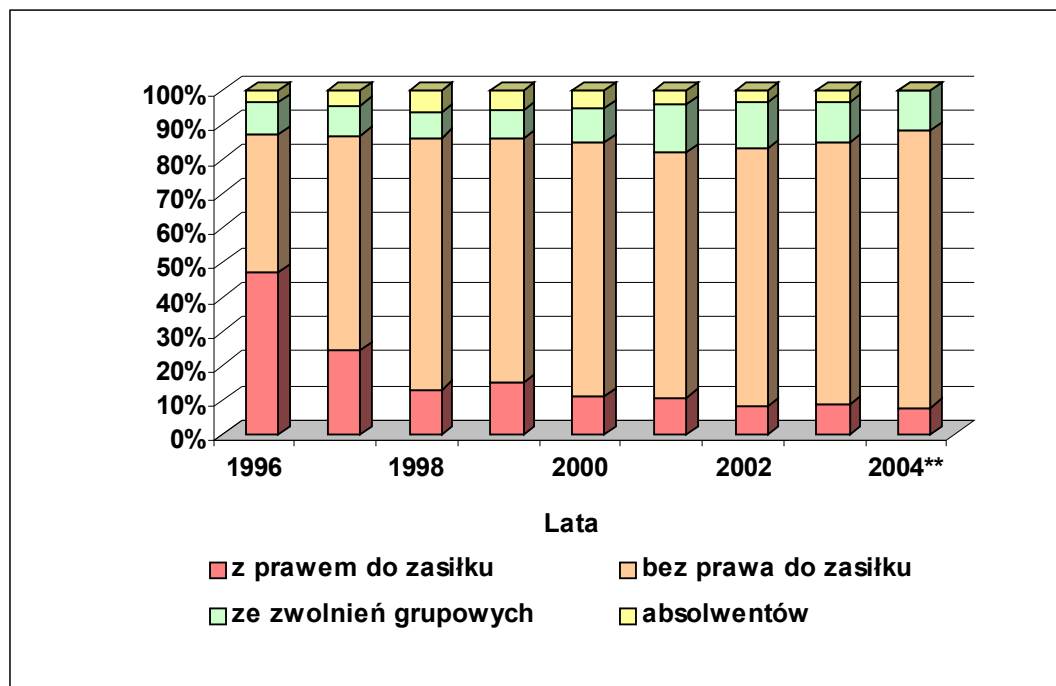
LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH										
Kalisz										
Lata*	Ogółem	Kobiety	z prawem do zasiłku		bez prawa do zasiłku		ze zwolnień grupowych		absolwentów	
	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K
1996	6469	3844	3506	1984	2963	1860	695	538	256	179
1997	4342	2682	1217	657	3125	2025	431	325	225	132
1998	4441	2560	678	305	3763	2255	373	278	334	199
1999	6231	3560	1093	582	5138	2978	617	423	416	240
2000	7277	4198	953	460	6324	3738	878	595	445	274
2001	8161	4486	1081	514	7080	3972	1353	769	425	280
2002	8037	4227	794	338	7243	3889	1292	721	369	203
2003	8044	4307	829	379	7215	3928	1117	647	348	202
2004**	7870	4282	708	344	7162	3938	1025	596	-	-

* stan na 31 grudnia., ** stan na 30 czerwca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu

O ile jeszcze w 1996 r. w Kaliszu zarejestrowanych było 54,2 % wszystkich bezrobotnych z prawem do zasiłku, o tyle już w połowie 2004 r. wskaźnik ten wynosił jedynie 9,0 %. Liczba osób pobierających zasiłek zmniejszyła się o blisko 80 %. Z kolei zwiększeniu uległa liczba bezrobotnych, która utraciła pracę w wyniku zwolnień grupowych z 695 w 1996 r. do 1025 w czerwcu 2004 r. Niewątpliwie negatywnym zjawiskiem jest nadal rosnąca grupa bezrobotnych absolwentów, o blisko 36 % z 256 w 1996 r. do 348 w 2003 r.

Rysunek 2. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Kaliszu w latach 1995-2004*

* stan na 31 grudnia; ** stan na 30 czerwca.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu.

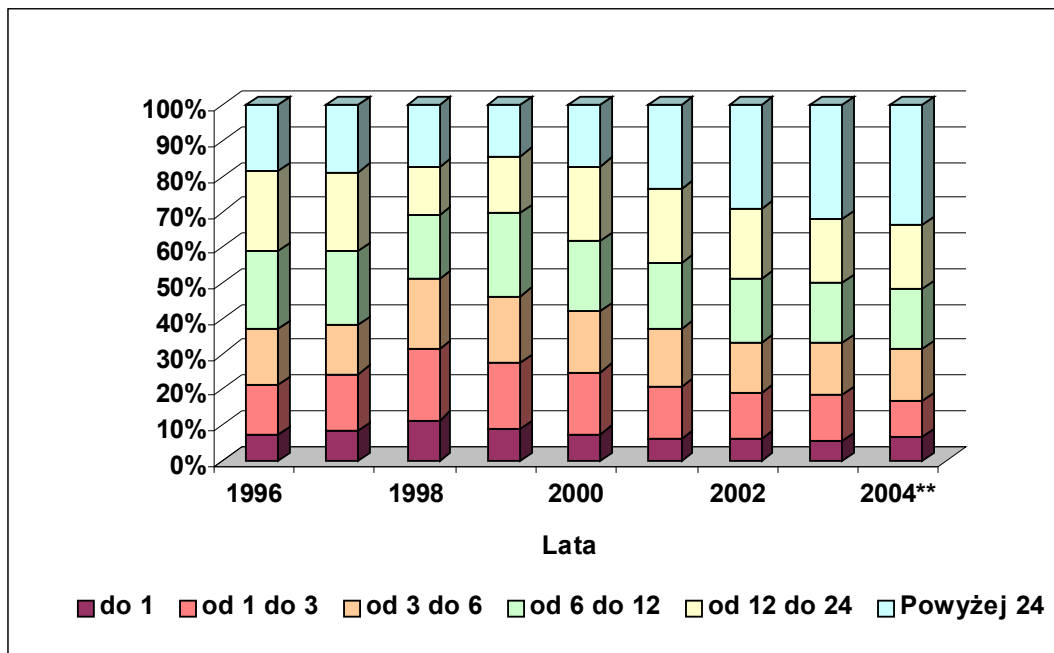
Tabela 10. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg czasu pozostawiania bez pracy w miesiącach w Kaliszu w latach 1996-2004

LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WG CZASU POZOSTAWIANIA BEZ PRACY W MIESIĄCACH												
Lata*	do 1		od 1 do 3		od 3 do 6		od 6 do 12		od 12 do 24		Powyżej 24	
	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K
1996	466	192	897	400	1041	585	1401	824	1476	958	1188	885
1997	356	135	702	354	605	356	907	564	960	660	812	613
1998	507	212	878	389	892	496	790	473	605	425	769	565
1999	540	234	1159	565	1187	646	1449	812	1007	627	889	676
2000	547	230	1270	564	1246	710	1428	841	1545	950	1241	903
2001	501	222	1193	505	1340	694	1515	751	1706	1009	1906	1305
2002	500	204	1019	389	1135	544	1456	704	1598	856	2329	1530
2003	441	181	1032	452	1201	585	1333	660	1465	773	2572	1656
2004**	539	257	788	375	1157	567	1314	635	1430	762	2642	1686

* stan na 31 grudnia, ** stan na 30 czerwca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu

Rysunek 3. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach w Kaliszu w latach 1996-2004

** stan na 30 czerwca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu

Badając poziom bezrobocia w aspekcie czasu pozostawania bez pracy, najmniej osób było w grupach czasowych do 6 miesięcy, łącznie około 37 % bezrobotnych zarejestrowanych w 1996 r. Najwięcej bo aż 23 % osób reprezentowało grupę od 12 do 24 miesięcy. W pozostałych dwóch przedziałach zarejestrowanych było w sumie nieco ponad 40 % osób pozostających bez pracy. W ciągu ostatnich 8 lat liczba bezrobotnych zmniejszyła się jedynie w grupie: 1-3, 6-12 oraz 12-24 miesięcy. Zdecydowanie niekorzystnym zjawiskiem jest stale rosnąca liczba osób długotrwale pozostających bez pracy, czyli powyżej 2 lat, których liczba na początku 2004 r. wynosiła 31 % wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Kaliszu.

Jeszcze w 1996 r. w ogólnej liczbie bezrobotnych aż 40 % były to osoby nie przekraczające 24 roku życia, a więc ludzie młodzi, głównie absolwenci, którzy w wyniku braku jakiegokolwiek doświadczenia zawodowego mają najwięcej problemów ze znalezieniem pracy. Drugą grupą niemal równie liczną stanowiły osoby w przedziale wiekowym 35-44 lata (1668 w 1996 r.), którzy najpewniej w wyniku zwolnień grupowych na początku lat 90-tych utraciły pracę. Najmniejszą grupę bezrobotnych tworzyły osoby powyżej 55 roku życia, łącznie nieco ponad 2,7 %. Tak niski wskaźnik bezrobocia wśród osób starszych jest niewątpliwie wynikiem stosowanych również obecnie osłon socjalnych m.in. w postaci wcześniejszych emerytur. Po ośmiu latach tendencje w poszczególnych grupach

wiekowych uległy odwróceniu. W grupach: 18-24, 25-34, 35-44, 45-54, pow. 55, wskaźniki wynosiły odpowiednio: 22,0 %, 29,8 %, 21,4 %, 23,1 % i 3,7 %.

Tabela 11. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg wieku w latach w Kaliszu w latach 1996-2004

LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WG WIEKU W LATACH													
Lata*	od 15 do 17		od 18 do 24		od 25 do 34		od 35 do 44		od 45 do 54		od 55 do 59		60 i więcej
	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K	O
1996	6	4	2011	1173	1595	1071	1668	1014	1010	553	160	29	17
1997	2	1	1315	826	1082	754	1108	669	743	399	77	23	15
1998	0	0	1379	805	1061	702	1102	638	813	396	69	19	17
1999	2	0	1964	1133	1621	1036	1437	825	1111	538	72	28	24
2000	1	1	2208	1293	1885	1176	1703	997	1357	701	91	30	32
2001	0	0	2180	1222	2307	1404	1888	1037	1611	782	146	41	29
2002	1	1	1951	996	2315	1348	1848	998	1721	837	177	47	24
2003	0	0	1803	980	2383	1395	1743	946	1850	916	233	70	32
2004**	0	0	1729	956	2342	1396	1687	974	1821	871	258	85	33

* stan na 31 grudnia, ** stan na 30 czerwca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu

Zdecydowanie niekorzystnym zjawiskiem jest szybko rosnące bezrobocie wśród osób posiadających wyższe wykształcenie. Ponad 4,5-krotny wzrost w ciągu ostatnich 8 lat z poziomu 94 osób w 1996 r. do ponad 530 w połowie 2004 r., spowodowany jest rosnącą liczbą absolwentów uczelni wyższych przy jednoczesnym braku odpowiedniej oferty lokalnego rynku pracy, a także niechęcią pracodawców w zatrudnianiu osób nie posiadających doświadczenia zawodowego. Profil nowopowstałych przedsiębiorstw nastawiony jest przede wszystkim na pracowników z wykształceniem co najwyżej średnim – zawodowym. Stosunkowo duży wzrost bezrobotnych można zaobserwować jedynie jeszcze w przypadku osób z tzw. wykształceniem innym, a więc głównie podstawowym i niepełnym podstawowym, bo aż o 23,9 %. W pozostałych grupach absolwentów, szkół średnich ogólnokształcących, średnich zawodowych i zasadniczych zawodowych w okresie lat 1996-2004 nastąpił wzrost odpowiednio 12,4 %; 2,0 % i 11,9 %.

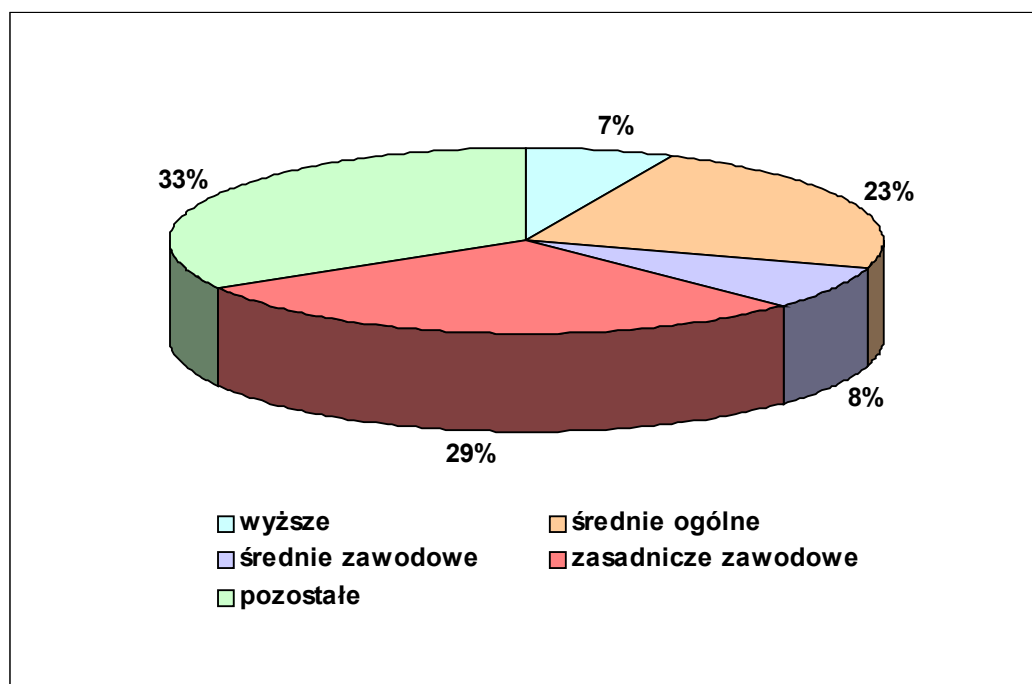
Tabela 12. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg wykształcenia w Kaliszu w latach 1996-2004

LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WG WYKSZTAŁCENIA										
Lata*	wyższe		Średnie ogóln.		średnie zaw.		zasadnicze zawodowe		pozostałe	
	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K
1996	94	60	1610	1154	586	498	2056	1007	2123	1125
1997	71	45	1058	757	374	313	1303	695	1536	872
1998	102	58	1044	721	365	291	1350	634	1580	856
1999	170	107	1570	1033	511	419	1944	946	2036	1055
2000	220	148	610	497	1851	1250	2279	1101	2317	1202
2001	367	241	2018	1294	603	481	2551	1178	2622	1292
2002	405	249	1908	1194	568	430	2518	1092	2638	1262
2003	460	274	1924	1206	619	472	2397	1074	2644	1281
2004**	531	333	1810	1163	598	445	2301	1046	2630	1295

* stan na 31 grudnia, ** stan na 30 czerwca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu.

Rysunek 4. Liczba bezrobotnych w Kaliszu w 2004 r.** wg wykształcenia w [%]

* stan na 30 czerwca.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu.

Tabela 13. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg stażu pracy w Kaliszu w latach 1996-2004

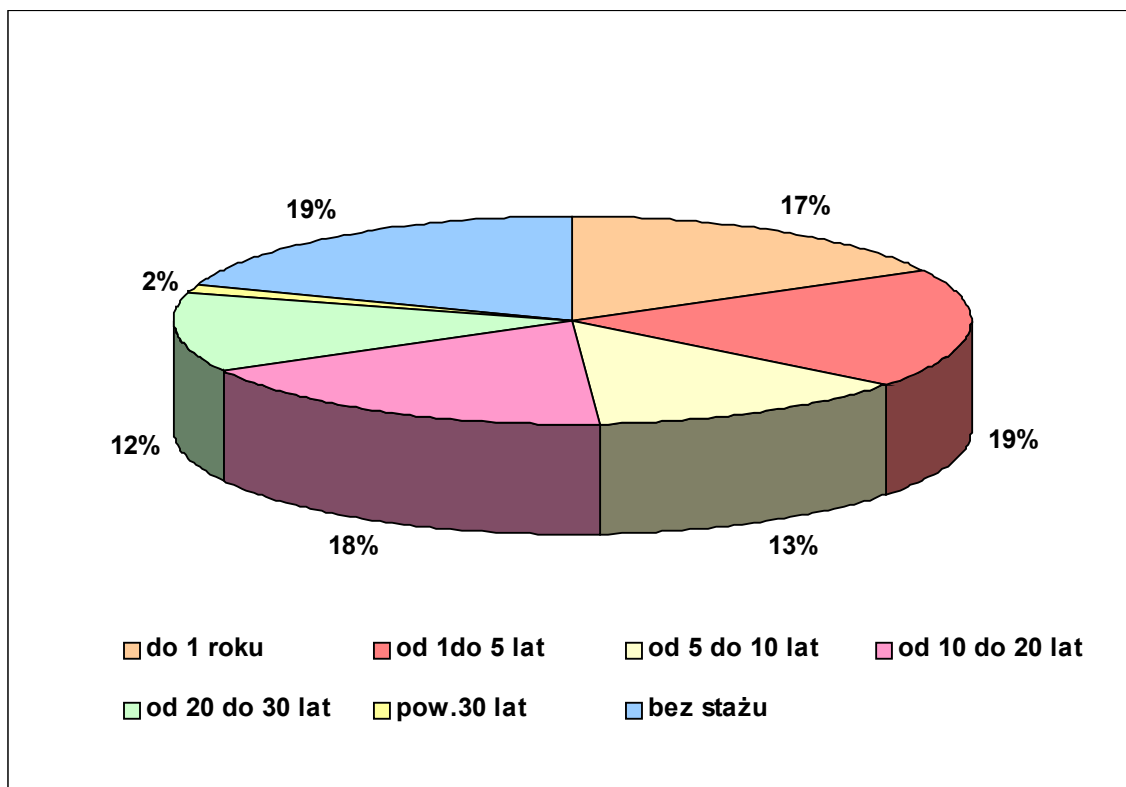
LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WG STAŻU PRACY														
Lata*	do 1 roku		od 1 do 5 lat		od 5 do 10 lat		od 10 do 20 lat		od 20 do 30 lat		pow.30 lat		bez stażu	
	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K
1996	608	418	978	548	869	569	1675	1076	1059	546	353	115	927	572
1997	439	300	604	387	582	376	1146	757	695	362	62	1	814	499
1998	362	229	564	333	541	340	1108	664	665	306	54	3	1147	685
1999	1625	811	1112	600	663	390	957	563	570	280	41	4	1263	912
2000	1852	1083	1191	656	757	448	1142	705	730	389	57	4	1548	913
2001	1892	1069	1373	714	905	496	1364	786	916	454	84	4	1627	936
2002	1702	967	1447	702	1012	540	1325	721	936	455	111	14	1504	828
2003	1389	821	1526	792	1060	555	1416	787	987	476	139	17	1527	859
2004**	1325	799	1466	778	1059	573	1420	798	950	447	121	14	1529	873

* stan na 31 grudnia, ** stan na 30 czerwca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu.

Spośród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w czerwcu 2004 r. blisko 20 % są to osoby bez jakiegokolwiek stażu pracy. Zdecydowanie najmniej bo tylko 1,5 % osób pozostających bez pracy, to osoby z doświadczeniem zawodowym powyżej 30 lat. W pozostałych grupach wskaźnik ten wynosi: do 1 roku – 16,8 %; 1-5 lat – 18,6 %; 5-10 lat – 13,5 %; 10-20 lat – 18,0 %; 20-30 lat – 11,6 %.

Rysunek 5: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg stażu pracy w Kaliszu w 2004r.**

stan na 30 czerwca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kaliszu

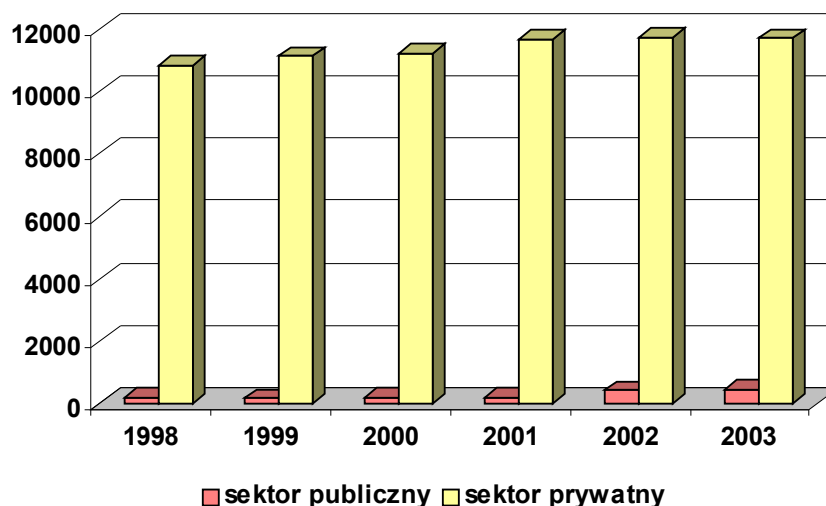
3. GOSPODARKA

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą

Kalisz należy do jednych z najszybciej rozwijających się miast Wielkopolski. Na terenie miasta zarejestrowanych w systemie REGON w 2003 roku było 12153 jednostek gospodarczych, stanowiąc 3,6% ogółu podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do tego samego okresu roku 1998 wzrosła o 1128. Pozytywnym zjawiskiem świadczącym o rozwoju gospodarczym miasta jest wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w ciągu lat 1998-2002 z 11025 jednostek gospodarczych w 1998 roku do 12174 podmiotów w 2002 roku. Największy przyrost firm zanotowano w 2001 roku, wówczas na terenie miasta zarejestrowano 451 nowych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Dokonując przeglądu zarejestrowanych podmiotów gospodarczych funkcjonujących w Kaliszu, należy zwrócić uwagę na dominującą rolę sektora prywatnego, a zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw będących szansą na dalszy rozwój gospodarczy miasta. W końcu 2003 roku zarejestrowanych było 12153 jednostek, z czego 96,4% stanowiły podmioty sektora

prywatnego. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Kaliszu wynosi 111,25 wobec 100,12 w regionie.

Rysunek 6. Podmioty gospodarki narodowej w Kaliszu zarejestrowane w systemie region w latach 1998 - 2003

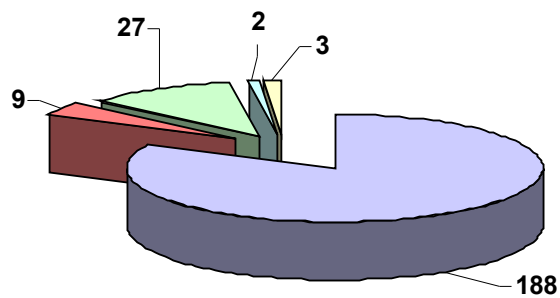
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDR.

Biorąc pod uwagę sektory gospodarki w 2003 roku na terenie miasta, należy zwrócić uwagę na dominującą rolę sektora prywatnego (11 716 jednostek). Nastąpił silny wzrost liczby podmiotów gospodarczych w tym zwłaszcza zakładów osób fizycznych - 9573. Ponadto w sektorze prywatnym działało: 652 spółki prawa handlowego, 117 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, 57 spółdzielni, 12 fundacje oraz 204 stowarzyszenia i organizacje społeczne. Najwyższą dynamiką wzrostu liczby podmiotów gospodarczych działających w sektorze prywatnym w ostatnich pięciu latach charakteryzowała się liczba spółek handlowych (wzrost z 403 w 1998 roku do 652 w 2003 roku), najniższą zaś liczba spółdzielni (spadek o 12 w ostatnich pięciu latach). Według stanu na koniec 2003 r. w sektorze publicznym dominują jednostki prawa budżetowego państwowe i komunalne (188). Liczba pozostałych jednostek przynależnych do sektora publicznego (przedsiębiorstwa państwowe, spółki handlowe, spółki z udziałem kapitału zagranicznego oraz gospodarstwa pomocnicze) na przestrzeni kilku ostatnich lat utrzymuje się na stałym poziomie.

Struktura wielkości podmiotów pod względem wielości nie odbiega od analogicznych wielkości dla województwa i kraju. Prawie 95% podmiotów zatrudnia do 9 pracowników.

Rysunek 7. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według form prawno-organizacyjnych w 2003 roku

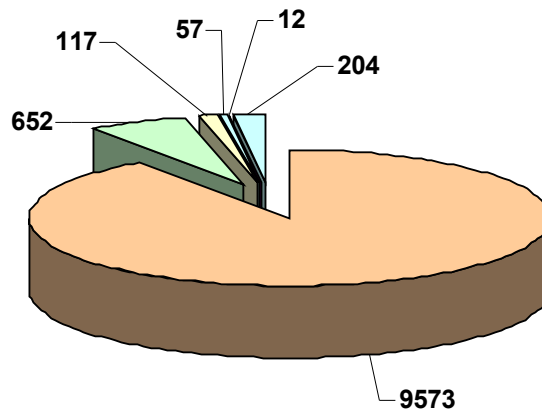
Sektor publiczny

- jednostki prawa budżetowego państwowe i komunalne ogółem
- przedsiębiorstwa państwowe
- spółki prawa handlowego
- spółki z udziałem kapitału zagranicznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDR 2003.

Sektor prywatny

- osoby fizyczne
- spółki prawa handlowego
- spółki z udziałem kapitału zagranicznego
- spółdzielnie
- fundacje

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDR.

W rozwiniętej strukturze gałęziowej największy udział posiadają następujące branże: produkcja tkanin i wyrobów włókienniczych, produkcja artykułów spożywczych i napojów, przetwórstwo metali i przemysł lotniczy oraz produkcja drewna i wyrobów z drewna. Restrukturyzacja dawnych firm państwowych, zmiany form organizacyjno – własnościowych, wprowadzenie nowych technologii i metod zarządzania, dostosowanie się do reguł gospodarki rynkowej zaowocowały wzrostem jakości produkcji oraz pozyskaniem atrakcyjnych rynków zbytu. Walory gospodarcze miasta coraz częściej postrzegane są przez kapitał zagraniczny. Potencjał gospodarczy miasta tworzą duże, liczące się na krajowym rynku firmy z udziałem kapitału rodzimego jak i zagranicznego. Inwestorzy wywodzą się z krajów europejskich (Niemcy, Szwajcaria, Wielka Brytania, Włochy, Grecja, Holandia, Austria, Belgia, Francja), a także z USA, Kanady i Hongkongu. Wśród zagranicznych inwestorów są m.in. takie firmy jak: Nestle S.A. (koncentraty spożywcze), Pratt & Whitney, sp. z o.o. (części do silników lotniczych), Big-Star (tekstylija), Tesco (supermarket). Dziedziną gospodarki absorbującą w największym stopniu kapitał zagraniczny jest przemysł spożywczy.

Najbardziej znaczące firmy Kalisza:

- FWR Runotex S.A.,
- Zakłady Przemysłu Jedwabniczego „Wistil“ S.A.,
- Fabryka Firanek i Koronek „Haft“ S.A.,
- Big Star Ltd.,
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Kaliszu,
- FPC „Kaliszanka” Sp. z o.o.,
- „Producent Soków i Napojów „Hellena” S.A.,
- Nestle Polska S.A. Oddział Kalisz,
- Pratt & Whitney,
- Aerotech,
- WSK-PZL-Kalisz S.A.,
- Koncern Energetyczny ENERGA S.A. Oddział Energetyka Kaliska w Kaliszu,
- „Calisia” Sp. z o.o.

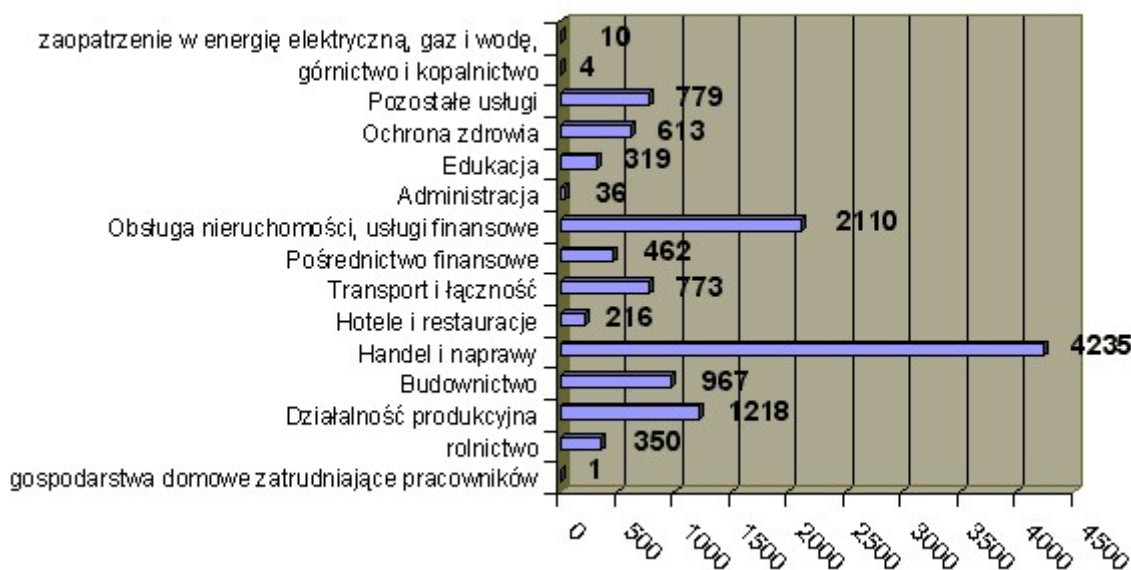
Konsekwencją rozwoju gospodarczego Kalisza stało się powstanie i rozwój licznych placówek obsługujących sferę biznesową: banków, biur doradztwa gospodarczego, finansowego i prawnego, towarzystw ubezpieczeniowych, biur notarialnych, kancelarii adwokackich oraz wielu innych. Do instytucji takich zaliczają się bez wątpienia banki. Obecnie reprezentuje je 25 filii i oddziałów, zarówno banków polskich jak i zagranicznych.

Kaliscy przedsiębiorcy korzystają z kilku regionalnych organizacji gospodarczych, do których należą m.in.: Lokalne Przedstawicielstwo Funduszu Mikro oraz Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości w ramach którego działają m.in.: Inkubator Przedsiębiorczości,

Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości, Biuro Współpracy Europejskiej.

Biorąc pod uwagę strukturę działalności gospodarczej na pierwszym miejscu pod względem liczebności jednostek według stanu z końca 2003 znajduje się działalność prowadzona w sekcji G - handel i naprawy, łącznie z naprawą pojazdów mechanicznych i artykułów użytku osobistego oraz sprzętu domowego. Podmioty zarejestrowane w tej sekcji - 4235 stanowią 34,8% ogółu jednostek gospodarczych prowadzących działalność na terenie miasta, z czego aż 4231 należy do sektora prywatnego. Duży przyrost podmiotów nastąpił w sekcji: obsługa nieruchomości, usługi finansowe. Od 1998 roku przybyło w tej dziedzinie działalności gospodarczej 553 podmiotów. Jest to tendencja charakterystyczna dla wysoko rozwiniętych krajów. W następnej kolejności lokują się podmioty działalności produkcyjnej w liczbie 1218 stanowiąc 10% ogółu zarejestrowanych podmiotów oraz podmioty działające w sekcji budownictwa 967. Zdecydowanie najmniej jednostek funkcjonuje w obrębie sekcji: administracja, górnictwo i kopalnictwo.

Rysunek 8: Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD w 2003r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR.

Ważnym elementem struktury branżowej gospodarki Kalisza jest rolnictwo. Wysoki poziom rolnictwa możliwy jest dzięki rozbudowanemu systemowi doradztwa, badań naukowych i edukacji.

Dokonując analizy zatrudnienia w poszczególnych sekcjach PKD w 2003 roku należy zwrócić uwagę, że najliczniejszą grupę stanowią osoby zatrudnione w sektorze przemysłu (13735 osób w 2003). Liczba ta ulega jednak corocznie zmniejszeniu. Od 1998 roku zatrudnienie w przemyśle zmniejszyło się o 22,5%. Osoby pracujące w przemyśle stanowią

43,8% ogólnej liczby zatrudnionych. Dość liczną grupę stanowią osoby zatrudnione w sektorze usług- usługi rynkowe (9806 osób). Najmniejsza grupa osób pracuje w sektorze rolniczym (69 osób).

W Kaliszu podejmowanych jest szereg działań o charakterze promocyjnym przy wykorzystaniu różnych form, z których najważniejsze to: wydawnictwa i publikacje o mieście w formie elektronicznej i tradycyjnej, w tym również w wersjach obcojęzycznych, strona internetowa miasta, udział w targach i wystawach, prezentacje promocyjne m.in. w Telewizji Polskiej.

Na terenie Kalisza organizowane są cztery imprezy targowe. Są to: Targi Budownictwa, Wyposażenia i Nieruchomości KALBUD, Giełda Turystyki i Sprzętu Sportowo-Turystycznego, Targi Motoryzacyjne oraz Targi Informatyczne.

Miasto uczestniczy również w prezentowaniu swojej oferty, szczególnie turystycznej na wystawach krajowych (Katowice, Poznań) oraz międzynarodowych (Berlin).

Rozwojowi gospodarczemu miasta sprzyjają również kontakty z miastami partnerskimi. Kalisz utrzymuje partnerskie kontakty z następującymi miastami:

- Hautmont (od 1958 r.) Francja,
- Preston (od 1989 r.) Wielka Brytania,
- Erfurt (od 1990 r.) Niemcy,
- Hamm (od 1991 r.) Niemcy,
- Heerhugowaard (od 1992 r.) Holandia,
- Kamieniec Podolski (od 1993 r.) Ukraina,
- Martin (od 1997 r.) Słowacja,
- La Louviere (od 1998 r.) Belgia.

Z kolei wśród miast zaprzyjaźnionych Kalisza są:

- Szentendre – Węgry,
- Adria – Włochy,
- Southampton – Wielka Brytania,
- Tongeren – Belgia.

W 1998 r. Komisja Europejska wyróżniła Kalisz Złotą Gwiazdą Partnerstwa. W 1999 roku miasto zostało wyróżnione przez Komisję Europejską Honorową Flagą Europy za aktywność w kontaktach międzynarodowych. Z kolei w 2003 r. Rada Europy przyznała miastu Honorową Plakietę Rady Europy za zasługi na polu integracji europejskiej i aktywność we współpracy międzynarodowej.

ANEKS NR 2 - ZASOBY PRZYRODY

Obszary i obiekty prawnie chronione:

- *Rezerwat przyrody „Torfowisko Lis”*

Rezerwat zajmuje powierzchnię 4,71 ha i znajduje się na SE miasta. Ochrona rezerwatu realizowana jest na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 08 lipca 1963 roku. Rezerwat został utworzony w celu zachowania ze względów naukowych, zabytkowych i dydaktycznych torfowiska przejściowego z bogatą i rzadką roślinnością. Zarządzenie określa zasady funkcjonowania i ochrony rezerwatu. Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony. Posiada natomiast sporządzoną inwentaryzację przyrodniczą.

- *Pomniki przyrody*

Na terenie Kalisza występuje 60 drzew objętych ochroną pomnikową (47 ustanowionych przez Wojewodę Wielkopolskiego, 13 - przez Radę Miejską). Spośród pomników przyrody ustanowionych przez Wojewodę:

- 28 szt. znajduje się na terenie Parku Miejskiego,
- 4 szt. na terenie Cmentarza Ewangelickiego,
- 2 szt. na terenie Cmentarza Miejskiego,
- 13 szt. na pozostałych terenach.

Dominującymi gatunkami są: wiąz szypułkowy, topola późna, buk zwyczajny i dąb szypułkowy.

Pomniki przyrody ustanowione przez Radę Miejską to 13 dębów szypułkowych znajdujących się na skwerze w pobliżu Muzeum Ziemi Kaliskiej.

- *Las ochronny „Winiary”*

Zgodnie z art. 15 i art. 77 Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o *lasach* (Dz.U.91.101.444), las „Winiary” jest lasem ochronnym, zaliczanym do lasów położonych w granicach administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców. Las Winiarski znajduje się na SE Kalisza i jest kompleksem leśnym o powierzchni ok. 215 ha, przylegającym do sztucznego zbiornika Szale, położonego tuż poza granicami miasta. Przez teren Uroczyska przebiega ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza, funkcjonująca od 1998 roku. Trwała, zrównoważona gospodarka leśna jest prowadzona według obowiązującego planu urządzenia lasu, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony i trwałości utrzymania lasu oraz zrównoważonego wykorzystania poszczególnych funkcji, jakie las spełnia.

ANEKS NR 3 – REJESTR ZABYTEKÓW

Kalisz

- założenie urbanistyczne miasta, nr rej.: 33/A; KL-IV-73/14/56 z 28.02.1956,
- obszar miasta w aktualnych granicach, nr rej. 38/A; KL-IV-83/2/57 z 18.02.1957,
- kolegiata p.w. Wniebowzięcia NMP, 1353, 1790, 1820, nr rej.: 102/A ;KL-III-885/5/65 z 18.01.1965,
- dzwonnica, nr rej.: j.w.,
- dom parafialny, pl. Kilińskiego, 1800-1925, nr rej.: 223/A; KL-III-880/21/69 z 01.02.1969,
- zespół klasztorny bernardynów, ob. jezuitów, k. XVI-XVII, XX, ul. 23 Stycznia, obecnie ul. Stawiszyńska nr rej.: 537/A, L.Rej.59 z 22.09.1930:
 - kościół p.w. Nawiedzenia NMP - j.w.,
 - klasztor - j.w.,
 - dzwonnica, nr rej.: 144/A, KL-III-680/37/68 z 10.07.1968,
 - ogrodzenie z bramą, - j.w.
- zespół klasztorny franciszkanów, ok. pół. XIII, XIV-XVII, ul. Sukiennicza 7, nr rej.: 538/A, L.Rej.60 z 22.09.1930:
 - kościół p.w. św. Stanisława - j.w.,
 - klasztor - j.w.
- zespół klasztorny jezuitów, ul. Kolegialna, św. Józefa, Łazienna, XVI-XIX:
 - kościół p.w. śś. Wojciecha i Stanisława, ob. garnizonowy, nr rej.: 486/A, A.K.721/30 z 22.09.1930,
 - kolegium i pałac arcybiskupi, nr rej.: 89/A, KL-III-885/46/64 12.12.1964,
 - zabudowania korpusu kadetów, nr rej.: 105/A, KL-III-885/37/65 z 22.02.1965.
- zespół klasztorny kanoników laterańskich, ul. Kanonicka 5, XIII-XIX:
 - kościół p.w. św. Mikołaja, ob. par., nr rej.: 536/A, L.Rej.57 z 22.09.1930,
 - klasztor, nr rej.: 99/A, KL-III-885/2/65 z 18.01.1965.
- zespół klasztorny reformatów, ob. Nazaretanek, 2 pół. XVII, XVIII, ul. Śródmiejska, nr rej.: 539/A, L.Rej.61 z 22.09.1930:
 - kościół p.w. śś. Józefa i Piotra z Alkantary - j.w.,
 - klasztor - j.w.,
 - kaplica p.w. św. Jana Nepomucena, nr rej.: 101/A, KL-III-885/4/65 z 18.01.1965.
- kościół fil. p.w. św. Wojciecha, Zawodzie, drewn., 1798, nr rej.: 540//A L.Rej.63 z 22.09.1930,
- cerkiew prawosławna p.w. śś. Piotra i Pawła, ul. Niecała, 1928-30, nr rej.: 691/A ; PSOZ-Kal-IZN-40/29/94 z 03.02.1994,

- cmentarz rzym.- kat., ul. Górnośląska, 1807, 1847, nr rej.: 698/A; PSOZ-Kal-IZN-40/88/94 z 16.08.1994,
- cmentarz prawosławny, ul. Górnośląska 8, 1786, 1844, XX, nr rej.: 729/A; PSOZ-Kal-IZN-40/50/96 z 22.04.1996,
 - ogrodzenie z bramą, nr rej.: j.w.
- cmentarz ewangelicki, ul. Harcerska 2, k. XVII-XX, nr rej.: 751/A PSOZ-Kal-IZN-40/77/98 z 02.12.1998,
- mury miejskie (pozostałości) z basztą „Dorotka”, nr rej.: 103/A, KL-III-885/6/65 z 18.01.1965
- ratusz, Główny Rynek, 1920-27, nr rej.: 661/A; PSOZ-Kal-IZN-40/73/93 z 26.03.1993,
- teatr, pl. Bogusławskiego, nr rej.: 414/A; KL-III-534W8/79 z 15.11.1979,
- wiezienie i budynki więzienne, ul. Łódzka i Winiarska, 1844, nr rej.: 162/A ; KL-III-680/95/68 z 21.08.1968,
- park miejski, 1798, 1881, nr rej.: 95/A; KL-III-885/52/64 z 14.12.1964,
- dom, ul. Babina 1, nr rej.: 156/A; KL-III-680/81/68 z 18.07.1968,
- dom, ul. Babina 2, nr rej.: 147/A ; KL-III-680/40/68 z 10.07.1968,
- dom, ul. Babina 9, nr rej.: 146/A; KL-III-680/39/68 z 10.07.1968,
- koszary Godebskiego, ul. Babina 16, nr rej.: 107/A; KL-III-885/40/65 z 24.02.1965,
- zespół bankowy, Pl. Bogusławskiego 2, nr rej.: 624/A, PSOZ-Kal-IZN-40//97/91 z 16.07.1991,
- dom, ul. Bolesława Chrobrego 27, nr rej.:259/A, KL-III-880/140/69 z 02.05.1969
obiekt rozebrany,
- dom, ul. Bolesława Chrobrego 32, nr rej.: 258/A, KL-III-880/139/69 z 02.05.1969
obiekt rozebrany,
- chałupa, ul. Bolesława Pobożnego 28, drewn., XIX, nr rej.: 148/A, KL-III-680/43/68 z 11.07.1968,
- dom, ul. Broniewskiego 6, ob. św. Stanisława ,nr rej.: 145/A, KL-III-680/38/68 z 10.07.1968,
- chałupa, ul. Częstochowska 125, drewn., nr rej.: 425/A, KL-III-5340/7/80 z 20.10.1980,
- chałupa, ul. Częstochowska 127, drewn., nr rej.: 427/A, KL-III-5340/10/80 z 20.10.1980
- obiekt rozebrany,
- chałupa, ul. Częstochowska 133, drewn., nr rej.: 426/A , KL-III-5340/ 9/80 z 20.10.1980
- obiekt rozebrany,
- hotel „Wiedeński”, ul. Garbarska 1 /Kanonicka 6, nr rej.: 535/A, KL-III-5340/93/90 z 18.10.1990,
- szkoła wojewódzka, ob. liceum im. Asnyka, ul. Grodzka I, 1819, nr rej.: 92/A, KL-III-885/49/64 z 12.12.1964,

- dom (kamienica), ul. Grodzka 11, nr rej.: 739/A ,PSOZ-Kal-IZN-40//98/97 z 29.09.1997,
- dom, pl. św. Józefa I, po 1920, nr rej.: 681/A, PSOZ-Kal-IZN-40/42/93 z 05.07.1993,
- dom, ul. Kadecka I, pół. XIX, nr rej.: 229/A, KL-III-880/30/69 z 03.02.1969,
- dom, ul. Kanonicka I, nr rej.: 533/A , KL-III-5340/58/90 z 16.07.1990,
- dom, ul. Kanonicka 4, nr rej.: 527/A, KL-III-5340/ 97/90 z 03.11.1990,
- dom, pl. Kilińskiego 2, pocz. XX, nr rej.: 696/A,PSOZ-Kal-IZN-40/99/94 z 16.02.1994,
- pałac Pułaskich, pl. Kilińskiego 4,1820-30, nr rej.. 106/A, KL-III-885/39/65 z 24.02.1965,
- dom, ul. Kościuszki 9, nr rej.: 432/A, KL-III-5340/19/81 z 30.04.1981,
- budynek III LO im. Kopernika, ul. Kościuszki 10, 1900-1902, nr rej.: 685/A PSOZ-Kal-IZN40/45/93 z 02.07.1993,
- budynek „Kasy Gubernialnej”, ob. Muzeum OZK, ul. Kościuszki 12, 1909, po 1920, nr rej.: 682/A ,PSOZ-Kal-IZN-40/ 61/93 z 06.07.1993,
- dom, ul. Łazienna 4, nr rej.: 355/A, KL-III-880/392/70 z 03.09.1970,
- budynek administracji wojskowej, ob. biblioteka publiczna, ul. Łazienna 6, k. XVIII, nr rej.: 730/A, PSOZ-Kal-IZN-40/116/96 z 14.06.1996,
- dom, ul. Łazienna 13, nr rej.: 272/A , KL-III-680/221/69 z 14.07.1969,
- dom, ul. Mostowa 4, nr rej.: 143/A, KL-III-680/36/68 z 10.07.1968,
- dom, ul. Niecała 8,1921, nr rej.: 711/A, PSOZ-Kal-IZN-40/93/95 z 26.10.1995,
- dom, Nowy Rynek 5,1860, nr rej.: 638/A ,PSOZ-Kal-5340/145/91 z 21.12.1991,
- przytułek dla starców, Nowy Świat 3, 1855, nr rej.: 160/A, KL-III-880/93/68 z 21.08.1968,
- dom, Nowy Świat 8, nr rej.: 353/A, KL-III-880/389/70 z 30.09.1970,
- dom, Nowy Świat 10, nr rej.: 354/A, KL-III-880/390/70 z 30.09.1970,
- dom, Nowy Świat 12, poi. XIX, nr rej.:232/A, KL-III-880/33/69 z 03.02.1969,
- dom, ul. Podgórze 8,1901-1908, nr rej.: 659/A, PSOZ-Kal-IZN-40/136/92 z 28.12.1992,
- kamienica, ul. Pułaskiego 16,1930-1931, nr rej.: 679/A, PSOZ-Kal-IZN-40/89/93 z 17.06.1993,
- kamienica z oficyną, ul. Pułaskiego 18, nr rej.: 684/A, PSOZ-Kal-IZN-40/80/93 z 16.06.1993,
- dom (kamienica z oficyną), ul. Pułaskiego 24,1911, nr rej.: 742/A, PSOZ-Kal-IZN-40/95/97 z 15.12.1997,
- dom, Rynek Główny 3,1925, nr rej.: 731/A, PSOZ-Kal-IZN-40/109/96 z. 20.09.1996
- dom, Rynek Główny 4, nr rej.: 628/A, PSOZ-Kal-IZN-40/116/91 z 16.10.1991,
- dom (kamienica), ul. św. Stanisława I, 1918, nr rej.: 743/A, PSOZ-Kal-IZN-40/96/97 z 19.12.1997,
- dom, ul. św. Stanisława 3, 1926, nr rej.: 744/A, PSOZ-Kal-IZN-40/ 97/97 z 21.12.1997,

- hotel „Polonia”, ob. dom mieszkalny, ul. św. Stanisława 9, 1937, nr rej.: 686/A PSOZ-KaWZN-40/69/93 09.08.1993,
- dworek, ul. 23 Stycznia 16, ob. Stawiszyńska, I pół. XIX, nr rej.: 225/A, KL-III-880/23/69 z 01.02.1969,
- dom, ul. 23 Stycznia 33, ob. Stawiszyńska nr rej.: 230/A, KL-III-880/31/69 z 03.02.1969,
- dom, ul. Śródmiejska 4, nr rej.: 484/A, KL-III-5340/90/90 z 05.10.1990,
- kamienica z oficynami, ul. Śródmiejska 13, 1926, nr rej.: 663/A,, PSOZ-Kal-IZN-40/21/93 z 31.03.1993,
- dom, ul. Śródmiejska 14, nr rej.: 629/A, KL-III-5340/117/91 z 16.10.1991,
- dom z oficyną, ul. Śródmiejska 33, 1920, nr rej.: 655/A, KL-III-5340/89/92 z 21.07.1992,
- komenda garnizonu, ul. Śródmiejska 34, 1850, nr rej.: 226/A, KL-III-880/27/69 z 03.02.1969,
- roгатka wrocławska, ul. Śródmiejska 35, nr rej.: 91/A, KL-III-885/48/64 z 12.12.1964,
- koszary, ob. PWSZ, ul. Nowy Świat, 1840, 1855, nr rej. 227A, KL-III-880/28/69 z 03.02.1969,
- willa z ogrodem ob. Kuria Diecezjalna, ul. Widok 80, 1911, nr rej.: 687/A PSOZ-Kal-IZN-40/60/93 09.08.1993,
- willa otoczona ogrodem przy ul. Niecałej nr 5 nr rej. 44/Wlkp./A SOZ – 4151/65/01 z dnia 08.01.2001 r.,
- dom, ul. Wodna 1, nr rej.: 350/A, KL-III-880/386/70 z 03.09.1970,
- dom, ul. Wodna 3, nr rej.: 351/A, KL-III-880/386/70 z 03.09.1970,
- aleja Wolności - układ urbanistyczny i zespół budowlany, k. XVIII-XX, nr rej.: 431/A; KL-III-5340/6/81 z 20.01.1981,
- dom, al. Wolności 9a, nr rej.: 352/A; KL-III-880/388/70 z 03.09.1970,
- gmach PKO, al. Wolności 11, nr rej.: 430/A ; KL-III-5340/22/80 z 19.11.1980,
- dom, al. Wolności 19, nr rej.: 526/A; KL-III-5340/100/90 z 26.11.1990,
- dom, al. Wolności 21, nr rej.: 641/A; PSOZ-Kal-IZN-40/1/92 z 15.01.1992,
- trybunał, ob. sąd, Al. Wolności 30, 1820-24, nr rej.: 90/A; KL-III-885/47/64 z 12.12.1964,
- dom, ul. Zamkowa 9, nr rej.: 627/A; PSOZ-Kal-IZN-40/106/91 z 23.09.1991,
- dom, ul. Zamkowa 13, pół. XIX, nr rej.: 231/A ; KL-III-880/32/69 z 03.02.1969,
- kamienica, ul. Zamkowa 14, 1925, nr rej.: 680/A; PSOZ-Kal-IZN-40/100/93 z 22.06.1993,
- dom, ul. Zamkowa 21, nr rej.: 349/A ; KL-III-880/385/70 z 03.09.1970,
- zespół fabryki fortepianów, ul. Chopina 9, nr rej.: 617/A; PSOZ-Kal-IZN-40/20/91 z 18.02.1991,

- fabryka sukna B. Repphana, pl. Kilińskiego 13, nr rej.: 224/A; KL-III-880/22/69 z 10.02.1969
- most kamienny na rz. Prośnie, 1825, nr rej.: 93/A; KL-III-680/50/64 z 14.12.1964,
- Park krajobrazowy przy dworze na Majkowie, pocz. XIX w. nr rej. 43/Wlkp./A/ z dnia 05.01.2001 r.,
- Cmentarz żydowski przy ul. Podmiejskiej 23 nr rej. 80/Wlkp./A SOZ 4151/56/1 OR/2002 z dnia 20.02.2002 r.,
- Grodzisko wczesnośredniowieczne ul. Wydarte, stanowisko archeologiczne nr 1 nr rej. 12/Wlkp./C SOZ 4151/691/1R/2003 z dnia 04.04.2003 r.,
- Osada pradziejowa wielokulturowa (kultura łużycka i przeworska) oraz wczesnośredniowieczna położona w Kaliszu – Piwonicach – stanowisko archeologiczne nr 1 nr rej. 16/Wlkp./C SOZ WA-4151/757/04 z dnia 15.04.2004 r.

Kalisz - Dobrzec

- kościół p.w. św. Michała Arch., nr rej.: 441/A ; KL-III-5340/42/83 z 17.10.1983,
- stodoła, ul. Dobrzecka 56, ob. św. Michała 6 nr rej.: 284/A; KL-III-880/283/69 z 16.10.1969 - obiekt rozebrany,
- stodoła, ul. Dobrzecka 86, ob. św. Michała 8, nr rej.: 282/A; KL-III-880/281/69 z 16.10.1969 - obiekt rozebrany,
- stodoła, ul. Dobrzecka 76, ob. św. Michała 27, nr rej.: 285/A; KL-III-880/284/69 z 16.10.1969r. - obiekt rozebrany,
- obora i stodoła, ul. Dobrzecka 131, ob. św. Michała 89, nr rej.: 283/A; KL-III-880/282/69x16.10.1969 - obiekt rozebrany,
- stodoła, ul. Dobrzecka 133, ob. św. Michała 93, nr rej.: 286/A; KL-III-880/285/69 z 16.10.1969 - obiekt rozebrany.

Kalisz - Majków

- dwór, ul. Tuwima 10, pocz. XIX, nr rej.: 165/A; KL-III-680/98/68 z 22.08.1968.

Kalisz - Szczypiorno

- koszary, ul. Wrocławska, nr rej.: 167/A; KL-III-680/147/68 z 16.09.1968.

ANEKS NR 4 – UZASADNIENIE DOTYCZĄCE ZMIANY STUDIUM

Zmiana studium dotyczy przede wszystkim:

- uwzględnienia terenów włączonych do miasta w 2000 r. w południowej i zachodniej części (Sulisławice, Kolonia Sulisławice, Dobrzec),
- rozwiązań układu komunikacyjnego miasta,
- zmian wynikających z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.

Powyższe zmiany, a także uwarunkowania spowodowały potrzebę dalszych korekt w stosunku do poprzedniego studium. Są to m.in.:

1. Korekty układu komunikacyjnego, zapewniające eliminację ruchu tranzytowego, usprawnienie relacji wewnętrznych, w tym poprawę funkcjonowania transportu publicznego. Zmiany te spowodowane są między innymi koniecznością uwzględnienia:
 - czynników zewnętrznych związanych z wdrażaniem rozwiązań o charakterze regionalnym: m.in. dla poprawy funkcjonowania tworzącej się aglomeracji Kalisko - Ostrowskiej (zachodnie „obejście” Kalisza o parametrach drogi głównej ruchu przyspieszonego);
 - uwzględnienia realizowanych w przeszłości i obecnie inwestycji komunikacyjnych, szczególnie pod kątem pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
2. Określenie terenów tzw. przestrzeni publicznej, w tym głównych ciągów handlowych.
3. Korekty i wskazanie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe niskiej i wysokiej intensywności oraz zabudowę mieszkaniowo-usługową. Zmiany dotyczą m.in.:
 - uwzględnienia w Studium włączonych do Kalisza w 2000 r. nowych terenów w południowej i zachodniej części miasta (Sulisławice, Kolonia-Sulisławice, Dobrzec), dla których opracowano już miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego określające docelowy sposób ich zagospodarowania,
 - konieczność rezygnacji z innych lokalizacji, szczególnie pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną z uwagi na występujące ograniczenia fizjograficzne tj. tereny o trudnych warunkach dla posadowienia budynków; bezpośredniego zagrożenia powodziowego jak również tereny występowania gleb wysokiej II i III klasy bonitacji.
4. Korekty i wskazanie nowych terenów pod działalność usługową (w tym usługi sportu i rekreacji), usługowo-produkcyjną, produkcyjną i tzw. tereny ofertowe. Zmiany te spowodowane są koniecznością uwzględnienia zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej w Kaliszu, skutkującej potrzebą wskazania nowych terenów pod działalność komercyjną (głównie w zachodniej i południowo zachodniej części miasta), podnoszących poziom atrakcyjności inwestycyjnej Kalisza wśród potencjalnych przedsiębiorców.
5. Wskazanie terenów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², wymaganych przez ustawę o planowaniu i zagospodarowaniu

przestrzennym z 27 marca 2003 r., a które to obiekty w większości przypadków posiadają odpowiednie decyzje umożliwiające ich realizację.

6. Wskazanie terenów bezpośredniego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy w lokalizacji nowej zabudowy kubaturowej, jak również ograniczenia wynikające z przepisów szczególnych dotyczących gospodarki wodnej.
7. Wskazanie terenów, na których obowiązują ograniczenia w lokalizacji nowej zabudowy kubaturowej z uwagi na występowanie gleb najwyższych klas bonitacyjnych (II-III) oraz gleb pochodzenia organicznego jak również terenów o trudnych warunkach posadowienia budynków.
8. Pozostałe szczegółowo określone w tekście oraz na planszach i załącznikach graficznych.

ANEKS NR 5 – SYNTEZA ZMIANY STUDIUM

Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kalisza opracowana została przez Instytut Rozwoju Miast w Krakowie na podstawie Uchwały Rady Miejskiej Kalisza Nr XVIII/253/2004 o przystąpieniu do sporządzenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza”.

Studium jest aktem kierownictwa wewnętrznego. Ustalenia „Studium” są wykładnią polityki przestrzennej władz miasta w odniesieniu do całego jej obszaru, ale nie są bezpośrednią podstawą decyzji administracyjnych. Celem tego dokumentu jest określenie uwarunkowań, kierunków zagospodarowania oraz polityki przestrzennej miasta, w tym realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W trakcie prac przeprowadzono postępowanie mające na celu uzyskanie od jednostek administracji rządowej i samorządowej, instytucji i przedsiębiorstw, organizacji społecznych i gospodarczych wniosków dotyczących rozwoju miasta oraz ich zamierzeń inwestycyjnych.

Dokument końcowy Studium, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w sprawie zmiany Studium, obejmuje tekst stanowiący załącznik nr 1 - „Ustalenia Studium” oraz rysunki Studium 1A w skali 1:10000 oraz 1B, 1C i 1D w skali 1:25000.

Rysunek nr 1A – zawiera ustalenia dotyczące struktury przestrzennej,

Rysunek nr 1B – zawiera ustalenia dotyczące rozwoju komunikacji,

Rysunek nr 1C – zawiera ustalenia dotyczące środowiska przyrodniczego,

Rysunek nr 1D – zawiera ustalenia dotyczące głównych instrumentów realizacji polityki przestrzennej.

Ponadto w skład Studium wchodzi plansze uwarunkowań nr 1 w skali 1:10000 oraz 2,3,4,5,6,7,8 w skali 1:25000.

Ustalenia „Studium” obejmują cele rozwoju przestrzennego miasta, uwarunkowania rozwoju gminy, zasady i kierunki rozwoju przestrzennego miasta zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, politykę rozwoju przestrzennego umożliwiającą realizację nakreślonych celów, politykę osłabiania czynników negatywnie wpływających na rozwój przestrzenny, instrumenty realizacji polityki przestrzennej, obszary poddane rewitalizacji.

Cele oraz uwarunkowania rozwoju miasta określone zostały w **rozdziale pierwszym**.

Jako główny cel rozwoju miasta określono: **przedsiębiorczy i obywatelski Kalisz – najstarsze polskie miasto, konkurencyjne we wspólnej Europie¹⁷**.

Realizacja celu głównego możliwa będzie jedynie w przypadku osiągnięcia następujących celów strategicznych:

¹⁷ Według Strategii Rozwoju Kalisza na lata 2004-2013, Kalisz listopad 2004 r.

- kreowanie nowoczesnej gospodarki wzmacniającej pozycję Kalisza jako lidera w regionie,
- poprawa jakości życia w mieście,
- wzmacnianie tożsamości miasta,
- kształtowanie ładu przestrzennego i infrastrukturalnego.

Z punktu widzenia interesów całej społeczności miasta konieczne będzie zharmonizowanie jakościowego i ilościowego rozwoju zapewniającego poprawę standardów mieszkaniowych, infrastruktury społecznej oraz w szczególności infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ponadto konieczne będą działania zmierzające do stworzenia warunków do ochrony i kształtowania krajobrazu miejskiego oraz utrzymania wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.

Realizacji celów rozwoju Kalisza towarzyszyć będzie szereg okoliczności sprzyjających bądź utrudniających ich osiągnięcie. Zadaniem władz samorządowych będzie wykorzystywanie i utrwalanie uwarunkowań sprzyjających realizacji celów oraz minimalizowanie i blokowanie oddziaływania uwarunkowań ograniczających realizację celów.

Do ważniejszych uwarunkowań sprzyjających realizacji celów zaliczono:

- duży potencjał społeczno-gospodarczy – największy po Poznaniu ośrodek w województwie wielkopolskim,
- powiązanie funkcjonalno-przestrzenne z Ostrowem Wielkopolskim dające podstawy do tworzenia się układu bipolarnego Kalisz – Ostrów Wielkopolski,
- dziedzictwo historyczno - kulturowe, obejmujące zarówno obiekty wpisane do rejestru zabytków jak i inne nie objęte ochroną prawną, a reprezentujące wysokie walory historyczne,
- walory przyrodnicze w mieście i jego bezpośrednim otoczeniu: zbiornik Gołuchów, zbiornik Szale, pobliskie kompleksy leśne, strefy chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, parki, lasy ochronne, urozmaicona rzeźba terenu i bogata sieć rzeczna,
- duże zasoby wód podziemnych (123 tys. m³ na dobę),
- walory turystyczne,
- ośrodek usług wyższego rzędu (nauka, kultura i sztuka, opieka zdrowotna),
- potencjał akademicki Kalisza,
- ważny ośrodek religijny,
- ważny ośrodek usługowo – przemysłowo - handlowy,
- rozbudowana infrastruktura wspierania przedsiębiorczości,
- rozwinięta sieć współpracy europejskiej,
- zróżnicowana struktura lokalnej gospodarki,

- ❑ napływ kapitału zagranicznego,
- ❑ restrukturyzacja sektora usług publicznych,
- ❑ strefa wysokiej produktywności ziemi,
- ❑ utrzymanie rezerw terenów pod rozwój drogowego układu komunikacyjnego, w tym pod Trasę Bursztynową,
- ❑ możliwość realizacji efektywnych powiązań komunikacyjnych z układem dróg krajowych,
- ❑ możliwość realizacji lokalnych powiązań komunikacyjnych,
- ❑ stosunkowo bliskie sąsiedztwo budowanej autostrady A2 Berlin – Poznań – Łódź – Warszawa – Moskwa (około 50 km),
- ❑ możliwość realizacji połączeń kolejowych w skali krajowej i międzynarodowej. Połączenia kolejowe m.in. z Łodzią, Pragą, Warszawą i Wrocławiem,
- ❑ brak uciążliwości typowych dla dużych obszarów zurbanizowanych (korzystna skala wielkości miasta),
- ❑ zarezerwowanie w planach zagospodarowania przestrzennego miasta terenów pod zabudowę,
- ❑ duże zasoby majątku trwałego oraz infrastruktury towarzyszącej.

Do istotnych uwarunkowań ograniczających realizację celów należą:

- ❑ silną konkurencję ze strony miast metropolitalnych: Łodzi, Poznania i Wrocławia,
- ❑ utratę statusu miasta wojewódzkiego,
- ❑ starzenie się ludności Kalisza. Wzrost populacji w wieku poprodukcyjnym o 1,91 punktów % w ogólnej liczbie mieszkańców z 15 010 osób w 1995 r. do poziomu 17 338 osób w 2003 r.,
- ❑ zmniejszająca się dynamika wzrostu ogólnej liczby mieszkańców,
- ❑ ujemne saldo ruchów migracyjnych (-2,40 w 2003 r.),
- ❑ wysoka stopa bezrobocia (16,2 %), szczególnie wśród ludzi młodych (18-24 lata),
- ❑ opóźnienia w finansowaniu sfery infrastruktury społecznej,
- ❑ pogarszanie się bezpieczeństwa publicznego oraz wzrost zjawisk patologii społecznych,
- ❑ Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) wymagający wysokiej ochrony jakości wód (OWO), na NW i SE od Kalisza oraz obszar wymagający najwyższej ochrony (ONO),
- ❑ zagrożenie powodziowe (tereny zalewowe),
- ❑ warunki fizjograficzne wpływające na ograniczenie powierzchni terenów o korzystnych warunkach posadowienia obiektów kubaturowych,
- ❑ zanieczyszczenia transportowe i hałas komunikacyjny,

- ❑ zanieczyszczenie wód powierzchniowych Prosną powyżej Kalisza,
- ❑ brak kompleksowego programu rewaloryzacji zabytków w mieście,
- ❑ postępująca degradacja śródmieścia i historycznej substancji miasta,
- ❑ zakłócenia w zakresie sylwety miejskiej,
- ❑ nieuregulowane stany prawne nieruchomości stanowiące ograniczenie w zamierzeniach inwestycyjnych,
- ❑ rozdrobnienie własności gruntów wywołujące konieczność scaleń,
- ❑ niewystarczające w stosunku do potrzeb tempo zbrojenia terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i braki w uzbrojeniu terenów istniejących osiedli,
- ❑ mała fizyczna dostępność terenów pod inwestycje, szczególnie dużej skali (powyżej 10 ha),
- ❑ niewystarczający zakres usług i urządzeń infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,
- ❑ obniżenie rangi powiązań komunikacyjnych krajowych i europejskich w wyniku przyjęcia niekorzystnych dla Kalisza wariantów przebiegu autostrad i zmian w układzie tranzytowych połączeń kolejowych,
- ❑ nienadążająca za potrzebami rozbudowa systemu transportowego - brak zewnętrznych obwodnic miasta przejmujących ruch ciężarowy, w tym tranzyt materiałów niebezpiecznych,
- ❑ ograniczenia w przekraczaniu rzeki i linii kolejowej (mała ilość przepraw mostowych),
- ❑ brak dostatecznie rozwiniętej i uporządkowanej sieci kanalizacyjnej szczególnie w prawobrzeżnej części miasta.

W kolejnym, **drugim rozdziale** przedstawiono założenia rozwoju społeczno-gospodarczego Kalisza, zasady i kierunki rozwoju przestrzennego oraz kierunki i zasady rozwiązań komunikacyjnych i infrastruktury technicznej miasta.

W założeniach rozwoju społeczno-gospodarczego wskazano na dokonujące się przemiany demograficzne, zjawiska związane z kształtowaniem się i funkcjonowaniem rynku pracy, jak również przeobrażenia gospodarcze, szczegółowo określone w aneksie nr 1.

Na przyjęte kierunki zagospodarowania Kalisza zasadniczy wpływ będą miały: cele rozwoju i uwarunkowania ich realizacji wynikające z istniejącego stanu zagospodarowania przestrzennego miasta i wpływu regionalnego i krajowego otoczenia na miasto, a także założenia rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zgłoszone wnioski i wydane decyzje administracyjne.

Za podstawowe zasady rozwoju przestrzennego uznaje się:

- ochronę i odpowiednie eksponowanie wartości przyrodniczych miasta. System przyrodniczy miasta winien być traktowany jako nienaruszalny element struktury przestrzennej,
- zachowanie i należyte eksponowanie występujących wartości kulturowych. Największe znaczenie przypisuje się historycznemu układowi przestrzennemu miasta,
- przestrzenną integrację struktury przestrzennej miasta poprzez odpowiednie kształtowanie przestrzeni publicznych zapewniające zintegrowanie nowych zespołów zabudowy z historycznym centrum,
- eliminację ruchu tranzytowego, usprawnienie relacji wewnętrznych, w tym poprawę funkcjonowania transportu publicznego,
- podnoszenie standardu cywilizacyjnego miasta poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej,
- zakaz budowy nowych obiektów kubaturowych w obszarze bezpośredniego zagrożenia powodzią,
- zakaz budowy nowych obiektów na terenach występowania gleb najwyższych klas bonitacyjnych (II-III) oraz gleb pochodzenia organicznego.

Kierunki rozwoju przestrzennego to:

- Rozwój przestrzenny Kalisza w większym stopniu wynikać będzie ze wzrostu standardów zamieszkania i wypoczynku niż ze wzrostu liczby ludności.
- Dla rozwoju mieszkalnictwa wyznaczono tereny głównie w rejonie dzielnic i osiedli: Huby, Cełtycka – Słowiańska, Piwonice, Sulistawice, Kolonia – Sulistawice, Szczypiorno, Dobrzec, Majków, Chmielnik, Tyniec Północ i Lis. Podział na zabudowę jednorodziną i wielorodziną przedstawia rysunek Studium. Dla wszystkich terenów występowania zabudowy mieszkaniowej tak jednorodzinnej jak i wielorodzinnej wskazuje się konieczność dogęszczania i koncentracji, przy spełnieniu zasad określonych w punktach 6,7 w rozdziale 2.2.1.
- Dla zabudowy mieszkaniowo-usługowej i usługowej o wysokiej, średniej i niskiej intensywności ustala się:
 - uzupełnianie brakujących elementów infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej,
 - oraz wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru centralnego;
 - poprawę stanu estetyki zagospodarowania oraz prawidłową ekspozycję budynków przy dopuszczeniu modernizacji i uzupełnień.

- Dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy zagrodowej ustala się:
 - uzupełnienie i modernizację zabudowy dla uzyskania zwartych zespołów;
 - wyposażenie infrastrukturalne i rehabilitacyjne oraz związane z przekształceniami, intensyfikacją lub dogęszczeniami.
- Dla terenów usługowo-produkcyjnych i techniczno-produkcyjnych zakłada się restrukturyzację i rehabilitację oraz intensyfikację poprzez wprowadzenia nowych podmiotów gospodarczych.
- Poprzez projektowany układ przestrzenny wyraża się także dążenie do wykorzystania szans rozwojowych Kalisza wynikających z zachowania licznych zespołów i obiektów dziedzictwa kulturowego, z tradycji, z roli jaką Kalisz pełni w strukturach regionalnych i ponadregionalnych.

Rozwinięcie głównych kierunków przedstawiono w kolejnych częściach Studium.

Istotnym elementem zmian wprowadzonych w projekcie zmiany Studium było określenie kierunków i zasad rozwiązań komunikacyjnych.

System transportowy miasta Kalisza stanowi zbiór urządzeń i ich cech służących przemieszczaniu osób i towarów oraz wewnętrznych relacji między nimi, a także relacji zewnętrznych, które są zależne i częściowo determinowane przez urządzenia komunikacyjne i ich cechy znajdujące się w obszarach zewnętrznych w stosunku do obszaru miasta.

Składowymi elementami systemu transportowego Kalisza są: układ drogowy, komunikacja szynowa - kolejowa, transport publiczny związany z układem drogowym i układem szynowym - kolejowym, zaplecze parkingowe, układ ścieżek rowerowych, główne ciągi ruchu pieszego oraz polityka organizacji i zarządzania ruchem w mieście.

Przeprowadzone prace studialne i analiza uwarunkowań miały wpływ na następujące zasady i kierunki rozwoju systemu transportowego.

W ramach rozwoju układu transportowego przyjęto model docelowej obsługi komunikacyjnej miasta, odpowiadający wymaganiom wyciszenia ruchu w centrum, zapewnienia realizacji powiązań międzydzielnicowych poza obszarem centrum, utrzymania tradycyjnego dla Kalisza układu promienisto - obwodnicowego.

Podstawowy system transportowy Kalisza składać się będzie z następujących elementów tj.:

- podstawowej obwodnicy śródmieścia w klasie ulic o funkcji G (głównej),
- wspomagających obwodów zewnętrznych tworzonych przez ulice o funkcji G i GP (głównej ruchu przyspieszonego),
- sieci ulic o funkcji Z wewnątrz obwodnicy śródmiejskiej (zbiorczych),
- sieci ulic o funkcji Z na zewnątrz obwodnicy śródmiejskiej (zbiorczych),

- uzupełniającej sieci ulic lokalnych i dojazdowych.

Usprawnienie komunikacji miasta mogło by również nastąpić w przypadku podziału miasta na podstawowe strefy.

- strefa centralna (obszar ujęty ulicami: Chopina, 3 Maja, Warszawską, Łódzką, Aleją Walecznych, granicą kanału Bernardyńskiego i wzdłuż rzeki Proсны, granicą kanału Rypinkowskiego, Częstochowską, Aleją Wolności, wzdłuż rzeki Proсны do ulicy Chopina),
- strefa pośrednia (w kierunku na południowy zachód od centrum, ujęty Aleją Wojska Polskiego, Polną, Trasą Bursztynową i wzdłuż rzeki Proсны),
- strefa tzw. obrzeżna - pozostały obszar miasta o niskiej gęstości docelowych podróży.

W projekcie Studium przedstawiono również pozostałe wytyczne w zakresie rozwoju komunikacji dotyczące komunikacji drogowej, kolejowej, zbiorowej, zaplecza parkingowego, ścieżek rowerowych, ruchu pieszego oraz systemu organizacji i zarządzania ruchem.

Działania na rzecz efektywnej organizacji transportu winny zostać określone w dokumencie pn. „Miejska Polityka Rozwoju Transportu”.

Szczegółowo określone zostały kierunki polityki przestrzennej dotyczące rozwiązań z zakresu infrastruktury technicznej tj.: zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, elektroenergetyki, zaopatrzenia w ciepło, zaopatrzenia w gaz, telekomunikacji i gospodarki odpadami.

Rozdział trzeci zawiera wytyczne w zakresie polityki przestrzennej, ochrony środowiska, ochrony dóbr kultury, zabezpieczenia ponadlokalnych celów publicznych, polityki w odniesieniu do rolniczej przestrzeni produkcyjnej i leśnictwa, w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego poza rolnictwem, polityki gospodarowania mieniem komunalnym oraz standardy urbanistyczne.

Podstawowe ustalenia polityki przestrzennej w odniesieniu do miasta Kalisza dotyczą zapewnienia warunków rozwoju zrównoważonego tj. takiej organizacji przestrzennej, która eliminowałaby konflikty między ochroną środowiska i dóbr kultury, a rozwojem gospodarczym i działaniami na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców.

Do podstawowych zadań polityki przestrzennej miasta Kalisza należą:

- stworzenie warunków przestrzennych dla poprawy jakości życia mieszkańców;
- stworzenie warunków przestrzennych dla ożywienia życia gospodarczego miasta (w tym także dla przekształceń rolnictwa i wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej);

- ❑ zwiększenie efektywności gospodarowania terenami;
- ❑ zapewnienie warunków ładu przestrzennego.

W zakresie ochrony środowiska za najważniejsze uznaje się nienaruszalność najcenniejszych elementów systemu przyrodniczego, ochronę i kształtowanie systemu terenów otwartych, rekultywację i udostępnianie obszarów zdegradowanych, konieczność ochrony zasobów wód podziemnych oraz ochrony terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, ochronę gruntów najwyższych klas bonitacyjnych.

W rozdziale wskazano również na główne zadania i kierunki polityki przestrzennej w kształtowaniu systemu przyrodniczego. Określono tereny o dużych wartościach przyrodniczych, wyznaczono strefę kształtowania systemu przyrodniczego miasta, a ponadto szczegółowo opisano aspekty związane z rekultywacją terenów poeksploatacyjnych, ochroną i wykorzystaniem wód, ochroną przeciwpowodziową, ochroną gleb, powietrza atmosferycznego, ochrony przed hałasem, sposobem zagospodarowania terenów zieleni urządzonej, terenów otwartych, leśnych, obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Do najważniejszych celów polityki przestrzennej w zakresie ochrony dóbr kultury zaliczyć można zachowanie wyjątkowych wartości kulturowych miasta i przeciwdziałanie przeobrażeniom struktury i sposobom zagospodarowania, które mogłyby stanowić zagrożenie dla wartości zabytkowych, krajobrazowych oraz tożsamości miasta.

Przedmiotem tej polityki są zarówno obiekty objęte ochroną na podstawie przepisów szczególnych (wpisane do rejestru zabytków), jak i obiekty nie objęte ochroną prawną, a reprezentujące wysokie walory historyczne.

Dla tych dwóch kategorii obiektów wyróżnia się odmienne działania odnoszące się do zróżnicowanych form własności i zróżnicowanych kompetencji.

Ochroną konserwatorską objęte są stanowiska archeologiczne. Ponadto pozostałe obiekty zabytkowe figurujące w ewidencji zabytkowej architektury i budownictwa: zespoły sakralne, założenia rezydencjonalne oraz pojedyncze przykłady, jak: budynki użyteczności publicznej, przemysłowe, kaplice, szkoły, budynki mieszkalne itd. podlegają przepisom prawa budowlanego, w ramach którego powinny być respektowane ogólne wymogi konserwatorskie, odnoszące się do ww. obiektów.

Szczegółowo przedstawione zostały strefy konserwatorskie.

W przekazanych przez Wojewodę Wielkopolskiego wnioskach skierowanych do projektu zmiany „Studium” na etapie prac wstępnych, nie wskazano żadnych zadań rządowych oraz odpowiednich programów z tym związanych na szczeblu województwa służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

Z kolei w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego zapisane zostały tylko propozycje zadań wynikające z różnego rodzaju dokumentów.

Do podstawowych celów polityki przestrzennej dotyczącej rolniczej przestrzeni produkcyjnej zalicza się utworzenie stosunkowo trwałych kompleksów przestrzeni rolniczej, odpornych na zmienne warunki rozwoju miasta, dla utrwalenia pewności ekonomicznej użytkowania; nastawienie produkcji na powiększający się ilościowo rynek zbytu Kalisza, zainteresowany zaopatrzeniem w produkty świeże; stwarzanie trwałych warunków pracy i zamieszkania rolnikom decydującym się na wyłączenie utrzymania z rolnictwa, a prowadzących produkcję również poza obszarem miasta, z dopuszczeniem np. drobnego przetwórstwa.

W projekcie zmiany studium określono również zakazy i ograniczenia wynikające z uwarunkowań glebowych i fizjograficznych, w tym również w aspekcie związanym z gospodarką leśną.

Ważnym ustaleniem dotyczącym polityki rozwoju gospodarczego miasta Kalisza jest przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom gospodarczym i społecznym.

W polityce rozwoju gospodarki Kalisza należy w pełni uwzględnić rosnącą rolę transportu, zapewniającego otwarcie komunikacyjne miasta, powyższe wiąże się z tworzeniem przestrzennych warunków.

Gospodarowanie całością gruntów położonych na terenie miasta ma za zadanie w szczególności zabezpieczenie interesów publicznych, zwiększenie efektywności wykorzystania gruntów budowlanych i równowagę rynku nieruchomości.

Gospodarowanie mieniem komunalnym winno prowadzić do osiągnięcia następujących celów, jakimi są zapewnienie dochodów gminie, pozyskanie narzędzia do sterowania rozwojem przestrzennym i osiągnięcie warunków ładu przestrzennego, poprawa warunków życia mieszkańców.

Proponuje się zróżnicowanie przestrzenne polityki gospodarowania mieniem komunalnym w dostosowaniu do występujących uwarunkowań i ustalonych kierunków polityki miasta oraz szczególnie w dostosowaniu do obszarów funkcjonalnych określonych w niniejszym dokumencie.

W pozostałych obszarach, a szczególnie w obszarach związanych z utrzymaniem funkcji rolniczych i leśnych, gospodarowanie mieniem winno dotyczyć zabezpieczenia celów publicznych.

Ostatnim aspektem przedstawionym w tym rozdziale są standardy urbanistyczne.

Standardy urbanistyczne służą realizacji polityki przestrzennej, w części dotyczącej interesu publicznego, a także zwiększeniu skuteczności działań administracji. Są one ustalane w Studium jako wytyczne do planów miejscowych i tam, po ich uchwaleniu są częścią przepisów gminnych.

Podstawowe parametry jakościowego rozwoju określono przy założeniu stabilizacji liczby ludności Kalisza na poziomie 108 tys. mieszkańców.

Założono, że przyrost nowych terenów dla zainwestowania będzie wynikał przede wszystkim z potrzeby poprawy warunków zamieszkania i wypoczynku oraz wzrostu różnorodności i standardu usług, a także z potrzeby przygotowania szerszej niż dotąd oferty dla różnego rodzaju inwestycji komercyjnych. W związku z tym ogólny wskaźnik terenów zainwestowanych wzrośnie z 215,23 m²/ Mieszkańca w 2005 r. do 396,26 m²/ Mieszkańca w przypadku realizacji projektu zmiany Studium.

W Studium określone zostały standardy dotyczące m.in. jakości życia oraz kwestii związanych z transportem.

W ostatnim **czwartym rozdziale** przedstawione zostały instrumenty realizacji polityki przestrzennej związane z opracowywaniem aspektów związanych z problematyką miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, gospodarką gruntami, inwestycjami publicznymi i marketingiem urbanistycznym.

Obecnie, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w Kaliszu objętych jest około 2077 ha terenów miejskich. Do końca 2004 roku uchwalono 15 mpzp (505,91 ha), kolejne 1570,27 ha to obszary, wobec których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w tym 1069,87 ha terenów mpzp będących w fazie koncepcji, 273,30 ha na etapie prac wstępnych, a 227,10 ha plany oczekujące na realizację.

Z uwagi na ogólny charakter Studium, celem zapewnienia elastyczności jego ustaleń określono następujące zasady:

- wyznaczone w Studium funkcje mają charakter podstawowy i dopuszcza się ich wzbogacenie o funkcje uzupełniające, lecz nie kolidujące z funkcją podstawową,
- wyznaczone granice terenów są orientacyjne do uściślenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Oprócz określenia w studium obszarów, dla których istnieje obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (16 obszarów), wskazano również:

- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi wodami 20-letnią i 100-letnią,
- obszary o bardzo trudnych warunkach posadowienia budynków,
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji,
- obszary wskazane do objęcia programami rewitalizacji,

- tereny zamknięte.

Na podstawie inwentaryzacji urbanistycznej dokonano oceny struktury użytkowania terenów oraz określono ich docelową wielkość.

Wśród terenów zainwestowanych (4316,08 ha), większość stanowią tereny zabudowy jedno- i wielorodzinnej oraz mieszkaniowo-usługowej (48 %), a także tereny zabudowy usługowej, usługowo-produkcyjnej i produkcyjnej (około 24 %). Nieco ponad 12 % powierzchni stanowią grunty pod transport i infrastrukturę techniczną. Pozostałe 15,6 % przypada na tereny ofertowe, usługi sportu, cmentarze, parki i ogródki działkowe, które stanowią jednocześnie rezerwę terenową miasta. Nieruchomości niezainwestowane położone w bezpośrednim sąsiedztwie centrum powinny być bowiem zabudowywane w pierwszej kolejności.

Dodatkowo w projekcie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza ustalono ważniejsze inwestycje służące realizacji celów publicznych. Zapewnienie realizacji tych przedsięwzięć wymagać będzie przede wszystkim: podjęcia działań dla uzyskania odpowiednich decyzji administracyjnych, pozyskania terenów – wykupu, ewentualnie zastosowania innych form pozyskania gruntu, przystąpienia do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – w odniesieniu do inwestycji planowanych do realizacji w dalszym horyzoncie czasowym.